

Sverigedemokraternas väljare

*Vilka är de, var kommer de ifrån och
vart är de på väg?*

Sverigedemokraternas väljare

Sverigedemokraternas väljare. Vilka är de, var kommer de ifrån och vart är de på väg?

Kirsti Jylhä
Jens Rydgren
Pontus Strimling

*Institutet för Framtidsstudier
Forskningsrapport 2018/2
Stockholm 2018*

Institutet för Framtidsstudier är en självständig forskningsstiftelse finansierad genom bidrag från statsbudgeten och via externa forskningsanslag. Institutet bedriver tvärvetenskaplig forskning kring framtidsfrågor och verkar för en offentlig framtidsdebatt genom bland annat publikationer, seminarier och konferenser.

© Författarna och Institutet för Framtidsstudier 2018

ISBN 978-91-982091-8-1

Omslagsbild: Getty Images/Matilda Svensson

Layout: Matilda Svensson/Erika Karlsson

Tryck: Andra trycket, Elanders, 2019

Distribution: Institutet för Framtidsstudier

Innehåll

Om rapporten	7
Introduktion.....	9
Syfte.....	10
Rapportöversikt	11
1. Flytande väljare	14
Från Moderaterna och Socialdemokraterna till SD	14
Tillbaka till Moderaterna och Socialdemokraterna?	17
SD ett parti för tidigare icke-röstare?.....	19
Sammanfattning	21
2. Höger- eller mittenväljare?	23
Socioekonomiska frågor	24
Sociokulturella frågor.....	27
<i>Genus och jämställdhet</i>	29
<i>Vegetarisk mat i skolan</i>	31
<i>Politisk korrekthet</i>	32
Välfärdschauvinism.....	33
Psykologin bakom sociopolitiska åsikter	35
<i>Synen på social ojämlikhet</i>	36
<i>Lydnad och tolerans</i>	37
<i>Empati och vänlighet</i>	38
Sammanfattning	39
3. Invandringen och invandrare.....	41
Synen på invandringen.....	41
<i>Ekonomisk tävling</i>	43
<i>Uppskattnings av andel utlandsfödda</i>	44
Synen på invandrare	45
<i>Tillit till invandrare</i>	47
<i>Vad krävs för att definieras som svensk?</i>	48
Sammanfattning	49
4. Antietablissemang och misstänksamhet	51
Misstro mot politiker och domstolen	51

Tron på konspirationsteorier	55
Kunskapsresistens	56
Sammanfattning	57
5. Marginalisering och välmående	58
Socioekonomisk status	58
<i>Högskoleutbildning</i>	59
<i>Inkomst</i>	60
<i>Subjektiv status</i>	61
Upplevd samhällsinklusion	62
Välmående	63
Sammanfattning	63
6. Blicken bakåt, blicken framåt	65
Bästa tiden för Sverige	65
Bättre förr?.....	65
Framtidstro.....	67
Sammanfattning	68
7. Olika typer av invandringsskeptiker bland SD-väljare?	70
Hög eller låg grad av xenofobi	70
Områden med små eller obetydliga skillnader	72
<i>Samhällsinklusion</i>	73
<i>Utbildning och status</i>	73
<i>Socioekonomiska frågor</i>	73
<i>Nyhetsrapportering i statlig media</i>	73
<i>Förtroende till samhällsinstitutioner</i>	74
<i>Politisk cynism</i>	74
<i>Kunskapsresistens och konspirationer</i>	74
<i>Andrahandsalternativ i partival</i>	74
Områden med stora skillnader	75
<i>Syn på invandring</i>	75
Tillit till andra folkgrupper	76
<i>Media med sverigedemokratisk inriktning</i>	77
<i>Empati och grundläggande värderingar</i>	77
<i>Konservativ-liberalideologi</i>	79
<i>Sociokulturella frågor</i>	82
<i>Synen på Sveriges framtid om SD styrde</i>	82
Sammanfattning	83

8. Diskussion	86
Vilka röstar på SD och hur skiljer de sig från S- och M-väljare?	86
Vilka är dem som har bytt till SD från S och M?	87
Orsaker till och utsträckning av tidigare och framtida rörlighet mellan SD, S och M	88
Styrkor och svagheter i studien	89
Referenser	91
Appendix A. Urval	95
Appendix B. Metod	96

Om rapporten

Arbetet med rapporten har letts av Kirsti M Jylhä. Övriga författare är (i bokstavsordning) Jens Rydgren och Pontus Strimling, som även var huvudansvariga för forskningsdesignen och utformandet av enkäten.

Rapporten citeras som: Jylhä, K. M., Rydgren, J., & Strimling, P. "Sverigedemokraternas väljare: Vilka är de, var kommer de ifrån och vart är de på väg?" Forskningsrapport 2018:2. Institutet för Framtidsstudier, Stockholm

Vi tackar Novus för genomförandet av datainsamlingen samt respondenterna från Novus Sverige Panel som svarade i vår surveyundersökning. Utan er skulle inte den här studien varit möjlig. Vi vill även uppmärksamma att den här rapporten är ett resultat av flera personers arbete och vill särskilt rikta vårt tack till Erika Karlsson för editering, korrekturläsning och allmän rådgivning, Marie Björnstjerna och Corrie Hammar för korrekturläsning, Irina Vartanova för statistisk rådgivning, och samtliga för stöd och värdefulla synpunkter.

Introduktion

Under de senaste decennierna har Europa genomgått stora politiska förändringar då nya partier har vuxit fram och etablerat sig i många länder. Vi har sett en sådan utveckling även i Sverige där Sverigedemokraterna snabbt har vuxit från en marginell position till ett av landets största riksdagspartier. Sverigedemokraterna bildades 1988 och vann i valet 2010 mandat i riksdagen med 5,7 procent av rösterna. År 2014 fick partiet 12,9 procent av rösterna och denna uppåtgående trend har fortsatt. Enligt SCB:s partisympatiundersökning från maj 2018, har Sverigedemokraterna idag stöd av ca 18,5 procent av väljarna (Statistiska centralbyrån [SCB], 2018). Man kan därmed förvänta sig att partiet kommer att flytta fram sin position i svensk politik efter riksdagsvalet hösten 2018.

Sverigedemokraterna ingår i en grupp europeiska partier som i tidigare forskning brukar beskrivas som högerradikala (Rydgren, 2018). Partierna definieras som högerpartier utifrån sina nationalistiska och politiskt konservativa ståndpunkter, och radikala utifrån deras strävan efter att radikalt omvandla samhället. Till skillnad från högerextrema partier önskar högerradikala partier påverka samhället med lagliga och demokratiska medel (Mudde, 2007; Rydgren, 2007). Framväxten av dessa partier har medfört förändringar i respektive lands partisystem. I många länder har högerradikala partier tenderat att stödja konservativa partier, och i flera fall har de även samregerat (Kitschelt, 2018). På så sätt har socialdemokratiska partier och partier till vänster om den politiska mitten varit de stora förlorarna på framväxten av de högerradikala partierna (Bale, 2003). I Sverige har dock vare sig Alliansen eller de röd/gröna partierna samarbetat öppet med Sverigedemokraterna. Liksom flertalet andra högerradikala partier har inte Sverigedemokraterna enkelt kunnat placeras in på den ekonomiska höger-vänsterskalan. Partiet har bedrivit frågor som traditionellt förknippas med socialdemokratiska partier, som satsningar inom hälso- och sjukvården, men har samtidigt rört sig i en riktning högerut i ekonomiska frågor under den senaste mandatperioden. Detta gäller inte minst synen på vinster i välfärden.

Socioekonomiska frågor är emellertid inte Sverigedemokraternas mest framträdande frågor, utan partiets politiska agenda kan huvudsakligen beskrivas som värdekonserverativ och nationalistisk. Deras kärnfråga är invandringspolitiken, där de förordar en mycket restriktiv hållning. Liksom andra europeiska högerradikala partier kännetecknas Sverigedemokraterna av att lägga mindre fokus på socioekonomiska frågor (Rydgren & van der Meiden, 2018). Partierna utmärks snarare

av sin etnonationalistiska position som utgår från en nostalgisk syn på nationernas förflutna, där man önskar försvara majoritetsgruppens eller kulturens ställning. Dessa partier tenderar även att vara populistiska i den bemärkelsen att de framställer sig som motståndare till etablerade politiska partier, och i mer generell mening mobiliserar mot politiska och kulturella eliter som de menar har fjärrmat sig från folket – inte minst i synen på frågor som invandring och mångkultur (Hellström & Nilsson, 2010; Rydgren, 2017).

Sverigedemokraterna har vunnit väljare från både höger och vänster, framför allt från Moderaterna och Socialdemokraterna, och även från grupper som tidigare inte har röstat (Statistiska centralbyrån [SCB], 2016; Valforskningsprogrammet, 2018). De sverigedemokratiska väljarnas bakgrund skiljer sig alltså åt, och det är inte entydigt vad som förenar dem. I denna rapport ställs en rad olika frågor: Hur – och i viken utsträckning – skiljer sig Sverigedemokraternas väljare från andra partiers väljare? Varför har de lämnat de partier de tidigare röstade på, och är det troligt att de kommer att återvända till dessa? Vilka politiska åsikter har de, utöver en kritisk hållning gentemot invandring? Är deras syn på invandring driven av oro över samhällsförändringar eller ett tecken på en djupare liggande antipati mot invandrare? Och slutligen, i vilken mån finns det skillnader inom Sverigedemokraternas väljargrupp, dvs. hur homogen är den egentligen?

Syfte

Givet den snabba förändring som har ägt rum i svensk partipolitik, är det av stort intresse att undersöka vad som ligger bakom väljarstödet för det växande riksdagspartiet Sverigedemokraterna. Det är likaså av intresse att analysera orsakerna till – och den potentiella framtida utsträckningen av – rörligheten mellan Sverigedemokraterna och de två riksdagspartier som de flesta av deras väljare kommer ifrån, nämligen Socialdemokraterna och Moderaterna.

Den här rapporten kombinerar sociologiska och psykologiska förklaringsmodeller för att analysera detta utifrån olika perspektiv. Analyserna bygger på en omfattande enkätstudie med 3 518 deltagare, som vi gav Novus i uppdrag att samla in. Med ett stort tvärvetenskapligt datamaterial erbjuder rapporten en både bred och detaljerad bild av vilka som röstar på Sverigedemokraterna, samt vad som ligger bakom väljarrörligheten från Socialdemokraterna och Moderaterna till Sverigedemokraterna. Mer specifikt syftar rapporten till att analysera följande tre frågor:

1. Vad kännetecknar de väljare som röstar på Sverigedemokraterna och hur skiljer de sig från Socialdemokraternas och Moderaternas väljare?

2. Vad kännetecknar de väljare som har bytt till Sverigedemokraterna från Socialdemokraterna och Moderaterna och hur skiljer de sig från de som idag röstar på Socialdemokraterna och Moderaterna?
3. Vilka orsaker ligger bakom väljarflödena mellan Sverigedemokraterna, Socialdemokraterna och Moderaterna, och hur kan framtida rörlighet förväntas se ut?

Rapportöversikt

Analysen och resultatet i den här rapporten bygger på en studie av 2 217 sverigedemokratiska väljare, 634 moderatväljare, 548 socialdemokratiska väljare, samt 119 respondenter som inte skulle rösta om det var riksdagsval idag. Studien genomfördes av Novus enligt uppdrag från oss under våren 2018.

Rapporten är organiserad utifrån sju övergripande teman: rörlighet mellan partierna, ideologisk position, sociopolitiska åsikter, psykologiska egenskaper, relationen med samhället, synen på det förflutna samt synen på framtiden. Analyserna undersöker både skillnader mellan partierna och inom Sverigedemokraterna.

Analyserna har för det mesta jämfört andelen som instämmer i eller tar avstånd ifrån olika påståenden. Det är viktigt att notera att samtliga resultat troligen innehåller viss felvarians, och det är sannolikt att punktestimaten kan slå fel med några procentenheter åt vardera håll. Inga starka slutsatser bör därför dras av enskilda siffror utan resultatet skall tolkas på ett generellt plan i termer av generella skillnader mellan grupperna.¹

1. Flytande väljare

Analyserna i denna del undersöker tidigare rörlighet från Socialdemokraterna, Moderaterna, och tidigare icke-röstare till Sverigedemokraterna, samt potentialen för framtida rörlighet. Resultaten visade att de flesta av Sverigedemokraternas väljare kommer från Socialdemokraterna och Moderaterna. Vidare, vi uppskattar att den potentiella framtida rörligheten är större mellan Moderaterna och SD än mellan Socialdemokraterna och SD.

2. Höger- eller mittenväljare?

Det här kapitlet fokuserar på de sverigedemokratiska väljarnas socioekonomiska respektive sociokulturella höger-vänsterorientering. Resultaten visar att Sverigedemokraternas väljare i genomsnitt kan betraktas som högerväljare snarare än

1. Konfidensintervall för andelarna beräknas utifrån andelens storlek samt antalet respondenter. Den här studien har ett stort antal respondenter och därmed är konfidensintervallen små. Vi vet dock inte exakt hur representativt urvalet är för den svenska populationen och därmed bör resultaten tolkas med försiktighet när det gäller de exakta siffrorna.

mittenväljare gällande både socioekonomiska och sociokulturella frågor, även om det finns större spridning och heterogenitet rörande de förstnämnda frågorna.

3. Invandringen och invandrare

Sverigedemokraternas kärnfråga är att minska invandringen till Sverige. I det här kapitlet analyseras attityder gentemot invandring och invandrare. Resultaten tyder på att den främsta anledningen till att rösta på Sverigedemokraterna är en kritisk syn på invandringen som samhällsfenomen, där SD-väljarna tenderar att se invandring som ett både ekonomiskt och kulturellt hot, men att det även finns en betydande grupp bland Sverigedemokraternas väljare som verkar hysa djupare antipatier gentemot invandrare. Skillnader mellan dessa grupper undersöks närmare i kapitel 7.

4. Antietablissemang och misstänksamhet

I det här kapitlet analyseras väljargruppernas misstro till riksdagen och andra samhällsinstitutioner, samt om misstron även omfattar en större benägenhet att tro på konspirationsteorier. Resultaten visar att Sverigedemokraternas väljare har mindre förtroende för politiker, domstolar och media jämfört med Socialdemokraternas och Moderaternas väljare. Graden av faktaresistens och tro på konspirationer är generellt låg i samtliga väljargrupper, även bland sverigedemokratiska väljare.

5. Marginalisering och välmående

Väljarstödet för högerradikala partier har i tidigare forskning delvis förklarats av upplevelser av ekonomisk otrygghet och känslan av att ha hamnat efter när samhället förändrats (Arzheimer, 2018). I den här delen av rapporten analyseras väljargruppernas socioekonomiska status, upplevda integration i samhället, samt psykologiskt välmående. Resultaten visar att Sverigedemokraternas väljare inte kan beskrivas som särskilt marginaliserade i vare sig socioekonomiskt eller psykologiskt hänseende. Vi finner däremot att de i högre uträkning upplever ett utanförskap i relation till samhället.

6. Blicken bakåt, blicken framåt

Sverigedemokraternas ideologiska position grundar sig delvis på värdekonservatism och en nostalgisk syn på Sveriges förflutna (Rydgren & Elgenius, kommande). I den här delen undersöks väljargruppernas syn på det förflutna, om de upplever en förändring till det bättre eller till det sämre, samt graden av framtidstro. Resultaten visar att Sverigedemokraternas väljare inte upplever att de personligen har fått det sämre under de senaste åren i högre utsträckning än de moderata och socialdemokratiska väljarna, men att de tenderar att ha en svagare framtidstro och

i högre utsträckning upplever att samhället har blivit sämre, om man jämför med Socialdemokraternas och Moderaternas väljare.

7. Olika typer av invandringsskeptiker bland SD väljare?

I det här kapitlet undersöks skillnader inom Sverigedemokraternas väljargrupp uppdelad i två grupper; väljare som uttrycker en låg (57 procent) respektive hög (43 procent) grad av xenofobi. Gruppen med högre grad av xenofobi uppvisade mer etnonationalism och konservatism/auktoritarianism och något mer trogenhet till partiet. I de flesta frågor hittades bara små eller obetydliga skillnader, som t.ex. när det gäller socioekonomisk status, förtroende för samhällsinstitutioner och politisk cynism. Det är möjligt att gruppen med högre grad av xenofobi utgör Sverigedemokraternas kärnväljare och att Sverigedemokraternas snabbt växande väljarstöd de senaste åren kan tänkas förklaras av att de har lyckats mobilisera väljare även utanför denna kärngrupp.

1. Flytande väljare

Sverigedemokraterna (SD) har varit representerade i Sveriges riksdag sedan 2010 då de fick 5,7 procent av rösterna. I valet 2014 fick de 12,9 procent och idag har de enligt SCB:s partisympatiundersökning (maj 2018) stöd av 18,5 procent av väljarna. Det är en anmärkningsvärd ökning i väljarstöd, som bör ses i ljuset av att rörligheten bland svenska väljare generellt har ökat under de senaste decennierna. I riksdagsvalet 2014 var andelen partibytare 35 procent (SCB, 2016). Vi undersöker här specifikt varifrån Sverigedemokraternas väljare har kommit och sannolikheten för att de kommer att återvända till sina tidigare partier. Vi fokuserar särskilt på Socialdemokraterna (S) och Moderaterna (M), som är de partier som de flesta av Sverigedemokraternas väljare tidigare har röstat på (Statistiska centralbyrån (SCB, 2016; Valforskningsprogrammet, 2018).

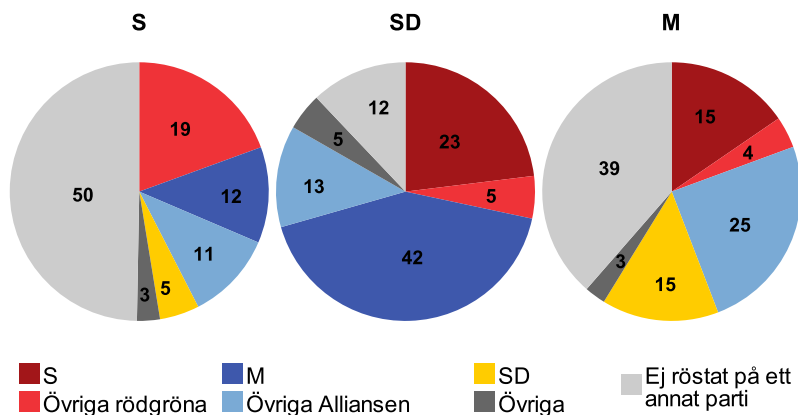
En bidragande orsak till Sverigedemokraternas väljarframgång kan också vara att de har lyckats mobilisera de som tidigare inte haft något lämpligt parti att rösta på. Man bör dock uppmärksamma att tidigare forskningsresultat visat att tillväxten av europeiska högerradikala partier inte kan förklaras av att de har lyckats mobilisera ett stort antal tidigare icke-röstare (Immerzeel & Pickup, 2015). Deras framgång baseras snarare på att de har lyckats locka väljare från de etablerade partierna. Det kan dock finnas skäl att undersöka frågan vidare i en svensk kontext, inte minst då vi vet att valdeltagandet har ökat i Sverige under samma period som SD har vuxit sig starkare.

Från Moderaterna och Socialdemokraterna till SD

För att undersöka rörligheten mellan partierna tillfrågades respondenterna om de tidigare har röstat på ett annat parti än det de skulle rösta på idag och, i så fall, vilket parti det var.

Figur 1.1 visar som förväntat, eftersom SD är ett relativt nytt riksdagsparti, att det är ovanligt bland deras väljare att inte ha röstat på något annat parti tidigare (12 procent). Majoriteten (55 procent) härstammar från något av Allianspartierna och 28 procent har tidigare röstat på något av partierna från det rödgröna blocket. I linje med andra studier (SCB, 2016; Valforskningsprogrammet, 2018) kommer de flesta av Sverigedemokraternas väljare i vårt material närmast från Socialdemokraterna (23 procent) eller Moderaterna (42 procent).

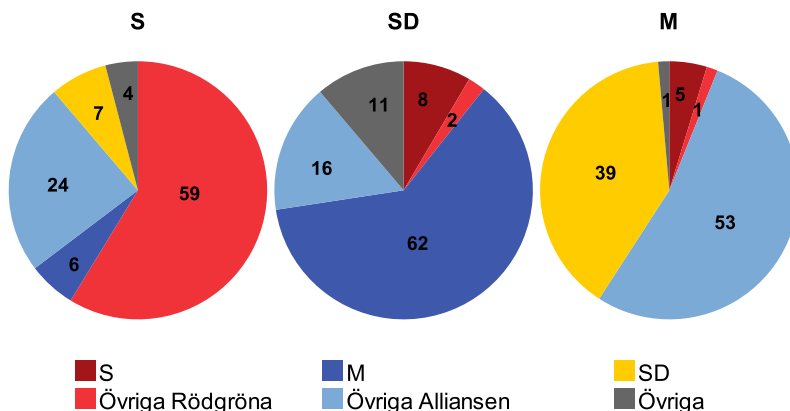
Figur 1.1. Andel (%) svarande per väljargrupp som angav olika partier som svar på frågan "Vilket parti, som du inte skulle rösta på idag, röstade du på senast".

Ett sätt att skatta potentiell framtida rörligheten är att granska respondenternas andrahandsval. Resultatet i Figur 1.2 tyder på att potentialen för Sverigedemokraterna att locka över socialdemokratiska väljare är relativt begränsad. Bara 7 procent av dem anger SD som andrahandsval, vilket tyder på att de flesta socialdemokratiska väljare som varit benägna att byta till SD redan har gjort det.

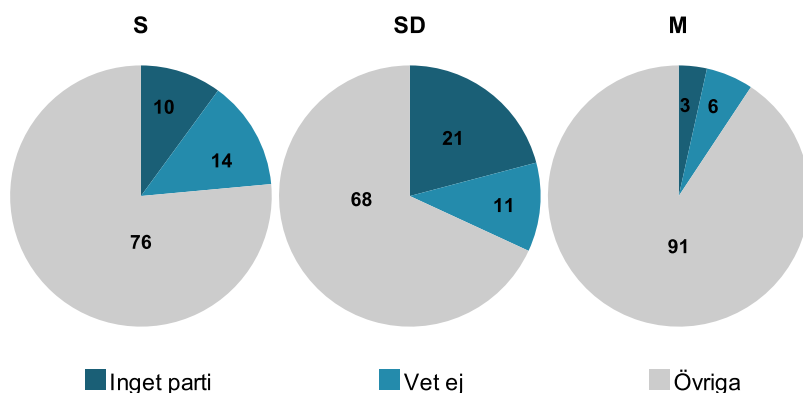
Däremot tyder våra resultat på att det fortfarande finns en relativt stor potential för Sverigedemokraterna bland Moderaternas väljare. 39 procent av dem anger Sverigedemokraterna som andrahandsval.

Figur 1.2. Andel (%) svarande per väljargrupp som valde olika partier som svar på frågan "Om ditt förstahandsval inte fanns att rösta på, vilket parti skulle du då rösta på?" (exklusive de som valt 'Inget parti' eller 'Vet ej').

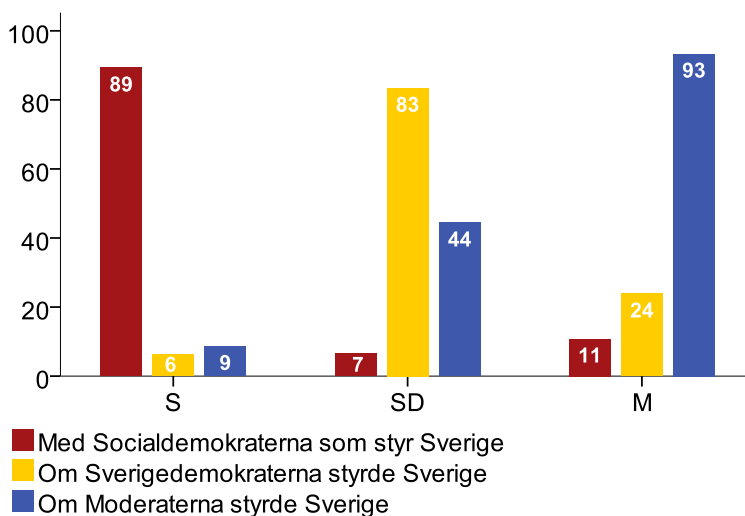
Som visas i Figur 1.3 finns det även en del bland Socialdemokraternas (10 procent) och Moderaternas (3 procent) väljare som inte skulle rösta alls om deras förstahandsval inte fanns att rösta på. Det finns även väljare som anger att de inte vet vad deras andrahandsval är, och den gruppen är större bland Socialdemokraternas väljare (14 procent) än bland Moderaternas (6 procent) väljare. Det är möjligt att det finns ytterligare individer i dessa väljargrupper som potentiellt kan tänka sig att rösta på Sverigedemokraterna, men det är svårt att avgöra hur stor den andelen skulle kunna vara.

Figur 1.3. Andel (%) svarande per väljargrupp som svarade 'Inget parti' eller 'Vet ej' på frågan "Om ditt förstahandsval inte fanns att rösta på, vilket parti skulle du då rösta på?".

Ytterligare ett sätt att skatta framtida rörlighet mellan partier är att titta på hur respondenterna skulle se på Sveriges framtid om olika partier innehade regeringsmakten. Figur 1.4 visar, som förväntat, att samtliga väljargrupperna ser framtiden som mer positiv om deras förstahandsval skulle styra Sverige. Det är mycket ovanligt bland Socialdemokraternas väljare (6 procent) att se positivt på Sveriges framtid om Sverigedemokraterna skulle styra landet, vilket stärker vår tolkning att Sverigedemokraternas potential att locka över ytterligare socialdemokratiska väljare är relativt begränsad. Moderaternas väljare är i genomsnitt mer positiva inför en SD-styrd framtid än vad de socialdemokratiska väljarna är (24 procent).

Figur 1.4. Andel (%) svarande per väljargrupp som skulle se på framtiden mycket eller ganska positivt om S, SD eller M styrde Sverige.

... hur skulle du då se på Sveriges framtid?

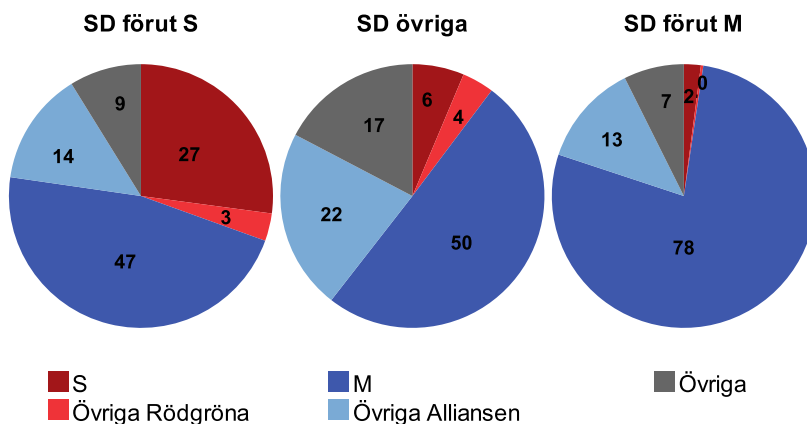
Tillbaka till Moderaterna och Socialdemokraterna?

Figur 1.1 ovan visade tidigare rörlighet mellan partierna, och även hur vanligt det är att sverigedemokratiska väljare närmast kommer från Socialdemokraterna eller Moderaterna.

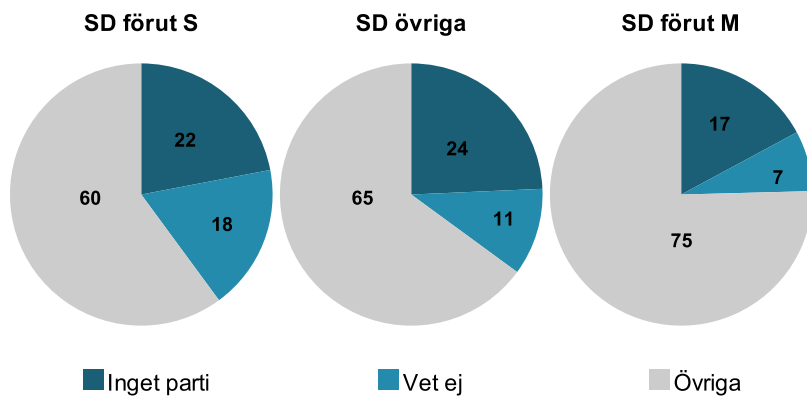
När det gäller respondenternas andrahandsval visar Figur 1.2 ovan att bara 8 procent av Sverigedemokraternas väljare nämner Socialdemokraterna som andrahandsalternativ, medan hela 62 procent anger Moderaterna (exklusive de som svarat 'Vet ej' eller 'Inget parti').

De sverigedemokratiska väljarnas andrahandsval visas mer detaljerat i Figur 1.5 nedan. De SD-väljare som tidigare har röstat på S anger i högre utsträckning Socialdemokraterna som andrahandsval (27 procent), men även hos dessa väljare är det fler som anger Moderaterna (47 procent) som andrahandsalternativ.

Figur 1.5. Andel (%) svarande bland SD-väljare som valde olika partier som svar på frågan "Om ditt förstahandsval inte fanns att rösta på, vilket parti skulle du då rösta på?" (Exklusive de som svarat 'Vet ej' eller 'Inget parti').

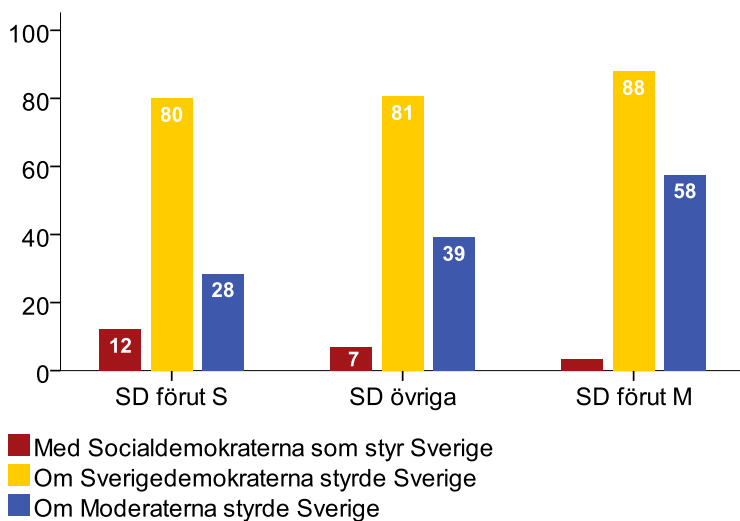
Figur 1.6. Andel (%) svarande per väljargrupp som svarade 'Inget parti' eller 'Vet ej' på frågan "Om ditt förstahandsval inte fanns att rösta på, vilket parti skulle du då rösta på?".

Figur 1.6 visar även andelen som inte vet vilket parti de skulle rösta på, eller som inte skulle rösta alls om deras förstahandsval inte fanns att rösta på. Resultatet visar att det är mindre vanligt bland tidigare moderater (27 procent) än bland tidigare socialdemokrater (40 procent) och övriga SD-väljare (35 procent) att svara att man inte vet eller att man inte skulle rösta.

Ovanstående bild förstärks i Figur 1.7, som visar hur Sverigedemokraternas väljare skulle betrakta Sveriges framtid om olika partier hade regeringsmakten. Oavsett tidigare partival så skulle de flesta av dem se framtiden som mer positiv om Moderaterna styrde än om Socialdemokraterna gjorde det. Även bland de SD-väljare som närmast kommer från Socialdemokraterna är det bara 12 procent som skulle se Sveriges framtid som positiv om S styrde.

Figur 1.7. Andel (%) svarande bland SD-väljare som skulle se framtiden mycket eller ganska positivt om S, SD eller M styrde Sverige.

... hur skulle du då se på Sveriges framtid?

SD ett parti för tidigare icke-röstare?

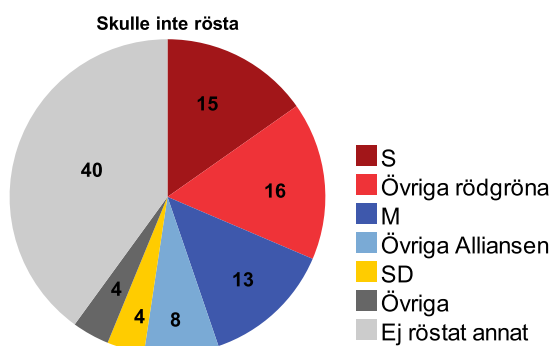
Kombinationen av de ovanstående resultaten tyder på att en huvudorsak till Sverigedemokraternas tillväxt är att andra partiers väljare har bytt till dem. Detta ligger i linje med tidigare forskning. Men det finns också skäl att undersöka i vilken utsträckning SD har erbjudit ett alternativ till dem som tidigare inte funnit ett för dem lämpligt parti att rösta på.

Figur 1.1 ovan visar att endast 12 procent av Sverigedemokraternas väljare inte har röstat på något annat parti tidigare. Bland dem kan det finnas både väljare som tidigare varit för unga för att rösta och väljare som tidigare inte upplevt att något parti har passat dem.

Figur 1.3 visar att en relativt stor andel av Sverigedemokraternas väljare anger att de inte skulle rösta på något parti alls om deras förstahandsval inte gick att rösta på (21 procent). Det är en betydligt högre andel än hos Socialdemokraternas (10 procent) och Moderaternas väljare (3 procent). Detta tyder på att även om de flesta SD-väljare tidigare har röstat på andra partier, så är det relativt vanligt bland dem att idag se Sverigedemokraterna som det enda möjliga partiet att rösta på.²

Vi har även undersökt potentialen för Sverigedemokraterna att vinna nya väljare från dagens icke-röstare. Figur 1.8 visar att tendensen att avstå från att rösta är relativt stabil eftersom hela 40 procent av icke-röstarna uppger att de inte heller tidigare har röstat. Bland dem i gruppen som tidigare har röstat är det något vanligare att ha röstat på partier tillhörande det rödgröna blocket (31 procent) än på något av Alliansens partier (21 procent). Det är ungefär lika många som närmast har röstat på Socialdemokraterna (15 procent) som på Moderaterna (16 procent), men betydligt mindre vanligt att senast ha röstat på Sverigedemokraterna (4 procent).

Figur 1.8. Andel (%) tidigare partival bland de som inte skulle rösta om det var riksdagsval idag.

Analyser av hur icke-röstare skulle se framtiden om olika partier innehade regeringsmakten ger ytterligare stöd för att potentialen för Sverigedemokraterna att mobilisera ytterligare väljare från den gruppen är relativt liten. Figur 1.9 visar att bara 5 procent av de som inte tänker rösta i valet skulle se Sveriges framtid i positivt ljus om Sverigedemokraterna styrde landet, vilket är lika många eller färre som uppger att de skulle se positivt på Sveriges framtid om Socialdemokraterna (6 pro-

2. Det är även möjligt att en del av dem som tidigare har röstat på ett annat parti senare avstod från att rösta alls under en längre tid, för att aktiverades igen när Sverigedemokraterna framstod som ett alternativ.

cent) eller Moderaterna (10 procent) styrde. Den generella slutsatsen är att samtliga tre partier som vi fokuserar på här (och eventuellt även övriga partier) skulle ha svårt att mobilisera dagens icke-röstare.

Figur 1.9. Andel (%) svarande som ser mycket eller ganska positivt på Sveriges framtid om olika partier styrde bland dem som inte skulle rösta om det var riksdagsval idag.

Den generella bilden är, i linje med tidigare forskning om europeiska högerextrema partier (Immerzeel & Pickup, 2015), att vi inte finner stöd för att Sverigedemokraterna skulle varit särskilt framgångsrika i att mobilisera tidigare icke-röstare. Däremot är det en högre andel av SD-väljarna som idag skulle avstå från att rösta om deras partival inte gick att rösta på, jämfört med Socialdemokraternas och Moderaternas väljare.

Sammanfattning

Detta kapitel analyserade både tidigare och potentiell framtida väljarrörlighet till och från Sverigedemokraterna. Resultaten visade att:³

- Sverigedemokraternas väljare har tidigare huvudsakligen röstat på Socialdemokraterna eller Moderaterna. Detta är i linje med övriga svenska väljarstudier (t.ex. SCB, 2016).
- De flesta av Sverigedemokraternas väljare har tidigare röstat på andra partier. Detta är i linje med internationella resultat som tyder på att högerextrema

3. Dessa resultat bör dock tolkas med viss försiktighet eftersom respondenter kan ha glömt vilket parti de tidigare har röstat på, speciellt om det var många år sedan som de röstade i riksdagsvalet.

partier framför allt har växt för att de framgångsrikt har lockat väljare från etablerade partier (Immerzeel & Pickup, 2015). Vi visar vidare att en femtedel av SD-väljarna inte skulle rösta alls om SD inte gick att rösta på idag, vilket kan innebära att de har alienerats från de övriga politiska partierna.

- Den potentiella framtida rörligheten är större mellan Moderaterna och SD än mellan Socialdemokraterna och SD. Detta kan innebära att de socialdemokratiska väljarna som har varit benägna att byta till Sverigedemokraterna redan har gjort det, samt att de SD-väljare som tidigare har röstat på Socialdemokraterna inte längre känner tillhörighet med sitt tidigare parti.

I följande kapitel kommer vi att analysera psykologiska och socioekonomiska egenskaper för att undersöka skillnader och likheter mellan de som idag röstar på Socialdemokraterna och Moderaterna och de som har bytt från dessa partier till Sverigedemokraterna. Analyserna syftar till att i större detalj undersöka potentiella orsaker till partibytet och den framtida rörligheten mellan dessa partier.

2. Höger- eller mittenväljare?

Sverigedemokraterna brukar placeras in i den nya högerradikala partifamilj som har vuxit fram under de senaste decennierna i Västeuropa (Rydgren & van der Meiden, 2018). Partifamiljen innefattar partier som Dansk Folkeparti (Danmark), Nationella fronten (Frankrike), Frihetspartiet (Nederländerna) och Sannfinländarna (Finland), som alla delar ideologiska ställningstaganden om värdekonserveratism, etnonationalism, och invandringsskepticism. En annan gemensam nämnare för dessa partier är att de inte primärt är engagerade i de traditionella socioekonomiska frågorna, som annars brukar stå i fokus i den politiska debatten (Mudde, 2010). Av denna anledning kan det ibland vara svårt att avgöra deras position på höger-vänsterskalan. I det här kapitlet undersöks SD-väljarnas sociopolitiska orientering, med specifikt fokus på höger-vänsterfrågor.

Sverigedemokraternas ideologiska orientering är svårdefinierad utifrån *socioekonomiska* frågor. Partiet menar själv att det varken är ett höger- eller vänsterparti och har uttryckt en ambition ”att kombinera de bästa elementen från de traditionella höger- och vänsterideologierna” (Sverigedemokraterna, u.å.). Konkret illustreras detta i partiets fokus på frågor rörande skattesänkningar (som brukar vara en del av högerpartiernas agenda) samt försvarandet av välfärdsstaten (som traditionellt framhålls av vänsterpartier). Detta kan bidra till att förklara varför partiet har lockat både vänster- och högerväljare. Sverigedemokraternas väljare brukar i genomsnitt ligga nära mitten i socioekonomiska frågor (Jungar & Jupskås, 2014; Sannerstedt, 2014; 2015), och när det gäller höger-vänsterskalan har de nyligen rört sig en aning åt höger men placerar sig fortfarande i genomsnitt ganska nära mitten (Sannerstedt, 2016). Därmed har det ifrågasatts huruvida Sverigedemokraternas väljare kan beskrivas som högerextrema, högerradikala eller högerpopulistiska – eller om de överhuvudtaget är högerväljare (Sannerstedt, 2015).

Men höger-vänsterorientering avgörs inte endast utifrån socioekonomiska frågor. Även åsikter om *sociokulturella* frågor kopplade t.ex. till sociala hierarkier och jämställdhet påverkar individens ideologiska orientering. Trots att begreppet högerradikalism kan definieras på flera olika sätt, så brukar det inte syfta på ställningstaganden i socioekonomiska frågor, såsom skattesänkningar eller öppna marknader, och inte ens till en starkare lutning åt höger i den traditionella höger-vänsterskalan (van Hiel, 2012). Högerradikalism innefattar konservativa sociokulturella ideologier och åsikter, såsom nationalism, xenofobi, auktoritarianism och socialkonserveratism (Mudde, 2007; Rydgren, 2018). Begreppet radikalism syftar till

en strävan efter att radikalt omvandla samhället, men till skillnad från de höger-*extrema* partierna önskar högerradikala partier påverka samhället med lagliga och demokratiska medel (Mudde, 2007; Rydgren, 2007). Den nya högerradikala partifamiljen kännetecknas även av en populistisk retorik och en populistisk kritik av det politiska etablissemang. Med sociokulturella frågor som kriterier kan man definiera Sverigedemokraterna som ett högerparti då både partiets politiker och väljare brukar uttrycka nationalistiska, socialkonservativa och auktoritära attityder (t.ex. Jungar & Jupskås, 2014).

Ytterligare en fråga är vad det innebär att Sverigedemokraterna försvarar välfärdsstaten. Högerradikala partier kan önska bevara – eller till och med utöka – välfärdsstaten, men detta görs ofta inom ramarna för vad som har kallats *välfärdschauvinism* (Goldschmidt & Rydgren, 2015; Nordensvard & Ketola, 2015; Norocel, 2016). Begreppet syftar till en exkluderande syn på vilka som bör få ta del av välfärdsstaten. Mer specifikt innebär det att välfärdsstaten i sig är önskvärd, men att vissa grupper – framför allt utlandsfödda invånare – bör exkluderas från välfärdsstatens förmåner (Andersen & Bjørklund, 1990). Dessa grupper anses utnyttja och tära på statens offentliga resurser och därmed betraktas deras närvaro som en orsak till välfärdsstatens upplevda nedgång. Vi undersöker här om det finns fler respondenter som kan karaktäriseras som välfärdschauvinister bland Sverigedemokraternas väljare än bland de andra partiernas väljare.

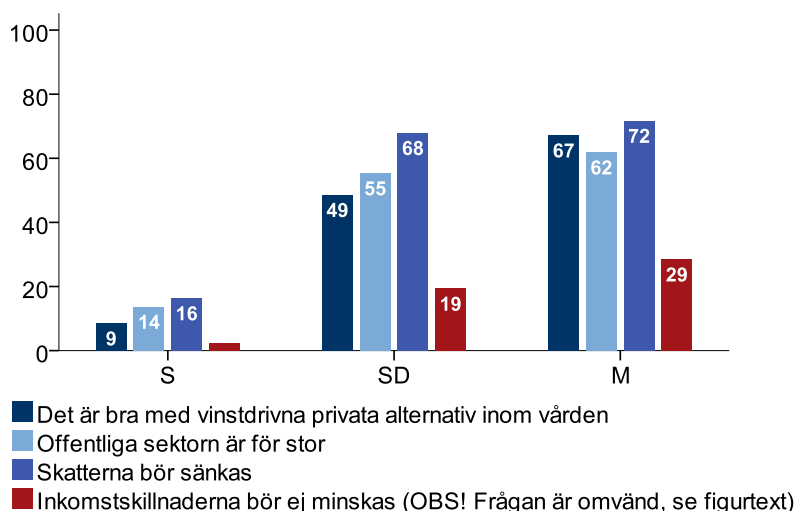
Slutligen, olika politiska partier och sociopolitiska åsikter kan vara tilltalande i varierande grad för individer med olika värderingar och personlighetsdrag. De som lutar politiskt åt höger och som har konservativa sociokulturella åsikter brukar oftare uppskatta lydnad och oftare se tolerans och respekt som mindre viktiga egenskaper (Pew Research Center, 2014). Politisk högerorientering korrelerar även med auktoritarianism och konservatism i västländer (Aspelund, Lindeman & Verkasalo, 2013), och auktoritarianism/konservatism brukar i sin tur även känneteckna politiska partier som definieras som högerradikala, samt uttryckas bland deras väljare (Aichholzer & Zandonella, 2016; Rydgren, 2007). Det kan vidare finnas en koppling mellan sociopolitiska åsikter, empati och vänlighet (Bakker, Rooduijn, & Schumacher, 2016; Sinclair & Saklofske, 2018). I det här kapitlet kommer dessa psykologiska egenskaper analyseras och jämföras mellan väljargrupperna.

Socioekonomiska frågor

Figur 2.1 visar, i linje med tidigare analyser (Sannerstedt, 2014), att Sverigedemokraternas väljare ligger till höger om Socialdemokraternas väljare och något till vänster om Moderaternas väljare i socioekonomiska frågor. Ungefär hälften av Sverigedemokraternas väljare (49 procent) anser att *det är bra med vinstdrivna*

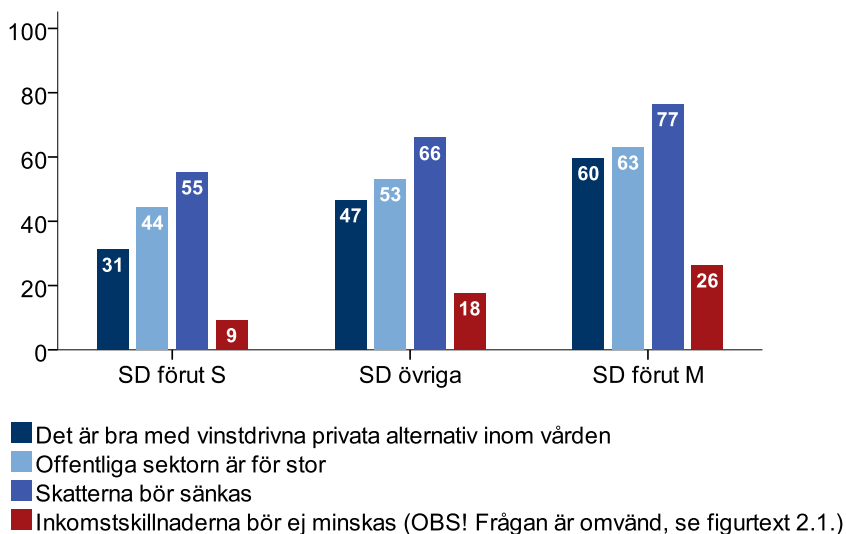
privata alternativ inom vården, medan andelen är betydligt högre bland Moderaternas väljare (67 procent) och betydligt lägre bland Socialdemokraternas väljare (9 procent). När det gäller andelen som instämmer med att *offentliga sektorn är för stor* och att *skatterna bör sänkas* är skillnaden liten mellan Sverigedemokraternas och Moderaternas väljare (4–7 procentenheters skillnad), men stor mellan Sverigedemokraternas och Socialdemokraternas väljare (41–52 procentenheters skillnad). Det bör noteras att en minoritet i samtliga väljargrupper *tar avstånd ifrån att inkomstskillnaderna bör minskas*. Det är dock betydligt mindre vanligt bland Socialdemokraternas väljare (2 procent) jämfört med Sverigedemokraternas (19 procent) och Moderaternas (29 procent) väljare att ta avstånd ifrån detta påstående.

Figur 2.1. Andel (%) svarande per väljargrupp som instämmer helt eller delvis i påståenden om socioekonomiska frågor. OBS! Den fjärde frågan i figuren formulerades "Inkomstskillnaderna bör minskas" och i figuren presenteras andel svarande som tar helt eller delvis avstånd från påståendet.

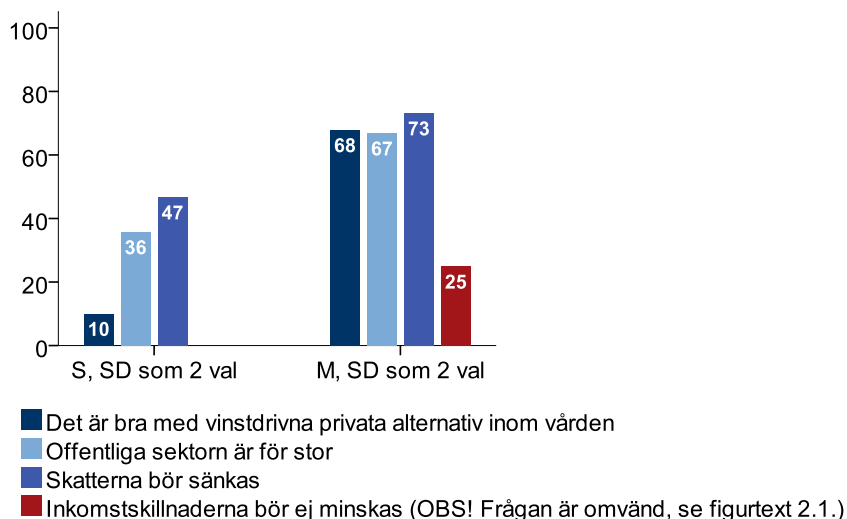

En närmare analys av Sverigedemokraternas väljare presenteras i Figur 2.2 och resultaten bekräftar ovanstående resultatbild. Oavsett tidigare partival så ligger Sverigedemokraternas väljare tydligt till höger om de socialdemokratiska väljarna och närmare de moderata väljarna i samtliga frågor. Även bland dem som tidigare har röstat på Socialdemokraterna är det betydligt vanligare att instämma i att skatter bör sänkas (55 procent) och att den offentliga sektorn är för stor (44 procent), samt att ta avstånd ifrån att inkomstskillnader bör minskas (9 procent), om man jämför med de som idag skulle rösta på Socialdemokraterna.

Figur 2.2. Andel (%) svarande bland SD-väljare som instämmer helt eller delvis i påståenden om socioekonomiska frågor.

Figur 2.3. Andel (%) svarande bland S- och M-väljare som har SD som andrahandsval som helt eller delvis instämmer i påståenden om socioekonomiska frågor. (OBS! Lågt antal respondenter bland S-väljare med SD som andrahandsval, N=30.)

I figur 2.3 presenteras resultaten för de av Socialdemokraternas och Moderaternas väljare som har SD som andrahandsval. Resultaten visar att moderatväljare med SD som andrahandsval skiljer sig väldigt lite från övriga M-väljare i samtliga socioekonomiska påståenden (1–5 procentenheters skillnad). Detta gäller även hos Socialdemokraternas väljare i två av frågorna (inkomstskillnader och vinstdrivna privata alternativ i vården; 0–1 procentenheters skillnad). Däremot finns det en tydlig skillnad mellan de socialdemokratiska väljare som angett SD som andrahandsval och övriga S-väljare när det gäller frågor om huruvida den offentliga sektorn är för stor eller om skatterna bör sänkas (22–31 procentenheters skillnad).

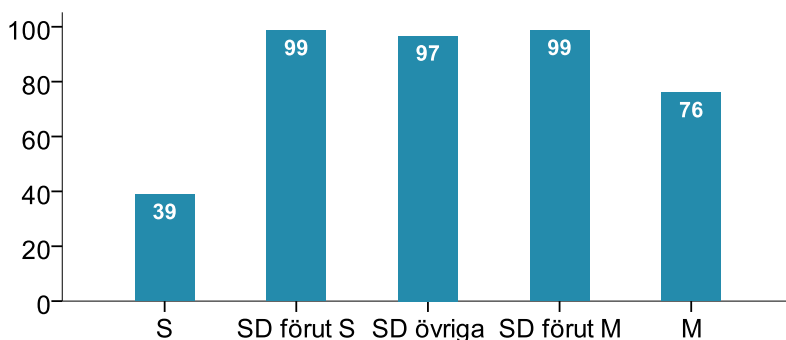
Baserat på socioekonomiska frågor tyder resultaten på att Sverigedemokraternas väljare kan definieras som högerväljare snarare än mittenväljare. De ligger betydligt närmare Moderaternas väljare än Socialdemokraternas väljare, och detta gäller även SD-väljare som tidigare har röstat på Socialdemokraterna (trots att den gruppen ligger till vänster om de övriga SD-väljarna).

Sociokulturella frågor

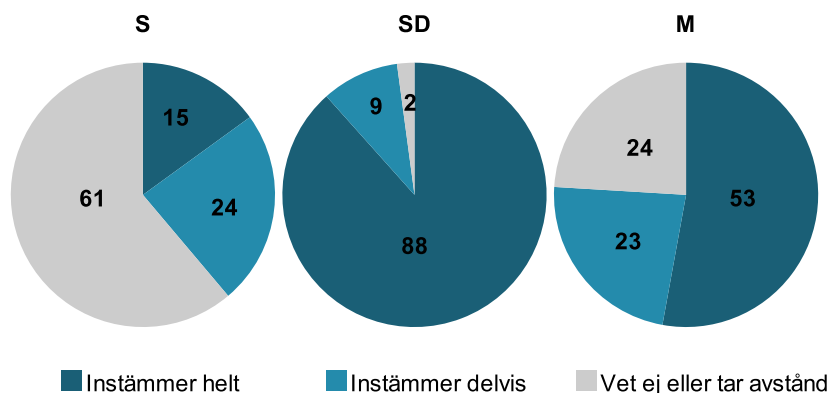
Invandringen

En fråga som under de senaste åren har fått allt större utrymme i den politiska diskussionen i Sverige är invandringen. Figur 2.4 visar andelen väljare som instämmer i att *invandringen till Sverige bör minskas*. Som förväntat instämmer så gott som samtliga av Sverigedemokraternas väljare med påståendet. Detta står i kontrast till Moderaternas (76 procent) och i synnerhet Socialdemokraternas väljare (39 procent).

Figur 2.4. Andel (%) svarande per väljargrupp som instämmer helt eller delvis i att invandringen till Sverige bör minskas.

Figur 2.5. Andel (%) svarande per väljargrupp som vet ej/tar avstånd ifrån, eller instämmer helt eller delvis i att invandringen till Sverige bör minskas.

Eftersom invandringsfrågan är Sverigedemokraternas kärnfråga analyserades väljargruppernas preferens att minska invandringen närmare. Resultat i Figur 2.5 tyder på det finns en stor skillnad mellan väljargrupperna när det gäller att instämma antingen *helt* eller *delvis* i frågan. Andelen väljare som anger att de instämmer helt med påståendet är 88 procent bland Sverigedemokraternas väljare, 53 procent bland Moderaternas väljare och bara 15 procent bland Socialdemokraternas väljare.

Vidare analyser visar att SD-väljarna skiljer sig väldigt lite åt sinsemellan oavsett deras tidigare partitillhörighet. Före detta socialdemokrater (88 procent), före detta moderater (90 procent), och övriga SD-väljare (87 procent) instämde i nästan lika hög utsträckning helt med påståendet.

Vi analyserade även inställningen till invandring bland Socialdemokraternas och Moderaternas väljare med SD som andrahandsval. Resultaten visade att det är betydligt vanligare bland moderata väljare med SD som andrahandsval (82 procent) att instämma helt i att invandringen bör minskas jämfört med motsvarande socialdemokratiska väljare (67 procent), och att dessa grupper har starkare preferenser för att minska invandringen jämfört med övriga S- och M-väljare.

Den samlade resultatbilden visar att en betydande andel av respondenterna i samtliga väljargrupper anser att invandringen till Sverige bör minskas, men att Sverigedemokraternas väljare uppvisade betydligt starkare preferenser för att minska invandringen än Moderaternas och i synnerhet Socialdemokraternas väljare.

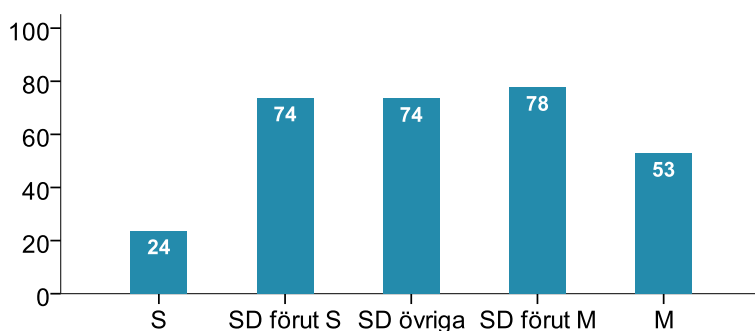
Det bör slutligen noteras att en önskan att minska invandringen kan ha flera olika orsaker som i sig inte förklaras när man mäter attityder mot invandringen

med denna fråga. Därför analyseras attityder gentemot invandring och invandrare mer detaljerat i kapitlet 'Invandringen och invandrare'.

Genus och jämställdhet

Ett annat aktuellt tema i dagens politiska debatt rör frågor om genusroller och jämställdhet samt huruvida det finns ett behov och önskan att påverka dessa med olika policyförslag. I det här avsnittet analyseras väljarnas åsikter rörande genusroller, kvinnor och feminism.

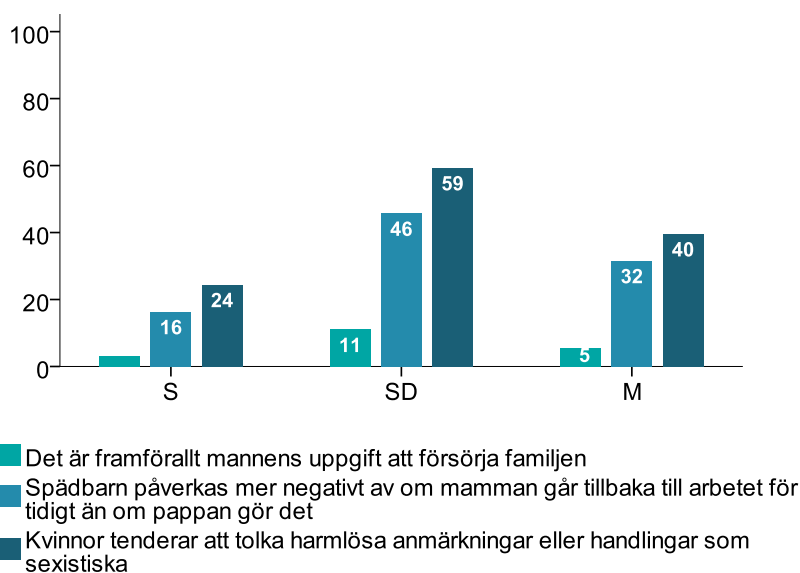
Figur 2.6. Andel (%) svarande per väljargrupp som helt eller delvis instämmer i påståendet att feminismen har gått för långt.

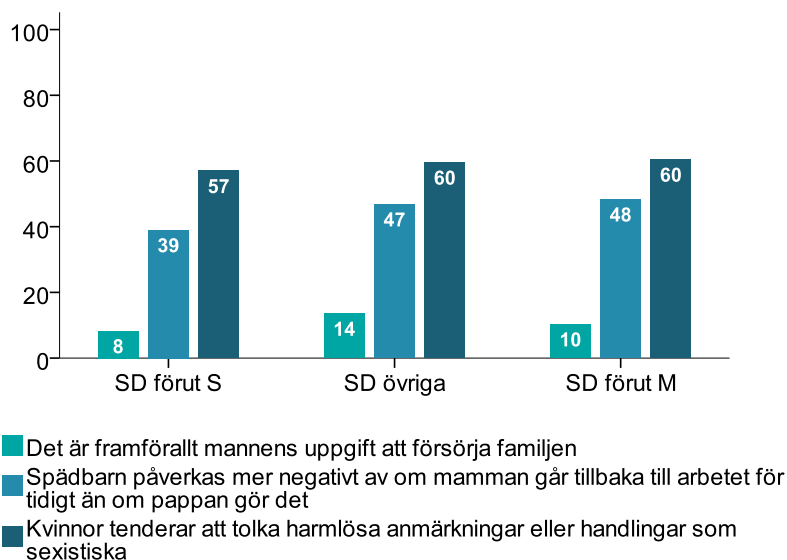
Figur 2.6 visar att en tydlig majoritet av Sverigedemokraternas väljare, oavsett tidigare partival (74–78 procent), instämmer i påståendet att feminismen har gått för långt. Ungefär hälften av Moderaternas väljare (53 procent), och en minoritet av Socialdemokraternas väljare (24 procent), instämmer i detta påstående.

Figur 2.7 visar resultat med avseende på påståenden som mäter sexistiska attityder och synen på traditionella genusroller. Det är ovanligt i samtliga väljargrupper att instämma med påståendet *Det är framför allt männens uppgift att försörja familjen*. Påståendet får stöd av bara 11 procent av Sverigedemokraternas väljare, 3 procent av Socialdemokraternas väljare, och 5 procent av Moderaternas väljare. Det är större spridning i frågan om huruvida *spädbarn påverkas mer negativt av att mamman går tillbaka till arbetet för tidigt än att pappan gör det*. Detta påstående får stöd från 46 procent av Sverigedemokraternas väljare, 32 procent av Moderaternas väljare och 16 procent av Socialdemokraternas väljare. Ännu större spridning finns i påståendet, som även får störst stöd i samtliga väljargrupper, att *kvinnor tenderar att tolka harmlösa anmärkningar eller handlingar som sexistiska*. Majoriteten av

Figur 2.7. Andel (%) svarande per väljargrupp som helt eller delvis instämmer i påståenden som mäter attityder gentemot kvinnor och genusroller.⁴

Figur 2.8. Andel (%) svarande bland SD-väljare som helt eller delvis instämmer i påståenden som mäter attityder gentemot kvinnor och genusroller.

4. Män instämde i högre utsträckning i påståenden som mäter attityder gentemot feminism och sexism än kvinnor, men huvudresultat om skillnaderna mellan väljargrupperna förändrades inte när vi kontrollerade för kön i analyser.

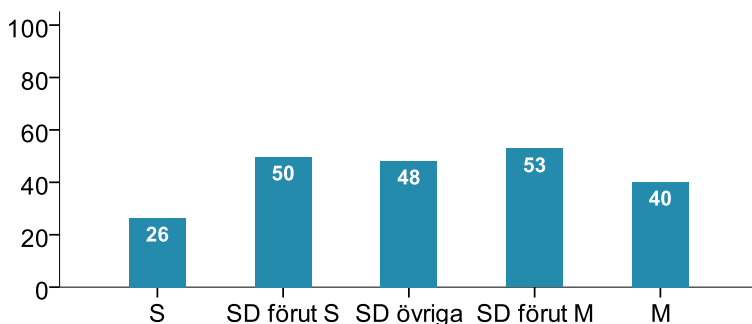
Sverigedemokraternas väljare instämmer med påståendet (59 procent), medan andelen är betydligt lägre bland Moderaternas (40 procent) och Socialdemokraternas väljare (24 procent).

En närmare analys av Sverigedemokraternas väljare visas i Figur 2.8. Skillnader mellan före detta socialdemokratiska väljare, före detta moderata väljare och de övriga SD-väljarna är väldigt små i samtliga frågor. Detta tyder på att det finns en betydande skillnad mellan de som har lämnat Socialdemokraterna eller Moderaterna för SD jämfört med de som har stannat i dessa partierna när det gäller genusfrågor.

Vegetarisk mat i skolan

Vegetarisk mat har blivit en aktuell politisk fråga och det finns idag flera kommuner som har köttfria dagar i skolbespisningarna. Detta har mötts med visst motstånd. Tidigare forskning har visat att negativa attityder gentemot vegetarianism är vanligare bland individer som är värdekonserverativa och som har etniska fördomar (Dhont & Hodson, 2014; Dhont, Hodson, & Leite, 2016). En förklaring till det är att vegetarianism kan betraktas som ett hot mot rådande livsstilar och värderingar i samhället. I det här avsnittet undersöks huruvida respondenter anser det vara rimligt att skolor har dagar då de bara serverar vegetarisk mat.

Figur 2.9. Andel (%) svarande per väljargrupp som helt eller delvis tar avstånd ifrån att det är rimligt att skolor har dagar då de bara serverar vegetarisk mat.⁵

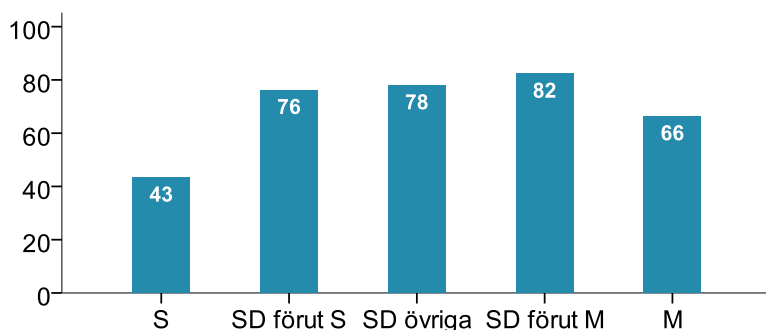
5. Äldre respondenter (> 40 år) tenderade att i högre utsträckning anse att det inte är rimligt att skolor har vegetariska dagar. Skillnaden mellan äldre och yngre respondenter var större bland S-väljare (22 procentenheters skillnad) än bland M-väljare (13 procentenheters skillnad) och SD-väljare (3–6 procentenheters skillnad). Skillnaden mellan väljargrupperna kvarstod när vi kontrollerade för ålder i analyser.

Figur 2.9 visar att ungefär hälften av Sverigedemokraternas väljare (48–53 procent) tar avstånd från påståendet, oavsett tidigare partival. Det är något vanligare än bland Moderaternas väljare (40 procent), och betydligt vanligare än bland Socialdemokraternas väljare (26 procent).

Politisk korrekthet

För att undersöka attityder gentemot politisk korrekthet hos olika väljargrupper ställdes det en fråga om huruvida *det tas för mycket hänsyn till människor som känner sig kränkta över vad andra säger*.

Figur 2.10. Andel (%) svarande per väljargrupp som helt eller delvis instämmer i att det tas för mycket hänsyn till människor som känner sig kränkta över vad andra säger.

Figur 2.10 visar att det är ganska vanligt i samtliga väljargrupper att instämma i påståendet. Sverigedemokraternas väljare instämde i högst utsträckning (76–82 procent). Bland Moderaternas väljare instämde majoriteten med påståendet (66 procent), medan andelen var lägre bland Socialdemokraternas väljare (43 procent).

En närmare analys bland respondenter med hög eller låg grad av invandrings-skepticism visade att framför allt invandrings-skeptiska respondenter (dvs. de som instämmer i påståendet *Invandringen till Sverige bör minskas*) instämde i frågan som mäter synen på politisk korrekthet. Men även i den gruppen var det vanligare bland sverigedemokratiska väljare (81 procent) att instämma i frågan än bland Socialdemokraternas (60 procent) och Moderaternas (73 procent) väljare.

Välfärdschauvinism

Välfärdschauvinism är ett begrepp för åsikten att välfärdsstaten bör bevaras eller till och med utökas, men att dess förmåner bör begränsas till infödda invånare (Andersen & Bjørklund, 1990). I den här studien är det kombinationen av två frågor som är relevant för att mäta välfärdschauvinism.

I Sverige bygger välfärdspolitiken i ganska hög grad på den offentliga sektorn. Därför kan frågan om huruvida invandringen är ett problem för välfärdsstaten mätas med påståendet *Invandringen kostar för mycket offentliga resurser*. Men eftersom man kan hålla med i frågan även om man inte stödjer välfärdsstaten i sig, så bör den kombineras med en fråga som specifikt mäter detta (se Tabell 2.1). Synen på välfärdsstaten mäts här med påståendet *Offentliga sektorn är för stor*. Detta påstående brukar inte få stöd från speciellt många i Sverige, bara ungefär 20 procent av svenskarna instämmer (SOM, 2016).

Tabell 2.1. Kombinationer av synen på den offentliga sektorns storlek och offentliga kostnader av invandringen.

	Offentliga sektorn är för stor	Invandringen kostar för mycket offentliga resurser
Vänster	Nej	Nej
Välfärdschauvinism	Nej	Ja
Libertarianism	Ja	Nej
Höger	Ja	Ja

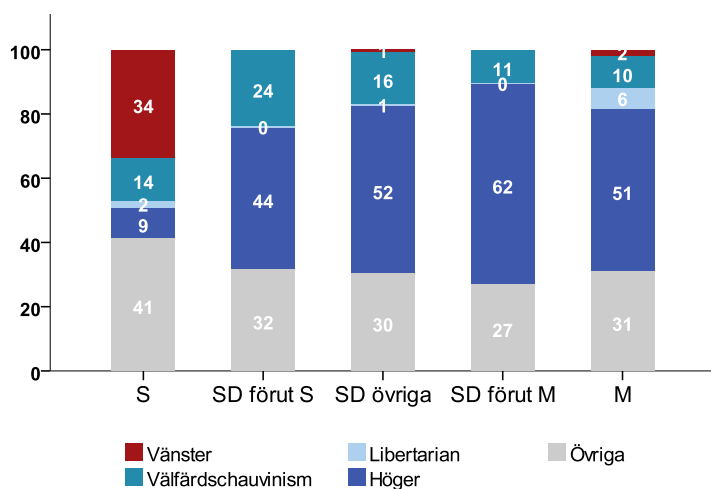
Notering: Det finns även en kategori Övriga där respondenter varken har instämt eller tagit avstånd från en av frågorna.

I Tabell 2.1. sammanfattas de olika kombinationerna som är relevanta i diskussionen om välfärdsnationalism. Högerväljare brukar oftare än vänsterväljare instämma i att den offentliga sektorn är för stor (SOM, 2016). Även invandrings-skepticism är vanligare hos högerlutande individer (Dinesen, Klemmensen, & Nørgaard, 2016), och därmed kan högerväljare förväntas hålla med om att invandringen kostar för mycket i offentliga resurser – även om de samtidigt anser att den offentliga sektorn i sig är för stor. Den kombinationen kan därför betraktas som en *högerkombination*. En *vänsterkombination* skulle i sin tur innebära att man inte anser att offentliga sektorn är för stor, och inte heller anser att invandringen kostar för mycket offentliga resurser. *Libertarianism* innebär önskan för frihet från

tvång och statligt inflytande över människors liv, och kombinationen att instämma i att offentliga sektorn är för stor och att invandringen inte kostar för mycket offentliga resurser kan anses mäta detta synsätt. *Välfärdschauvinism* skulle slutligen innebära att man inte anser att den offentliga sektorn är för stor, men att man instämmer i att invandringen kostar för stora offentliga resurser.

De som varken instämmer i eller tar avstånd från någon av dessa två påståenden ingår i gruppen *övriga*.

Figur 2.11. Andel (%) svarande per väljargrupp i olika kategorier relaterade till välfärdschauvinism.

Resultaten i Figur 2.11 visar att den vanligaste kombinationen både bland Sverigedemokraternas (55 procent) och Moderaternas (51 procent) väljare är *högerkombinationen*. *Välfärdschauvinism* är lite vanligare bland Sverigedemokraternas (16 procent) och Socialdemokraternas (14 procent) väljare, jämfört med Moderaternas väljare (10 procent). *Vänsterkombinationen* finns i ganska hög utsträckning bland Socialdemokraternas väljare (34 procent), men hos ytterst få av Sverigedemokraternas (0,3 procent) och Moderaternas (2 procent) väljare. *Libertarianism* är en ovanlig kombination i samtliga väljargrupper, men vanligare bland Moderaternas väljare (6 procent) än bland Socialdemokraternas (2 procent) eller Sverigedemokraternas (0,3 procent) väljare.

Närmare analys av enbart Sverigedemokraternas väljare visar att andelen som kan betraktas som välfärdschauvinister är högst bland före detta socialdemokratis-

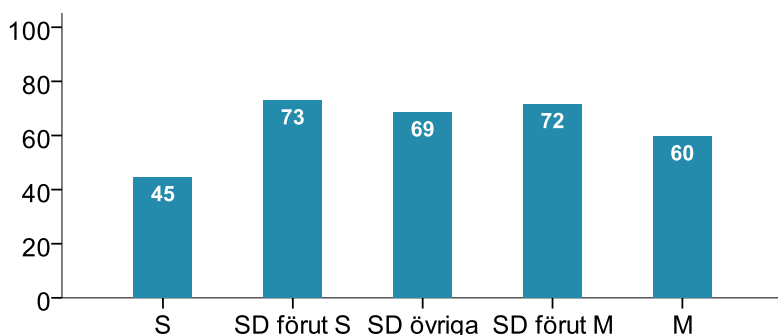
ka väljare (24 procent) och lägst bland före detta moderata väljare (11 procent) medan de övriga SD-väljarna ligger däremellan (16 procent).

Psykologin bakom sociopolitiska åsikter

Auktoritarianism och konservatism

Figur 2.12 visar att det är relativt vanligt i samtliga väljargrupper att instämma i påståendet som mäter auktoritarianism, dvs. att *det behövs en kraftfull ledare för att stoppa de radikala och omoraliska strömningar som råder i dagens samhälle*. Det är dock en större andel av Sverigedemokraternas väljare (69–73 procent) som instämmer med denna fråga, jämfört med Moderaternas väljare (60 procent) och, i synnerhet, Socialdemokraternas väljare (45 procent).

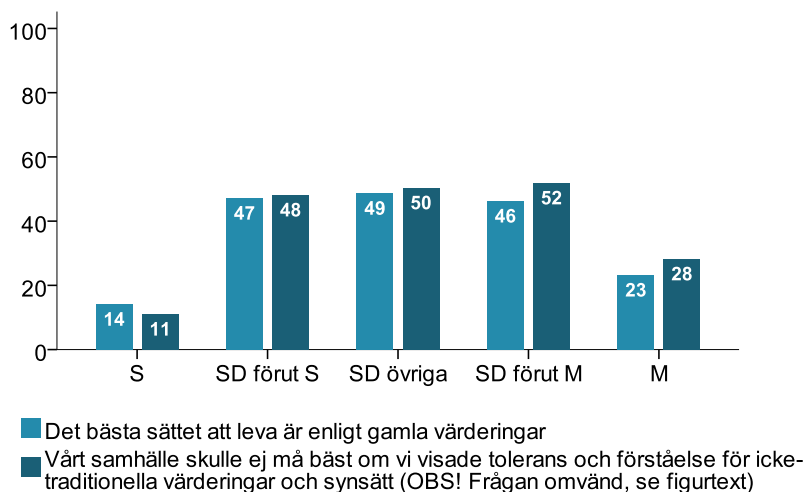
Figur 2.12. Andel (%) svarande per väljargrupp som helt eller delvis instämmer i att för att stoppa de radikala och omoraliska strömningar som råder i dagens samhälle behövs en kraftfull ledare.

Påståenden som mäter värdekonservatism samt tolerans för icke-traditionella värderingar och synsätt visas i Figur 2.13. Resultatet visar att ungefär hälften av Sverigedemokraternas väljare instämmer i att *det bästa sättet att leva är enligt gamla värderingar* (46–49 procent), medan andelen är betydligt lägre bland Moderaternas (23 procent) och Socialdemokraternas (14 procent) väljare. Liknande resultat hittas i frågan om *vårt samhälle skulle må bäst om vi visade tolerans och förståelse för icke-traditionella värderingar och synsätt*. Ungefär hälften av Sverigedemokraternas väljare (48–52 procent), och en mindre andel av Moderaternas (28 procent) och Socialdemokraternas (11 procent) väljare *tar avstånd* ifrån frågan. I båda frågorna

finns det en mycket stor skillnad mellan de SD-väljare som tidigare har röstat på Moderaterna eller Socialdemokraterna och de som har stannat kvar i dessa partier.

Figur 2.13. Andel (%) svarande per väljargrupp som helt eller delvis instämmer i påståenden som mäter konservativa åsikter. OBS! Den andra frågan i figuren formulerades "Vårt samhälle skulle må bäst..." och i figuren presenteras andel svarande som tar helt eller delvis avstånd från påståendet.

Dessa resultat visar alltså att det i samtliga väljargrupper är relativt vanligt att önska en stark ledare för att motverka radikala och omoraliska strömningar i samhället (auktoritarianism), medan värdekonserveratism är ovanligare. Sverigedemokraternas väljare är mer auktoritära och konservativa, vilket tyder på att de ideologiskt ligger till höger om både Moderaterna och Socialdemokraterna.

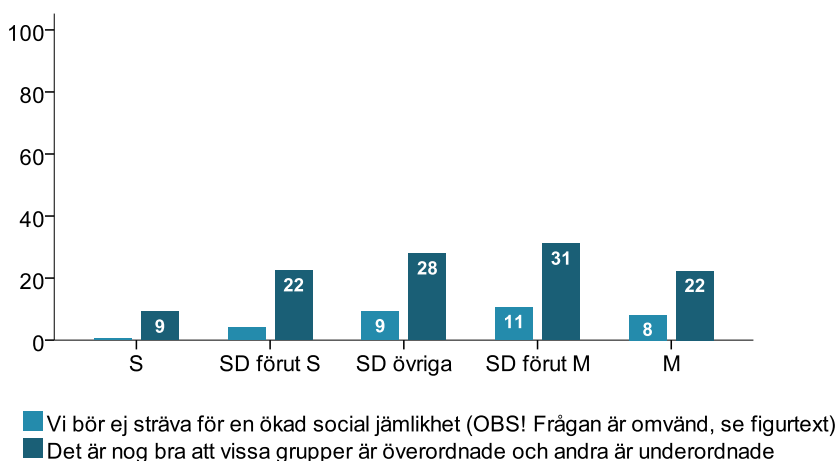
Synen på social ojämlikhet

Figur 2.14 visar utfallet angående påståenden som mäter attityder till sociala hierarkier och jämlikhet mellan olika grupper i samhället. Endast en minoritet av väljarna i samtliga väljargrupper tar avstånd från påståendet *Vi bör sträva för ökad social jämlikhet*. Det är dock vanligare att Sverigedemokraternas väljare tar avstånd ifrån detta påstående (4–11 procent) än Moderaternas (8 procent) och Socialdemokraternas (1 procent) väljare.

Frågan om det *nog är bra att vissa grupper är överordnade och andra underordnade* fick mer stöd i samtliga väljargrupper. Bland Sverigedemokraternas väljare

instämmer 22–31 procent, vilket är vanligare än bland Moderaternas (22 procent) och Socialdemokraternas (9 procent) väljare. Dessa resultat tyder på att oavsett politisk orientering och identifikation så stödjer majoriteten av de svenska väljarna social jämlikhet.

Figur 2.14. Andel (%) svarande per väljargrupp som instämmer helt eller delvis i påståenden som mäter synen på sociala hierarkier. OBS! Den andra frågan i figuren formulerades ”Vi bör sträva för ökad social jämlikhet”, och i figuren presenteras andel svarande som tar helt eller delvis avstånd från påståendet.

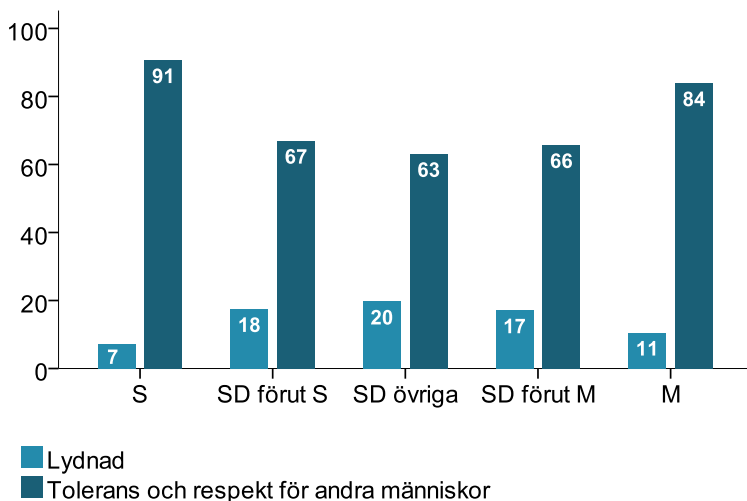

Lydnad och tolerans

Ett sätt att undersöka värderingar är att fråga respondenterna om vilka egenskaper ett barn bör uppmuntras att lära sig hemma. Det finns forskning som visar att politiskt konservativa individer brukar anse att lydnad är en viktig egenskap medan politiskt liberala individer oftare nämner tolerans och respekt (Pew Research Center, 2014).

Figur 2.15 visar att en minoritet av våra respondenter valde *lydnad* bland de fem särskilt viktiga egenskaper som barn bör lära sig hemma, och att det gäller för samtliga väljargrupper. Lydnad nämndes i större utsträckning bland Sverigedemokraternas väljare (17–20 procent) än bland Socialdemokraternas (7 procent) och Moderaternas (11 procent) väljare. Egenskapen *tolerans och respekt för andra människor* valdes av en majoritet i samtliga väljargrupper, men det var mindre vanligt bland Sverigedemokraternas väljare (63–67 procent) än bland Socialdemokraternas (91 procent) och Moderaternas (84 väljare) väljare.

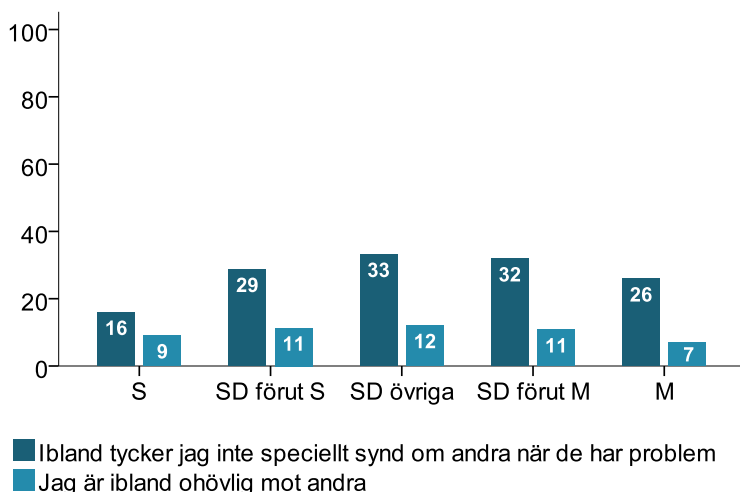
Figur 2.15. Andel (%) svarande per väljargrupp som valde 'lydnad' och 'tolerans och respekt för andra människor' bland fem särskilt viktiga egenskaper som barn kan uppmuntras lära sig hemma.

Empati och vänlighet

Tidigare forskning har visat att politisk högerorientering korrelerar med lägre empati och vänlighet (Sinclair & Saklofske, 2018). Figur 2.16 visar att en minoritet bland våra respondenter har låg empati, men att det är vanligare bland Sverigedemokraternas väljare att ange att påståendet *Ibland tycker jag inte speciellt synd om andra när de har problem* passar bra in på dem (29–33 procent) än bland Moderaternas (26 procent) och Socialdemokraternas (16 procent) väljare. Det är inte heller vanligt att vara ovänlig, men det är något vanligare bland Sverigedemokraternas väljare (11–12 procent) jämfört med Socialdemokraternas (9 procent) och Moderaternas (7 procent) väljare att anse att påståendet *Jag är ibland ohövlig mot andra* passar bra in på dem.

Figur 2.16. Andel (%) svarande per väljargrupp som anser att frågor som mäter empati och vänlighet stämmer mycket bra eller ganska bra in på dem.

Sammanfattning

Det här kapitlet har undersökt om Sverigedemokraternas väljare kan betraktas som höger- eller vänsterväljare. Resultaten visade att:

- I *socioekonomiska* frågor ligger Sverigedemokraternas väljare relativt nära mitten, men närmare de moderata än de socialdemokratiska väljarna. De SD-väljare som tidigare har röstat på Socialdemokraterna och Moderaterna skiljer sig tydligt från varandra, men de socialdemokratiska väljare som har gått till SD ligger ganska långt till höger om dem som idag röstar på Socialdemokraterna. Moderata väljare som har gått till SD skiljer sig däremot inte från de som idag röstar på Moderaterna.
- När det gäller *sociokulturella* frågor och högerideologi ligger Sverigedemokraternas väljare betydligt höger om både Socialdemokraterna och Moderaterna. Sociokulturella frågor och högerideologiska åsikter enar Sverigedemokraterna mer än socioekonomiska frågor. Det finns väldigt små skillnader mellan väljare som har lämnat Socialdemokraterna eller Moderaterna för SD och övriga SD-väljare.
- En större andel av de sverigedemokratiska väljarna kännetecknas av en högerlutande syn på välfärdsstaten snarare än *välfärdschauvinism* som betrak-

tas som en blandning av höger- och vänsterståndpunkter (dvs. synen på att välfärdsstaten bör bevaras men att icke-infödda svenskar bör exkluderas från välfärdsstatens förmåner).

- Sverigedemokraternas väljare kan inte beskrivas som *icke-empatiska* eller *ovänliga* i allmänhet, men dessa egenskaper är något vanligare bland dem än bland S- och M-väljare.
- Jämfört med Socialdemokraternas och Moderaternas väljare anser Sverigedemokraternas väljare i lägre utsträckning att *tolerans och respekt* är en särskilt viktig egenskap som barn bör lära sig hemma, och i högre utsträckning att *lydnad* är viktigt. Det bör dock betonas att även bland SD-väljarna nämnde en majoritet tolerans och respekt som viktiga egenskaper, och endast en minoritet nämnde lydnad.

Det bör nämnas att analyser om ideologier inte är helt oproblematiske, och läsaren bör vara medveten om hur tolkningen har utförts här. I tidigare studier har man ofta skiljt höger-vänsterorientering (socioekonomiska frågor) från konservativ-liberal orientering (sociokulturella frågor och ideologiska åsikter), och kommit till slutsatsen att Sverigedemokraternas väljare är mittenväljare i socioekonomiska frågor men konservativa/auktoritära i sociokulturella frågor (Jungar & Jupskås, 2014; Sannerstedt, 2014). Resultaten i den här rapporten ligger i linje med dessa slutsatser, men själva tolkningen skiljer sig från tidigare forskning. Den skillnaden beror på att konservativ-liberal orientering här användes också som en indikator för höger-vänsterorientering. Orsaken till detta val var att konservatism/auktoritarianism och synen på sociokulturella frågor brukar vara centrala i definitioner av högerradikalism (Mudde, 2007) och att politisk högerorientering tenderar att korrelera med konservatism och auktoritarianism, åtminstone i västländer (Aspelund et al., 2013).

Ytterligare ett resultat som man bör reflektera över är att samtliga väljargrupper delar en till övervägande del positiv grundsyn på social jämlikhet och minskade inkomstskillnader. Dessa resultat kan reflektera det faktum att det svenska samhället har varit relativt progressivt i frågor som handlar om jämlikhet – vilket kan ha påverkat befolkningens åsikter i frågan. Å andra sidan är det också möjligt att denna positiva inställning inte helt och hållet bibehålls när man ställer konkreta frågor som berör jämlikhet (Moffitt, 2017). Ett exempel är att det bland Sverigedemokraternas väljare är vanligare att ha sexistiska åsikter och negativa attityder till feminism, ett resultat som är i linje med tidigare forskningsresultat (Norocel, 2016; Towns, Karlsson, & Eyre, 2014).

3. Invandringen och invandrare

Invandringen är den mest centrala frågan för Sverigedemokraterna, och som resultaten visade i Figur 2.4. ovan (se Kapitel 'Höger- eller mittenväljare?') så anser i stort sett samtliga SD-väljare att invandringen bör minskas (se även t.ex. Sannerstedt, 2014). Stödet till ett invandringskritiskt eller invandringsnegativt parti kan baseras på flera olika typer av argument, som t.ex. upplevd ekonomisk konkurrens mellan infödda invånare och invandrare, en föreställning om att invandringen har en negativ inverkan på kulturen, eller att den orsakar ökad kriminalitet. Jämfört med invandringsskepticism, dvs. en preferens för minskad invandring som inte bottnar i djupare liggande antipatier gentemot invandrare, så har xenofobi och rasism visat sig vara mindre viktiga faktorer för att förklara vilka väljare som röstar på europeiska högerextrema partier (Rydgren, 2008).

Man kan dock ställa sig frågan om dessa resultat även gäller partier som har sin bakgrund i öppet rasistiska, nynazistiska eller fascistiska rörelser (Cutts et al., 2011), som t.ex. Sverigedemokraterna (Jungar & Jupskås, 2014). Tidigare forskning indikerar att British National Partys väljare i Storbritannien – som har en liknande ideologisk bakgrund som Sverigedemokraterna – framför allt har varit motiverade av rasism, även om de också har fått stöd från anti-elitistiska och invandringsskeptiska väljare (Cutts et al., 2011). Sverigedemokraterna menar idag att de har nolltolerans för rasism, och när det gäller partiets väljare finns det forskning som visar att de inte själva anser sig vara rasistiska (Mulinari & Neergaard, 2014). Samtidigt har företrädare för partiet uttryckt åsikter som kan klassas som xenofobiska eller rasistiska (Hatakka, Niemi, & Välimäki, 2017; Mulinari & Neergaard, 2014). Det finns därmed skäl att undersöka hur Sverigedemokraternas väljare egentligen tänker om invandringen och invandrare. Den frågan undersöks i detalj i detta avsnitt.

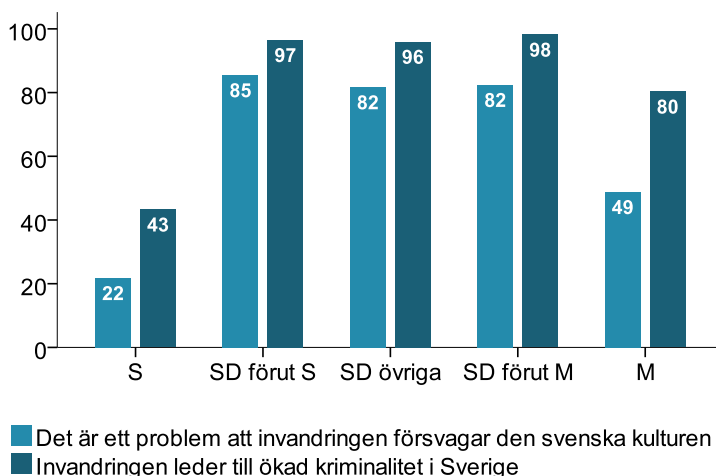
Synen på invandringen

Hot mot Sverige

Ett skäl till att rösta på ett invandringskritiskt parti är att man anser att invandringen hotar ens land på olika sätt, till exempel genom att öka kriminaliteten eller försvaga den svenska kulturen (Aichholzer & Zandonella, 2016; Elgenius & Rydgren, 2017).

Resultaten i Figur 3.1. visar att Sverigedemokraternas väljare betraktar invandringen som ett hot i betydligt högre utsträckning än S- och M-väljarna. 82–85 procent av Sverigedemokraternas väljare instämmer i att det är ett problem att invandringen försvagar den svenska kulturen. Påståendet får betydligt mindre stöd bland Moderaternas (49 procent) och Socialdemokraternas (22 procent) väljare. Det är ännu vanligare, i samtliga väljargrupper, att instämma i att invandringen leder till ökad kriminalitet i Sverige – men fortfarande betydligt vanligare bland Sverigedemokraternas väljare (96–98 procent) än bland Moderaternas (80 procent) och Socialdemokraternas (43 procent) väljare. Dessa resultat skiljer sig inte mellan Sverigedemokraternas väljare beroende på vilket parti de röstade på tidigare.

Figur 3.1. Andel (%) svarande per väljargrupp som helt eller delvis instämmer i påståenden om invandringens hot mot Sverige.

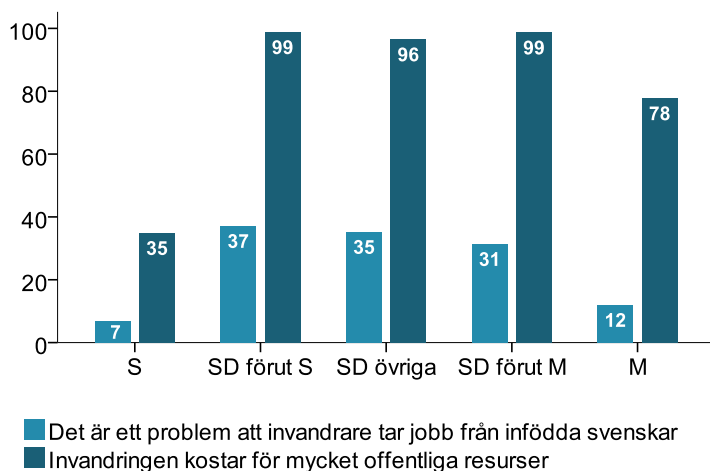

Vi utförde även en mer detaljerad analys av de bland Socialdemokraternas och Moderaternas väljare som har angivit SD som andrahandsval, och resultaten visar att det finns mycket stora skillnader jämfört med övriga S- och M-väljare. Bland moderata väljare med SD som andrahandsval instämmer 97 procent med påståendet om invandringens effekter på kriminalitet (17 procentenheters skillnad), och 70 procent instämmer med frågan om försvagningen av den svenska kulturen (21 procentenheters skillnad). Motsvarande siffror bland socialdemokratiska väljare med SD som andrahandsval är 80 procent (37 procentenheters skillnad) och 63 procent (41 procentenheters skillnad).

Ekonomisk tävling

Ytterligare en skäl till att önska minskad invandring är upplevelsen att invandrare konkurrerar om samma resurser som infödda svenskar (se t.ex. Rydgren & Ruth, 2011). Figur 3.2. visar att Sverigedemokraternas väljare i betydligt högre utsträckning instämmer i att det är ett problem att invandrare tar jobb från infödda svenskar (31–37 procent) jämfört med Socialdemokraternas (7 procent) och Moderaternas (12 procent) väljare. Vi finner liknande resultat för påståendet att invandring kostar för stora offentliga resurser, vilket hela 96–99 procent av Sverigedemokraternas väljare instämmer i, jämfört med 35 procent av Socialdemokraternas väljare och 78 procent av Moderaternas väljare. Återigen skiljer sig Sverigedemokraternas väljare väldigt lite åt oavsett vilket parti de röstade på tidigare (0–6 procentenheters skillnad).

Figur 3.2. Andel (%) svarande per väljargrupp som helt eller delvis instämmer i påståenden om invandringens ekonomiska konsekvenser.

Ytterligare analyser visar att det finns stor skillnad mellan de socialdemokratiska och moderata väljare som har SD som andrahandsval och övriga S- och M-väljare. Bland moderata väljare med SD som andrahandsval instämmer 22 procent i att invandrare tar jobb (10 procentskillnad) och 97 procent instämmer i att invandringen kostar för mycket offentliga resurser (20 procentenheters skillnad). Motsvarande siffror bland socialdemokratiska väljare med SD som andrahandsval är 37 procent (30 procentenheters skillnad) och 90 procent (55 procentenheters skillnad).

Det är värt att uppmärksamma att samtliga väljargrupper ser invandringens kostnader för den offentliga sektorn som mer negativt än att invandrare skulle ta jobb från svenskar, och den skillnaden är väldigt stor även bland SD-väljare. Det kan tyda på att stödet till Sverigedemokraterna inte främst bygger på upplevelser av individuell ekonomisk konkurrens utan snarare på upplevelsen att invandringen utgör ett hot mot välfärdsstaten och att infödda svenskar inte får tillräcklig valuta för sina skattepengar, vilket skulle vara ett tecken på välfärdschauvinism (se kapitel 'Höger eller mittenväljare?').

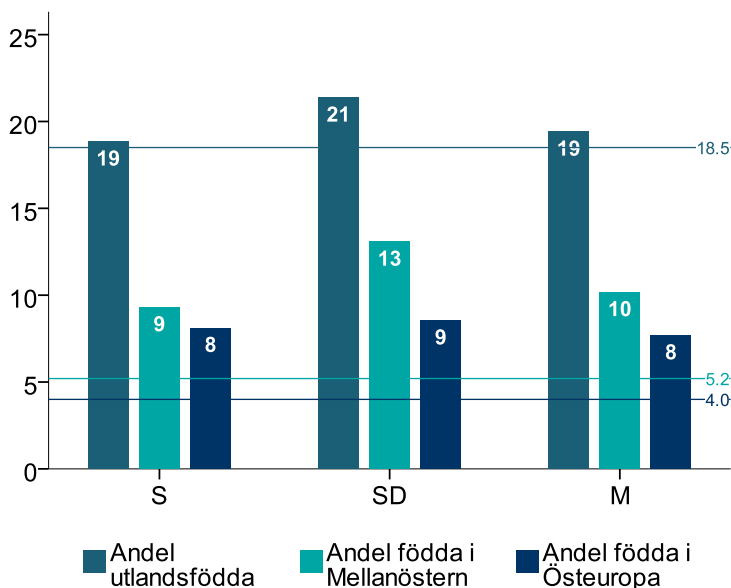
Uppskattning av andel utlandsfödda

Som resultatene ovan visar, och i linje med partiets retorik (Elgenius & Rydgren, 2017), tenderar Sverigedemokraternas väljare i mycket högre utsträckning än andra väljare att se invandringen som ett både ekonomiskt och kulturellt hot. Denna hotbild, liksom önskan att minska invandringen, skulle delvis kunna bygga på en överdriven uppfattning av andelen utlandsfödda i Sverige.

I Figur 3.3. visas väljarnas uppskattning av andelen utlandsfödda i Sverige. Resultaten visar att ingen av de tre väljargrupperna överskattar andelen utlandsfödda på ett betydande sätt, även om Sverigedemokraternas väljare ligger två procentenheter över övriga väljare (och därmed 1,5 procentenheter över den faktiska nivån). När det gäller andelen födda i Östeuropa finns det däremot en större överskattning (4–5 procentenheter över den faktiska nivån). Väljargrupperna överskattar andelen ungefär lika mycket.

När det gäller andelen födda i Mellanöstern finns det en ännu större överskattning, och sverigedemokratiska väljare tenderar att överskatta andelen mer (8 procentenheter över den faktiska nivån) än socialdemokratiska (4 procentenheter över den faktiska nivån) och moderata (5 procentenheter över den faktiska nivån) väljare. Uttryckt i andra termer tror alla tre partiernas väljare att andelen utrikes födda i Sverige med bakgrund i Östeuropa respektive Mellanöstern är ungefär dubbelt så stor som den i själva verket är, och SD-väljarna tror att andelen invandrare från Mellanöstern är 2,5 gånger större än vad den är.

Figur 3.3. Medelvärden per väljargrupp av uppskattningar av andelen utlandsfödda som bor i Sverige.

Note: Horisontala linjer indikerar korrekta andelen utlandsfödda i Sverige enligt statistik från SCB 31 december 2017. Andelen är beräknade bland medborgare och de som har fått uppehållstillstånd, eller uppehållsrätt. 18,5 procent av Sveriges befolkning är utrikesfödda,⁶ 5,2 procent är födda i Mellanöstern,⁷ och 4,0 procent är födda i Östeuropa⁸.

Synen på invandrare

Antipatier mot invandrare

Väljare som röstar på ett högerradikalt parti för att de vill minska invandringen och för att de ser invandring som ett hot, kan ibland även omfatta djupare liggande antipatier gentemot invandrare (dvs. att inte bara invandring utan invandrarna

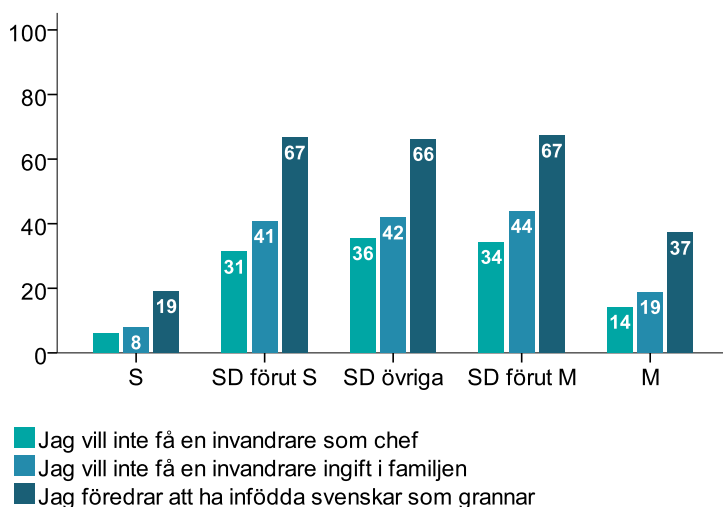
6. Ytterligare ca 0,5 procent av Sveriges befolkning är utlandsfödda om de utan uppehållstillstånd räknas också med.

7. Länder som har inkluderats i Mellanöstern: Algeriet, Bahrain, Egypten, Förenade Arabemiraten, Iran, Irak, Israel, Jemen, Jordanien, Kuwait, Libanon, Libyen, Marocko, Oman, Palestina, Qatar, Saudi-arabien, Syrien, Tunisien och Turkiet. (Om även Afghanistan och Pakistan räknas med är andelen 5,7 procent).

8. Länder som har inkluderats i Östeuropa: Albanien, Bosnien och Hercegovina, Bulgarien, Estland, Georgien, Jugoslavien, Kosovo, Kroatien, Lettland, Litauen, Makedonien, Moldavien, Montenegro, Polen, Rumänien, Ryssland, Serbien, Serbien och Montenegro, Slovakien, Slovenien, Sovjetunionen, Tjeckien, Tjeckoslovakien, Ukraina, Ungern och Vitryssland.

själva ses som ett problem). Sådana antipatier kan delvis bygga på xenofobi, som kan definieras som obehag vid möten med främmande människogrupper samt en tendens att tycka att olika grupper bör leva isär. Xenofobi kan även ge upphov till fientlighet och aggression när främmande grupper kommer för nära, speciellt om de upplevs som ett hot mot den egna gruppen. Xenofobi har ibland betraktats som en form av kulturell rasism eftersom den innefattar en föreställning om att kulturer är essentiellt olika varandra och att de definierar eller determinerar individers egenskaper.

Figur 3.4. Andel (%) svarande per väljargrupp som helt eller delvis instämmer i påståenden som mäter xenofobi.

Resultaten i Figur 3.4. visar att det är betydligt vanligare bland Sverigedemokraternas väljare att inte vilja *få en invandrare som chef* (31–36 procent), eller att *få en invandrare ingift i familjen* (41–44 procent), och att *föredra att ha infödda svenskar som grannar* (66–67 procent) – mått som i tidigare forskning har använts som indikatorer på xenofobi – jämfört med Socialdemokraternas (6, 8 respektive 19 procent) och Moderaternas väljare (14, 19 respektive 37 procent). Återigen skiljer sig Sverigedemokraternas väljare väldigt lite åt med avseende på vilket parti de tidigare röstade på. Man bör dock uppmärksamma att även om Sverigedemokraternas väljare skiljer ut sig markant från andra väljare, så är det ingen majoritet som är xenofobiska enligt två av de tre indikatorerna.

Vidare analyser visar att det, precis som vid andra frågor som rör invandring, finns en tydlig skillnad mellan socialdemokratiska och moderata väljare som har

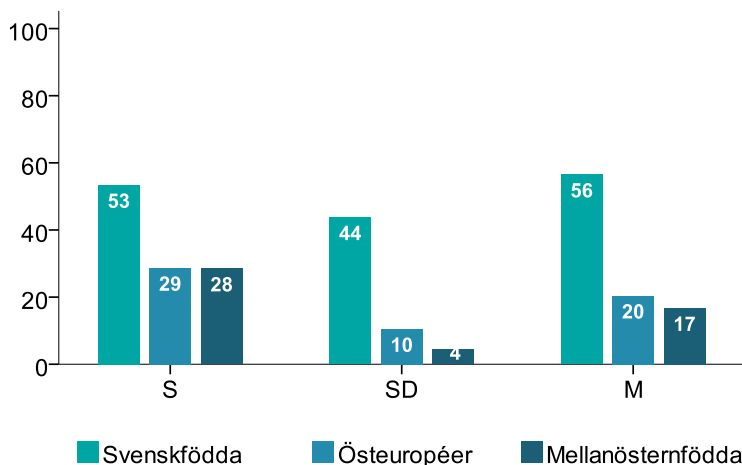
SD som andrahandsval och övriga S- och M-väljare. Bland moderata väljare med SD som andrahandsval är det 26 procent som inte skulle vilja få en invandrare som chef (11 procentenheters skillnad), 30 procent som inte vill få en invandrare ingift i familjen (11 procentenheters skillnad) och 53 procent som föredrar att ha infödda svenskar som grannar (16 procentenheters skillnad). Motsvarande siffror bland socialdemokratiska väljare med SD som andrahandsval är 19 procent (13 procentenheters skillnad), 38 procent (30 procentenheters skillnad) och 45 procent (26 procentenheters skillnad).

Tillit till invandrare

Tillit till andra människor generellt, och specifikt till utlandsfödda, kan delvis förklara varför människor har olika åsikter om invandringen och invandrare.

Figur 3.5 visar att det är relativt små skillnader mellan de tre väljargrupperna gällande benägenheten att lita på svenskfödda personer som de träffar för första gången, även om denna tillit är mindre förekommande hos Sverigedemokraternas väljare (44 procent) än hos Moderaternas (56 procent) och Socialdemokraternas (53 procent) väljare.

Figur 3.5. Andel (%) svarande per väljargrupp som litar på människor från olika grupper i mycket stor eller ganska stor utsträckning när det träffar dem för första gången.

När det gäller skillnader i tillit till invandrare är skillnaderna större. Sverigedemokraternas väljare har betydligt mindre tillit till östeuropéer (10 procent) jäm-

fört med Socialdemokraternas (29 procent) och Moderaternas (20 procent) väljare. Ännu större skillnad finns det i tillit till mellanösternfödda, som Sverigedemokraternas väljare litar på i betydlig lägre uträkning (4 procent) jämfört med Socialdemokraternas (28 procent) och Moderaternas väljare (17 procent). För Sverigedemokraternas väljare spelar det ingen direkt roll vilket parti de tidigare har röstat på (1–3 procentenheters skillnad).

Som vid andra frågor som rör invandring och invandrare visar mer detaljerade analyser att det finns en tydlig skillnad när det gäller tillit till invandrare mellan de socialdemokratiska och moderata väljare som har SD som andrahandsval och övriga S- och M-väljare. Bland moderatväljare med SD som andrahandsval är det 54 procent som skulle lita på svenskfödda (2 procentenheters skillnad), 12 procent som skulle lita på östeuropéer (8 procentenheters skillnad), och 5 procent som skulle lita på mellanösternfödda (12 procentenheters skillnad). Motsvarande siffror bland socialdemokrater med SD som andrahandsval är 43 procent (10 procentenheters skillnad), 10 procent (19 procentenheters skillnad) och 7 procent (21 procentenheters skillnad).

Vad krävs för att definieras som svensk?

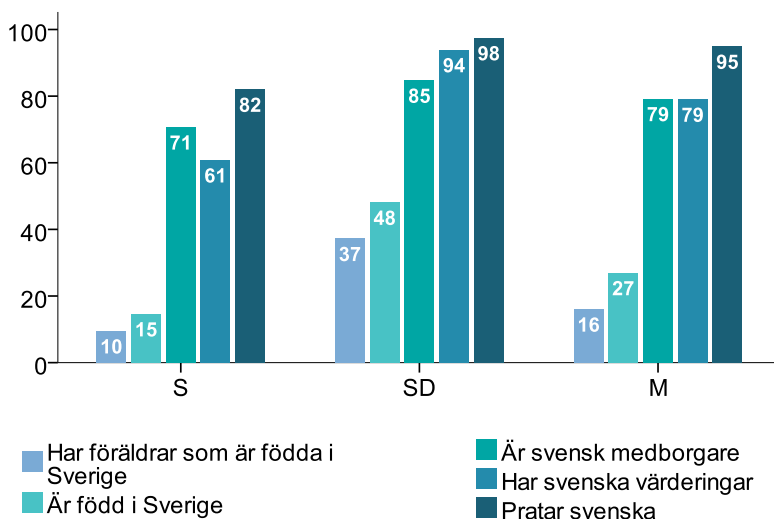
I det här avsnittet analyseras hur de olika partiernas väljare definierar svenskhet. Figur 3.6 visar att det råder en ganska stor överensstämmelse mellan väljargrupperna när det gäller vilka faktorer som är mer eller mindre viktiga för att en person ska kunna definieras som svensk. Graden av vikt man lägger vid dessa faktorer varierar däremot betydligt. Den viktigaste aspekten enligt alla tre partiers väljare är att en person *pratar svenska*. 98 procent av Sverigedemokraternas väljare, 82 procent av Socialdemokraternas väljare och 95 procent av Moderaternas väljare anser att den aspekten är viktig.

En egenskap som Sverigedemokraternas väljare anser viktig är att personen har *svenska värderingar* (94 procent). Den egenskapen betraktas som något mindre viktig bland Socialdemokraternas (61 procent) och Moderaternas (79 procent) väljare. Grupperna skiljer sig ganska lite åt när det gäller vilken vikt de lägger vid huruvida en person är *svensk medborgare*. Dock anses även den aspekten vara viktigare bland Sverigedemokraternas väljare (85 procent) än bland Socialdemokraternas (71 procent) och Moderaternas väljare (79 procent).

De två minst viktiga aspekterna i samtliga väljargrupper har att göra med första- eller andragenerationsinvandrare. Ungefär hälften av Sverigedemokraterna (48 procent), och en minoritet av Socialdemokraternas (15 procent) och Moderaternas (27 procent) väljare anser att det är viktig att personen *är född i Sverige* för att

hen skall definieras som svensk. Ännu mindre vanligt är det att anse det viktigt att personen har *föräldrar som är födda i Sverige*. Även detta är dock vanligare bland Sverigedemokraternas (37 procent) väljare än hos Socialdemokraternas (10 procent) och Moderaternas (16 procent) väljare.

Figur 3.6. Andel (%) svarande per väljargrupp som anser att olika egenskaper är mycket eller ganska viktiga för att definiera en person som svensk.

Man kan utifrån dessa resultat dra slutsatsen att Sverigedemokraternas väljare tenderar att vara mer exkluderande i sin definition av svenskhet jämfört med Socialdemokraternas och Moderaternas väljare. Men även bland SD-väljarna är det ganska vanligt att anse att svenskheten inte nödvändigtvis utesluter de som har utländskt ursprung. Dessa resultat är i linje med analyser som har visat att Sverigedemokraterna brukar definiera svenskheten mer utifrån kultur än biologiska faktorer, även om svensk kultur och värderingar i sig har visat sig vara abstrakta och svåra begrepp att definiera (Hellström & Nilsson, 2010).

Sammanfattning

I det här kapitlet undersöktes synen på invandring och invandrare för att få en mer detaljerad bild av Sverigedemokraternas och de övriga väljargruppernas uppfattning i invandringsfrågan. Våra resultat visade att:

- Nästan samtliga sverigedemokratiska väljare instämmer i att invandringen bör minskas. Det är också betydligt vanligare bland dem att även betrakta invandringen som ett både *ekonomiskt och kulturellt hot* om man jämför med Socialdemokraternas och Moderaternas väljare.
- När det gäller attityder gentemot invandrare finns det mer spridning. Jämfört med frågor om invandring i sig instämmer en mindre andel av Sverigedemokraternas väljare med påståenden som kan tolkas reflektera *antipatier gentemot invandrare*. De instämmer dock med dessa påståenden i betydligt högre utsträckning än Socialdemokraternas och Moderaternas väljare. Dessutom tenderar de att ha lägre tillit till invandrare och en mer exkluderande syn på vilka som kan definieras som svenskar.
- Dessa resultat tyder på att Sverigedemokraternas väljare i genomsnitt har en mer negativ syn på invandring än på invandrare. Detta är i linje med internationella studier som har visat att invandringsskepticism är en viktigare orsak till att rösta på högerradikala partier än xenofobi och rasism (Rydgren, 2008). Men, det finns även en betydande grupp bland de sverigedemokratiska väljarna som verkar hysa djupare antipatier gentemot invandrare. Skillnader mellan grupper som har högre eller lägre grad av xenofobi undersöks närmare i kapitel 7.

4. Antietablissemang och misstänksamhet

I sin retorik angriper ofta Sverigedemokraterna den politiska eliten, och partiet, liksom dess väljare, är ofta mycket kritiskt till hur det svenska samhället har utvecklats de senaste decennierna under de etablerade partiernas ledning (Elgenius & Rydgren, 2017). Sverigedemokraterna och deras väljare är ofta kritiska till media och ifrågasätter hur pålitliga de är i sin rapportering om t.ex. invandring och brottslighet (Andersson et al., 2017). Som Figur 3.5 visade (se avsnittet 'Tillit till invandrare' i kapitel 3), har Sverigedemokraternas väljare också lägre tillit till människor som de möter för första gången, vilket även gäller svenskfödda personer.

I det här kapitlet undersöks väljargruppernas förtroende för olika samhällsinstitutioner. Det innehåller även analyser av hur väljarna förhåller sig till etablerad kunskap och konspirationsteorier. Dessa analyser bygger på tidigare forskning som har pekat på att lågt förtroende för politiska institutioner kan överlappa med konspiratoriskt tänkande och kunskapsresistens. Dessa fenomen brukar bygga på en världsbild där korrupta och mäktiga grupper, som t.ex. politiker eller forskare, vilseleder folket för att uppfylla sina egna ekonomiska eller politiska mål (Castanho Silva, Vegetti, & Littvay, 2017; Mudde, 2004).

Misstro mot politiker och domstolen

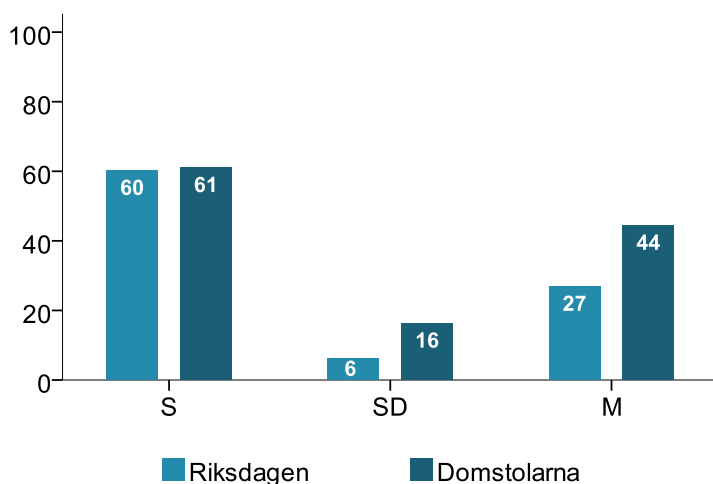
I figur 4.1 nedan ser vi att SD-väljarna har betydligt lägre förtroende för att *riksdagen sköter sitt arbete* (6 procent) än Moderaternas (27 procent) och Socialdemokraternas (60 procent) väljare. De har något högre förtroende för domstolarna (16 procent), men även detta förtroende är betydligt lägre än bland Socialdemokraternas (61 procent) och Moderaternas (44 procent) väljare.

Det är värt att notera att Moderaternas väljare också skiljer sig från Socialdemokraternas i hög uträckning, både när det gäller förtroende till riksdagen (33 procentenheters skillnad) och förtroende till domstolarna (17 procentenheters skillnad). En del av det lägre förtroendet beror troligtvis på missnöje med den sittande regeringen.

En del av misstron kan också tänkas vara en följd av missnöjet med invandringspolitiken. För att kontrollera detta analyserade vi också bara dem som instämmer helt eller delvis med att invandringen till Sverige bör minskas. Även i den analy-

sen var Sverigedemokraternas väljare betydligt mer misstänksamma. Andelen som har förtroende för riksdagen (6 procent) och domstolarna (16 procent) förändrades inte bland SD-väljarna. Andelen med högt förtroende sänktes dock bland Socialdemokraternas väljare (45/48 procent: 15/13 procentenheters skillnad) och Moderaternas väljare (22/37 procent: 5/7 procentenheters skillnad), men skillnaden mot Sverigedemokraterna är fortfarande stor.

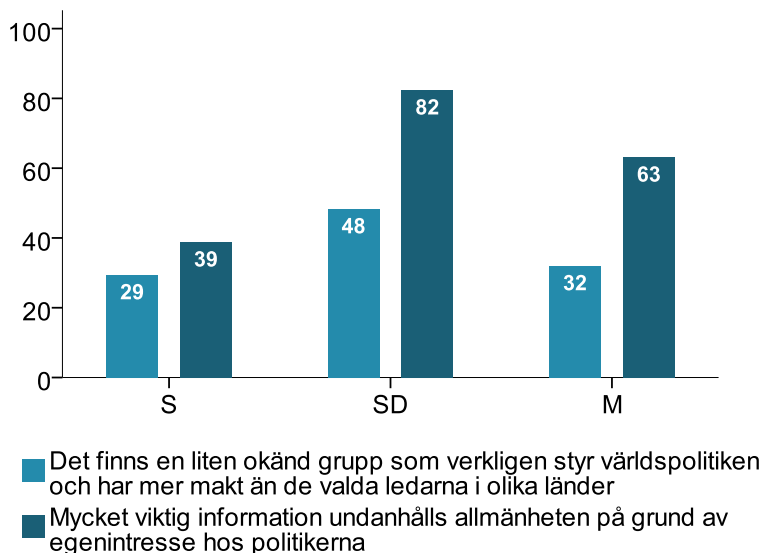
Figur 4.1. Andel (%) svarande per väljargrupp som har mycket stort eller ganska stort förtroende för att riksdag och domstolar sköter sitt arbete.

Resultatet angående politisk cynism visas i Figur 4.2. Det är vanligare bland Sverigedemokraternas väljare att tro att *mycket viktig information undanhålls allmänheten på grund av egenintresse hos politikerna* (82 procent) jämfört med Socialdemokraternas (39 procent) och Moderaternas (63 procent) väljare. Misstron är inte lika framträdande i frågan om *det finns en liten okänd grupp som verkligen styr världspolitiken och har mer makt än de valda ledarna i olika länderna*. Dock är det vanligare att tro på detta påstående bland Sverigedemokraternas väljare (48 procent) än bland Socialdemokraternas (29 procent) och Moderaternas (32 procent) väljare.

En tolkning av dessa resultat är att Sverigedemokraternas politiska cynism och misstro huvudsakligen är riktad mot den nationella politiska eliten och mindre handlar om en mer konspiratorisk syn på världspolitiken. Påståendet om världspolitiken implicerar att de demokratiskt valda ledarna i olika länder inte har så stor makt; en åsikt som kan stå i konflikt med retoriken att det politiska etablissemang har påverkat landets utveckling på ett negativt sätt.

Figur 4.2. Andel (%) svarande per väljargrupp som har valt svarsalternativ definitivt sant eller antagligen sant för frågor som mäter politisk cyniskhet.

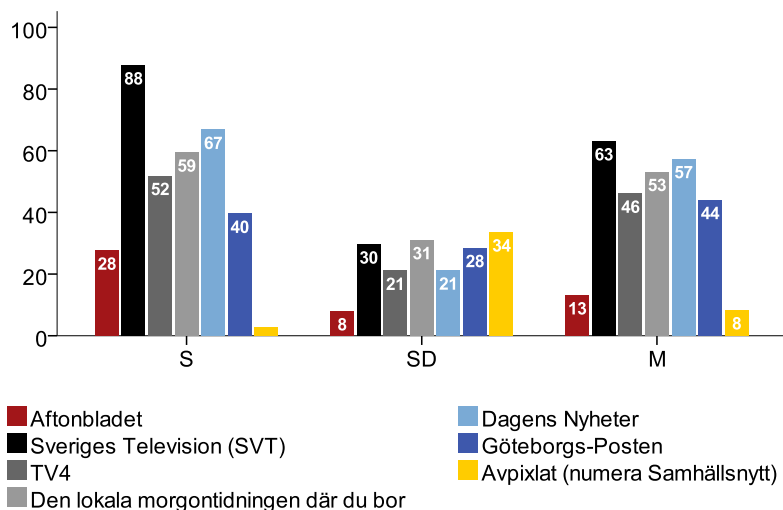

Misstro mot media

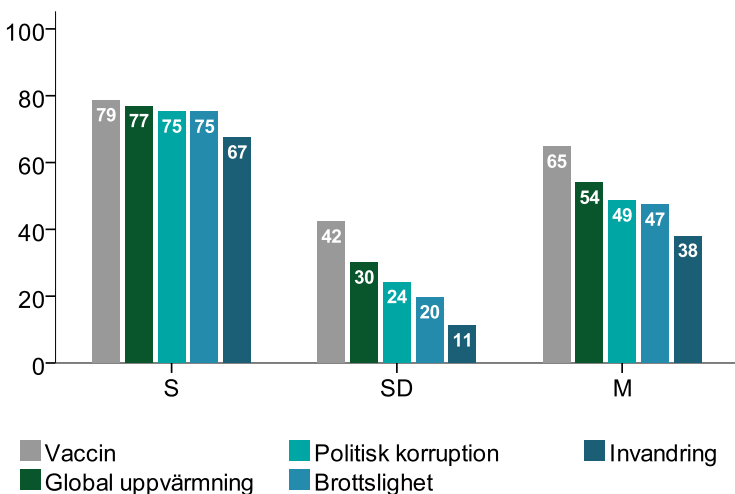
Figur 4.3 visar att de flesta av Sverigedemokraternas väljare har lågt förtroende för nyhetsrapporteringen i alla de mediekkanaler som vi frågade om i studien. Detta gäller oavsett om den är obunden Socialdemokratisk (Aftonbladet: 8 procent), reklamfinansierad (TV4: 21 procent), statlig public service (SVT: 30 procent), lokal (lokal morgontidning: 31 procent), eller liberal (Dagens Nyheter: 21 procent; Göteborgs-Posten: 28 procent). Det är även värt att notera att endast 34 procent av de sverigedemokratiska väljarna har förtroende för Samhällsnytt, trots att denna har en sverigedemokratisk (obunden) politisk riktning.

Figur 4.4 visar graden av förtroende för statliga nyhetsmediers nyhetsrapportering på olika områden, och resultatet liknar det ovan. Det är relativt ovanligt bland Sverigedemokraternas väljare att ha högt förtroende för nyhetsrapporteringen i SVT och SR när det gäller vaccin (42 procent), global uppvärmning (30 procent), politisk korruption (24 procent), brottslighet (20 procent) och invandring (11 procent). Även bland Moderaternas väljare är det många som har inte har något högt förtroende för denna nyhetsrapportering (38–65 procent), men de skiljer sig ändå tydligt från Sverigedemokraterna. Socialdemokraternas väljare har däremot relativt högt förtroende för statlig nyhetsrapportering på samtliga områden (67–79 procent).

Figur 4.3. Andel (%) svarande per väljargrupp som har mycket stort eller ganska stort förtroende för olika medier.

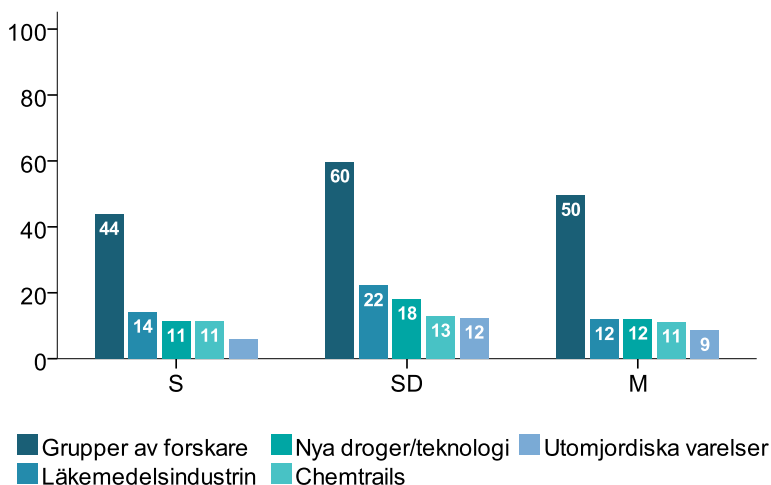
Figur 4.4. Andel (%) svarande per väljargrupp som har mycket stort eller ganska stort förtroende för nyhetsrapporteringen i SVT/SR i olika ämnen.

Tron på konspirationsteorier

Konspirationsteorier är teorier om hemliga samarbeten mellan en grupp individer som har makt och som vilseleder allmänheten för illvilliga eller egennyttiga syften (Goertzel, 1994). Som visades i Figur 4.2 ovan är det vanligare hos Sverigedemokraternas väljare att tro att politiker undanhåller information från allmänheten och att en liten okänd grupp verkligen styr världspolitiken. Dessa åsikter anses överlappa med politisk cynism och misstro, och även med tron på politiska konspirationer.

Figur 4.5. Andel (%) svarande per väljargrupp som finner olika konspirationsteorier vara definitivt eller antagligen sanna (se kompletta påståenden i löpande text nedan).

Figur 4.5 visar hur vanligt det är tro på olika typer av konspirationer. Konspirationsteorin som får mest stöd i samtliga väljargrupper är att *det finns grupper av forskare som manipulerar, fabricerar och undanhåller bevis för att vilseleda allmänheten*. 60 procent av Sverigedemokraternas väljare anser att detta är sant, medan andelen är lägre bland Socialdemokraternas (44 procent) och Moderaternas (50 procent) väljare. Tron på övriga konspirationsteorier delas av en minoritet i samtliga väljargrupper och skillnaden mellan Sverigedemokraterna och de övriga väljargrupperna är också mindre. 22 procent av Sverigedemokraternas väljare, 14 procent av Socialdemokraternas väljare, och 12 procent av Moderaternas väljare anser att *läkemedelsindustrin arbetar för att hålla människor sjuka, snarare än friska, för*

att göra större ekonomisk vinst. 18 procent av Sverigedemokraternas väljare anser att *experiment som involverar nya droger eller teknologi utförs på allmänheten utan deras kännedom eller medgivande*, medan motsvarande andel bland Socialdemokraternas och Moderaternas väljare är 11 respektive 12 procent. Skillnaden i uppfattningen om *chemtrails, dvs. avsiktliga utsläpp av ämnen från flygplan som används för att manipulera människor eller väder* är mycket liten (11–13 procent anser det vara sant i olika väljargrupper), och detsamma gäller frågan om *det finns bevis för eller kontakt med utomjordiska varelser som undanhålls allmänheten* (6–12 procent anser detta i alla tre väljargrupperna).

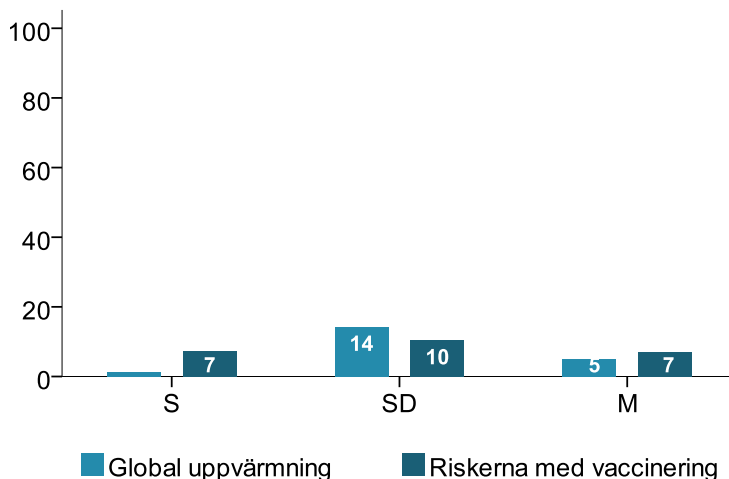
Vi kan alltså konstatera att tron på konspirationer är generellt låg i samtliga väljargrupper. Sverigedemokraternas väljare tror i något högre utsträckning på konspirationer jämfört med Socialdemokraternas och Moderaternas väljare, men skillnaden varierar mycket mellan olika konspirationsteorier. Tydligast skillnader finns i konspirationer som inkluderar vilseledandet av allmänheten av politiker (se avsnittet 'Misstro mot politiker och domstolen'), forskare eller läkemedelsindustrin. Detta resultat reflekterar möjligen misstänksamhet mot politiska och vetenskapliga eliter.

Kunskapsresistens

Begreppet kunskapsresistens, eller faktaresistens, syftar på tendensen att inte ta till sig ny kunskap om olika fenomen. Orsakerna varierar beroende på vad dessa kunskaper innebär för individen och samhället (Hornsey & Fielding, 2017). I den här studien har vi fokuserat på två områden som diskuteras flitigt i den allmänna debatten och som även stöds av vetenskapen (se t.ex. Hornsey & Fielding, 2017): den globala uppvärmningen och dess mänskliga orsaker och vaccination och dess önskvärda effekter.

Resultat i Figur 4.6 visar att 14 procent av Sverigedemokraternas väljare tar avstånd ifrån påståendet att *det pågår en global uppvärmning som är orsakad av människan*, medan en betydligt lägre andel gör detta bland Socialdemokraternas (1 procent) och Moderaternas (5 procent) väljare. När det gäller frågan om att *riskerna med vaccinering är större än nyttan mot barnsjukdomar såsom mässlingen*, är skillnaden mellan väljargrupperna mindre. Sverigedemokraternas väljare anser i något högre utsträckning att detta påstående är sant (10 procent) än vad Socialdemokraternas (7 procent) och Moderaternas (7 procent) väljare gjorde.

Figur 4.6. Andel (%) svarande per väljargrupp som anser att påståendet att riskerna för vaccinering definitivt eller antagligen är sant, samt som anser att påståendet att den globala uppvärmningen definitivt eller antagligen inte är sant (se påståenden i löpande text ovan).

Sammanfattning

I det här kapitlet undersöktes väljarnas misstro mot samhällsinstitutioner och etablerad kunskap. Gemensamt för dessa typer av misstro är att de oftast baseras på föreställningen att vissa grupper av människor inte går att lita på, t.ex. för att de är motiverade att vilseleda allmänheten utifrån sina egna egoistiska mål.

- De allra flesta av Sverigedemokraternas väljare har *lågt förtroende för riksdag, politiker och domstolar* (se även Holmberg, 2007). Detta resultat är inte enbart drivet av invandringsskepticism eftersom skillnaden mellan SD-väljarna och de två andra partiernas väljare inte försvann då vi bara analyserade invandringsskeptiska respondenter.
- En stor majoritet av Sverigedemokraternas väljare har *lågt förtroende för media*, och detta gäller även media som politiskt har sverigedemokratisk inriktning. När det gäller statlig public service har SD-väljare särskilt lågt förtroende för nyhetsrapportering om invandring (se även Andersson et al., 2017).
- Sverigedemokraternas väljare tenderar att i högre utsträckning tro på konspirationsteorier och är mer kunskapsresistenta jämfört med Socialdemokraternas och Moderaternas väljare. SD-väljarna kan emellertid inte beskrivas som konspiratoriska eller kunskapsresistenta då majoriteten tar avstånd från de flesta konspirationsteorier och tror på etablerad kunskap.

5. Marginalisering och välmående

En vanlig förklaring till framväxten av de nya högerradikala partierna i Europa är att en del väljare upplever sig marginaliserade som följd av snabba samhällsförändringar. Den förklaringen kallas ibland för förlorarhypotesen, och har fått visst stöd i makroanalyser, speciellt av områden som kännetecknas av ekonomisk osäkerhet (Rydgren & Ruth, 2011). Många studier på individnivå visar dock att majoriteten av de väljare som stöder dessa partier inte är mer marginaliserade än andra partiers väljare, vilket även gäller för Sverigedemokraternas väljare (t.ex. Sannerstedt, 2014; 2015). De högerradikala partierna brukar däremot se negativt på sin relation till samhället; de anser sig befinna sig i underläge och vara mobbade i politiken (Hellström & Nilsson, 2010).

I det här kapitlet undersöks de sverigedemokratiska väljarnas marginalisering i termer av objektiv och upplevd socioekonomisk status, psykologiskt välbefinnande, samt relation till samhället.

Socioekonomisk status

Sysselsättning

Vi analyserar här respondenternas socioekonomiska status utifrån deras sysselsättning. *Ålderspensionärer* undantogs eftersom de kan ha arbetat i väldigt olika sektorer, liksom *studerande* eftersom de kan hamna i väldigt olika arbetssektorer senare i livet.

Det flesta SD-väljare är *arbetare* (39 procent), en andel som är högre än bland Moderaternas väljare (30 procent) men lägre än bland Socialdemokraternas väljare (42 procent). De SD-väljare som tidigare har röstat på Socialdemokraterna är betydligt oftare arbetare (51 procent) än väljare som tidigare har röstat på Moderaterna (31 procent) och övriga SD-väljare (40 procent).

En ungefär lika stor andel av Sverigedemokraternas (14 procent) och Moderaternas (13 procent) väljare är *egenföretagare*. Den andelen är betydligt lägre bland Socialdemokraternas väljare (3 procent). En mer detaljerad analys av SD-väljarna visar att egenföretagare finns i speciellt hög utsträckning bland SD-väljare som tidigare har röstat på Moderaterna (20 procent), medan andelen är lägre bland dem

som tidigare röstat på Socialdemokraterna (6 procent) och bland övriga SD-väljare (12 procent).

En större andel av Sverigedemokraternas väljare (8 procent) återfinns i kategorin *långtidssjukskriven/förtidspensionerad*, jämfört med Socialdemokraternas (4 procent) och Moderaternas väljare (2 procent). En vidare analys av Sverigedemokraternas väljare visar att färre är långtidssjukskrivna eller förtidspensionerade bland dem som tidigare har röstat på Moderaterna (7 procent) än bland dem som tidigare röstat på Socialdemokraterna (10 procent), och bland övriga SD-väljare (9 procent).

En ungefär lika stor andel av Sverigedemokraternas (3 procent), Socialdemokraternas (4 procent) och Moderaternas väljare (2 procent) är arbetssökande. Ser vi närmare på Sverigedemokraternas väljare är skillnaden i andelen arbetssökande bland dem som tidigare har röstat på Socialdemokraterna (2 procent), de som tidigare röstat på Moderaterna (3 procent) och övriga SD väljare (4 procent) nästan obefintlig.

Det två sistnämnda kategorierna kan betraktas som relativt socioekonomiskt marginaliserade, och resultaten visade att en högre andel av Sverigedemokraternas väljare ingår i någon av dessa (12 procent), jämfört med Socialdemokraternas (8 procent) och Moderaternas (4 procent) väljare. När det gäller Sverigedemokraternas väljare är det aningen mindre vanligt bland dem som tidigare har röstat på Moderaterna (10 procent) att ingå i någon av dessa kategorier jämfört med de som tidigare röstat på Socialdemokraterna (12 procent) och övriga SD-väljare (13 procent).

Resultaten visar i linje med tidigare studier (Sannerstedt, 2014) att det finns en viss överrepresentation av mer socioekonomiskt marginaliserade grupper bland Sverigedemokraternas väljare, men att väljargruppen i stort inte kan beskrivas som marginaliserad.

Högskoleutbildning

I analyserna av utbildningsnivå undersöks huruvida respondenterna har högskole-/universitetsutbildning eller inte (grundskola, gymnasium, eller ingen avslutad skolgång). Studerande togs bort ur analysen eftersom den gruppen eventuellt kommer att ha högskoleutbildning i framtiden.

Det är mindre vanligt bland Sverigedemokraternas väljare att ha *högskoleutbildning* (37 procent), framför allt i jämförelse med Moderaternas väljare (51 procent) men också Socialdemokraternas (44 procent). En separat analys av Sverigedemokraternas väljare visar att de väljare som tidigare har röstat på Socialdemokraterna mest sällan har en högskoleutbildning (25 procent), medan det är betydligt vanligare bland de som tidigare röstade på Moderaterna (42 procent) och bland övriga SD-väljare (38 procent).

Inkomst

I analyserna av *inkomst* har studerande plockats bort eftersom de har tillfälligt låg inkomst, och inkomsten kan komma att variera mycket beroende på studieområde när de går tillbaka till arbetslivet. Även ålderspensionärer har exkluderats från analyserna.

Tabell 5.1. Andel (%) svarande per inkomstgrupp (kr/månad) och väljargrupp (exkl. ålderspensionärer och studerande).

	S	SD	M
< 10 000	11.5	4.8	5.6
10 000–19 999	16.2	17.2	9.1
20 000–29 999	35.6	36.1	33.4
30 000–39 999	22.7	26.4	23.1
40 000–49 999	10.1	9.0	14.7
50 000–59 999	2.9	3.7	5.9
60 000–69 999	0.7	0.7	3.8
> 70 000	0.4	2.2	4.4
Totalt	100	100	100

Tabell 5.1 visar att den vanligaste inkomstnivån är 20 000–29 999 kronor per månad i samtliga väljargrupper (33–36 procent). Att ha hög inkomst är vanligare bland Moderaternas väljare: 29 procent av Moderaternas väljare har en månadsinkomst över 40 000 kronor, vilket kan jämföras med 16 procent av Sverigedemokraternas väljare och 14 procent av Socialdemokraternas väljare. Inkomstfördelningen bland Socialdemokraternas och Sverigedemokraternas väljare är ganska lika, men det är något vanligare hos Sverigedemokraternas väljare (2 procent) än hos Socialdemokraternas (0,4 procent) att ha en mycket hög inkomst (över 70 000 kronor i månaden), och något mindre vanligt hos Sverigedemokraternas väljare (5 procent) än hos Socialdemokraternas väljare (12 procent) att ha mycket låg inkomst (under 10 000 kronor per månad).

Tabell 5.2. Andel (%) svarande per inkomstgrupp (kr/månad) bland SD-väljare med olika tidigare partitillhörighet (exkl. ålderspensionärer och studenter).

	SD, förut S	SD, övriga	SD, förut M
< 10 000	4.1	7.3	3.1
10 000–19 999	22.4	19.5	12.5
20 000–29 999	40.4	39.6	30.8
30 000–39 999	24.1	22.0	31.3
40 000–49 999	6.1	7.0	12.3
50 000–59 999	2.0	2.4	5.6
60 000–69 999	0	0.5	1.1
> 70 000	0.8	1.6	3.3
Totalt	100	100	100

En separat analys av Sverigedemokraternas väljare visas i Tabell 5.2. Den visar att fördelningen motsvarar vad som presenterades ovan. SD-väljare som tidigare har röstat på Moderaterna har oftare högre inkomst jämfört med dem som tidigare röstat på Socialdemokraterna och övriga SD-väljare.

Resultaten stödjer bilden vi såg rörande utbildning, nämligen att en betydande del av arbetarklassväljarna har flyttat från Socialdemokraterna till Sverigedemokraterna. Även en del av de av Moderaternas väljare som har lägre socioekonomisk status har valt att flytta till SD.

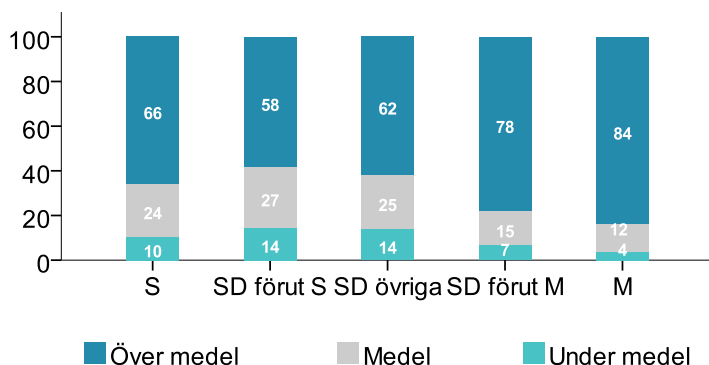
Subjektiv status

Respondenterna fick själva uppskatta sin status, utifrån följande fråga: *Tänk dig att man kunde dela in Sveriges befolkning i en skala där 10 är den grupp med högst status i samhället, och 0 är den grupp med lägst status i samhället. Vart skulle du placera dig själv på en sådan skala?*

Väldigt få av Moderaternas väljare (4 procent) och de bland Sverigedemokraternas väljare som tidigare röstat på Moderaterna (7 procent), placerar sin status mellan 0 och 4, dvs. under medel, som vi ser i Figur 5.1.

De väljargrupper som skattar sin status lägst är de SD-väljare som tidigare har röstat på Socialdemokraterna (14 procent), de övriga sverigedemokratiska väljarna (14 procent) och de nuvarande socialdemokratiska väljarna (10 procent). De SD-väljare som tidigare har röstat på Socialdemokraterna är dessutom de som mest sällan skattar sin status över medel.

Figur 5.1. Andel (%) svarande per väljargrupp som skattat sin status under medel/medel/över medel på en skala från 0 (lägst status) till 10 (högst status).

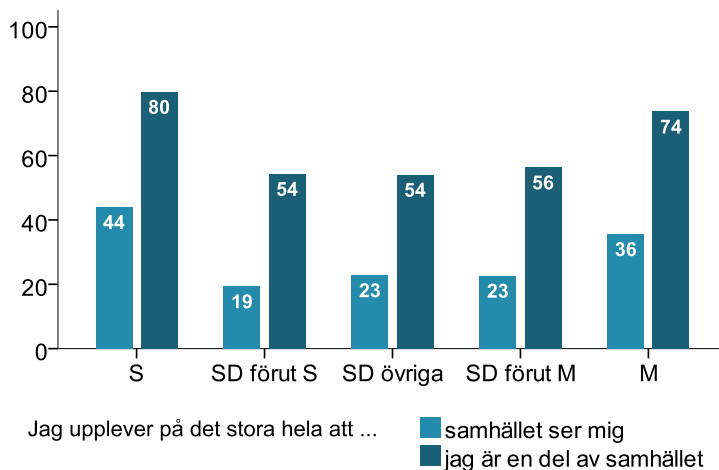
Upplevd samhällsinklusion

Oavsett socioekonomisk status kan människor uppleva olika nivåer av integration i samhället. Figur 5.2 visar att oavsett hur de tidigare har röstat så instämmer Sverigedemokraternas väljare i mindre utsträckning i påståendet *Jag upplever på det stora hela att samhället ser mig* (19–23 procent), vilket kan jämföras med 44 procent av Socialdemokraternas väljare och 36 procent av Moderaternas väljare. Endast en minoritet i samtliga väljargrupper anser att påståendet stämmer bra på dem. Sverigedemokraternas väljare instämmer vidare i lägre utsträckning i påståendet *Jag upplever på det stora hela att jag är en del av samhället* (54–56 procent) jämfört med Socialdemokraternas (80 procent) och Moderaternas (74 procent) väljare.

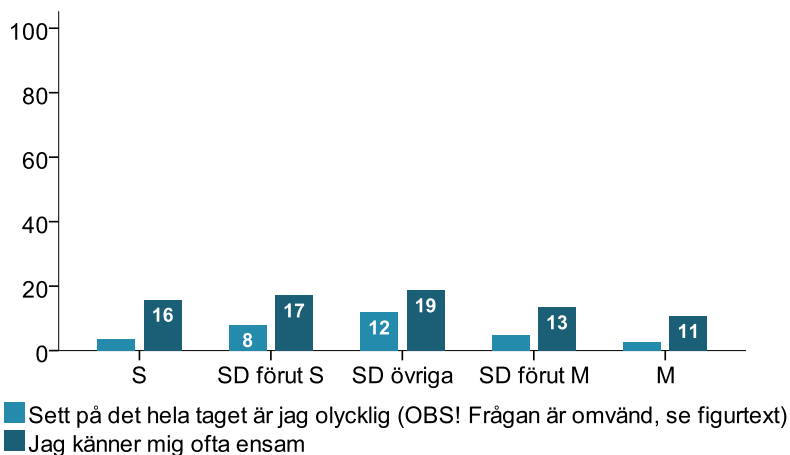
Välmående

När det gäller psykologiskt välmående finner vi inte några stora skillnader mellan väljargrupperna, de flesta väljare uppger att de mår bra (se även Sannerstedt, 2015). Figur 5.3 visar att det är aningen vanligare bland Sverigedemokraternas väljare att anse att påståendet *Jag känner mig ofta ensam* (13–19 procent) passar in på dem jämfört med Socialdemokraternas (16 procent) och Moderaternas (11 procent) väljare. Vi fann liknande resultat gällande påståendet *Sett på det hela taget är jag lycklig*, där det var vanligare bland SD-väljarna att ange att påståendet inte stämmer in på dem (5–12 procent) än jämfört med Socialdemokraternas (4 procent) och Moderaternas (3 procent) väljare.

Figur 5.2. Andel (%) svarande per väljargrupp som anser påståenden som mäter samhällsinklusion stämmer mycket bra eller ganska bra in på dem.

Figur 5.3. Andel (%) svarande per väljargrupp som anser påståenden som mäter välmående stämmer mycket bra eller ganska bra in på dem.

Sammanfattning

I det här kapitlet undersöktes det om Sverigedemokraternas väljare är ekonomiskt, socialt eller psykologiskt marginaliserade. Resultaten visade att:

- Det finns ingen majoritet med låg *socioekonomisk status* bland Sverigedemokraternas väljare. De ligger närmare Socialdemokraternas än Moderaternas väljare på detta område. De som tidigare har röstat på Socialdemokraterna har lägre socioekonomisk status i flera indikatorer jämfört med dem som tidigare röstade på Moderaterna och med övriga SD-väljare.
- Sverigedemokraternas väljare upplever i lägre uträkning att de är en *del av samhället* än vad Socialdemokraternas och Moderaternas väljare gör. Endast en minoritet av dem upplever att samhället ser dem, vilket dock är fallet även för Socialdemokraternas och Moderaternas väljare.
- De flesta respondenter i samtliga väljargrupper *mår bra*, men det är aningen vanligare bland Sverigedemokraternas väljare att känna sig ensamma och olyckliga jämfört med Socialdemokraternas och Moderaternas väljare.

Våra resultat tyder på att Sverigedemokraternas väljare inte kan beskrivas som särskild marginaliserade, men att marginaliserade grupper däremot är något överrepresenterade bland dem (se även Sannerstedt, 2014; 2015). Detta gäller speciellt SD-väljare som tidigare har röstat på Socialdemokraterna. Det är troligt att Sverigedemokraterna har lockat grupper av arbetarklassväljare som inte delar Socialdemokraternas positioner i exempelvis sociokulturella frågor rörande invandringen och genus (Rydgren & van der Meiden, 2018).

När det gäller det upplevda utanförskapet i samhället kan detta delvis förklara varför Sverigedemokraternas väljare har lämnat de partier som de tidigare röstat på. Men det upplevda utanförskapet kan också komma från partitillhörigheten i sig. Sverigedemokraterna har traditionellt ansett att de är i underläge och att de är mobbade i politiken (Hellström & Nilsson, 2010). Det är möjligt att det kan förstärka känslan av utanförskap bland en del sverigedemokratiska väljare.

6. Blicken bakåt, blicken framåt

Högerradikala partier brukar dela en socialt konservativ ideologi samt ha en nostalgisk och idealiserad bild av nationens förflutna (Rydgren, 2018). Detta gäller även Sverigedemokraterna, som definierar sig som ”ett socialkonservativt parti med nationalistisk grundsyn” (Sverigedemokraterna u.å) och ofta förmedlar en upplevelse av att Sverige har blivit förstört eller är på väg att förstöras (Hellström & Nilsson, 2010). Sveriges gyllene tider placeras av partiets anhängare ofta till 1950- och 1960-talen, varefter det upplevda förfallet – ofta kopplat till ökad utomeuropeisk invandring – inleddes (Elgenius & Rydgren, 2018). Det här kapitlet undersöker väljargruppernas upplevelse av den egna situationen och av samhällets utveckling, samt hur de ser på framtiden.

Bästa tiden för Sverige

Respondenterna fick välja vilket av årtiondena mellan 1900- och 2010-talet de tyckte var det bästa i svensk historia. Figur 6.1 visar att tidsperioden som partiet Sverigedemokraterna ofta pekar ut som Sveriges gyllene tid, dvs. 1950 – 1960-talet (Elgenius & Rydgren, 2018), valdes av en stor andel av respondenterna i samtliga väljargrupper, men var mer populär bland Sverigedemokraternas väljare (41 procent) än bland Socialdemokraternas (30 procent) och Moderaternas (30 procent) väljare. Nutiden, dvs. 2010-talet, valdes av 16 procent av Socialdemokraternas respektive Moderaternas väljare, medan bara 3 procent av Sverigedemokraternas väljare valde nutiden som den bästa tiden.

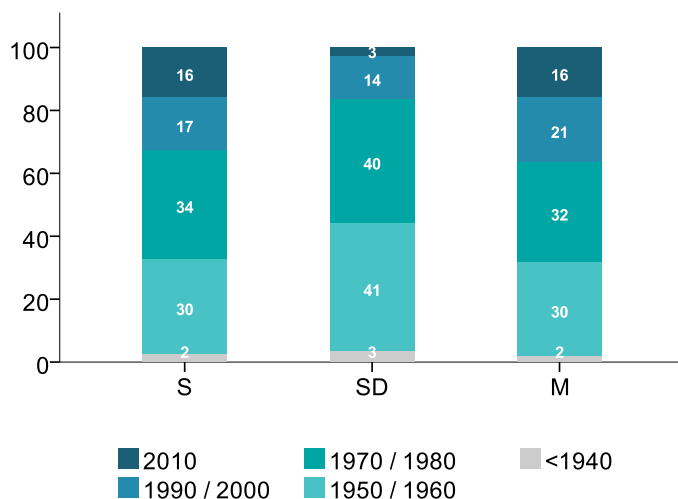
Mer detaljerade analyser av Sverigedemokraternas väljare visar att dessa resultat är väldigt snarlika oavsett vilket parti väljarna har röstat på tidigare. Det var ungefär lika ovanligt att välja nutiden (0–1 procentenhets skillnad), och ungefär lika vanligt att välja 50- eller 60-talet (1–4 procentenheters skillnad), som den bästa tiden bland tidigare S-väljare, M-väljare, och övriga SD-väljare.

Resultaten tyder på att Sverigedemokraternas väljare tenderar att vara mer tillbakablickande än Socialdemokraternas och Moderaternas väljare.

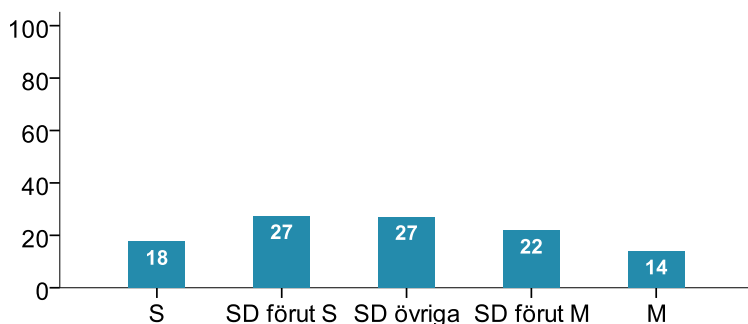
Bättre förr?

Som visades i kapitel 5 uppger en majoritet av väljarna att de mår bra. Men det utesluter inte att många kan uppleva att de hade det bättre förr.

Figur 6.1. Andel (%) svarande per väljargrupp och deras val av vilket årtionde (1900–2010-talet) de tycker var det bästa i svensk historia.

Figur 6.2. Andel (%) svarande per väljargrupp som instämmer i att de skulle fått det sämre under de senaste fem åren.

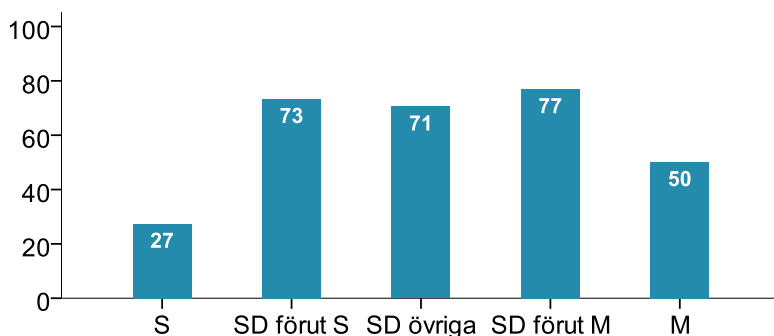

Figur 6.2 visar att en minoritet i samtliga väljargrupper anser att de *har fått det sämre under de senaste fem åren*, men att den upplevelsen är vanligare bland Sverigedemokraternas väljare (22–27 procent) än bland Socialdemokraternas (18 procent) och Moderaternas (14 procent) väljare.

När det gäller huruvida man *känner sig mer hemma i Sverige idag än för fem år sedan* är det betydligt vanligare bland Sverigedemokraternas (71–77 procent) och Moderaternas (50 procent) väljare att anse att de *inte* gör det, jämfört med Social-

demokraternas väljare (27 procent). En mer detaljerad analys visar att en stor del av Socialdemokraternas (61 procent) och Moderaternas (44 procent) väljare varken instämmer eller tar avstånd ifrån detta påstående, och att relativt få personer (< 12 procent) i de tre väljargrupperna uppger att de känner sig mer hemma idag.

Figur 6.3. Andel (%) svarande per väljargrupp som anser att det stämmer mycket eller ganska dåligt in på dem att de känner sig mer hemma i Sverige än för fem år sedan.

En tolkning av dessa resultat är att det på ett personligt plan inte finns så stora skillnader i upplevd försämring, men att i synnerhet Sverigedemokraternas, men även Moderaternas, väljare i större utsträckning anser att samhället har förändrats till det sämre. Det kan bero på missnöje med den nuvarande socialdemokratiska regeringen men också på en kritisk inställning till invandring, vilken generellt är vanligare i dessa väljargrupper.

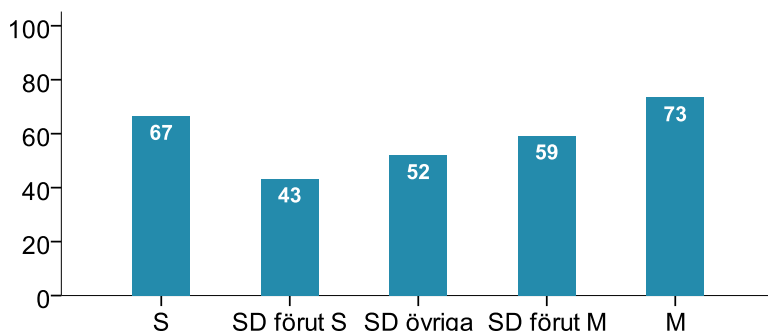
För att undersöka om invandringsskepticism förklarar resultatet gjorde vi om analysen om huruvida man känner sig mer hemma i Sverige idag än för fem år sen, men bara bland dem som instämmer i att invandringen bör minskas. Skillnaderna mellan grupperna ändrades något, men det var fortfarande betydligt vanligare bland Sverigedemokraternas väljare (72–78 procent) att inte känna sig mer hemma idag, jämfört med Socialdemokraternas (36 procent) och Moderaternas (65 procent) väljare.

Framtidstro

När det gäller väljargruppernas framtidstro är det vanligare bland Moderaternas (73 procent) och Socialdemokraternas (67 procent) väljare att anse att de kommer att få det bra i framtiden jämfört med Sverigedemokraternas väljare (43–59 pro-

cent). Gruppen som har minst framtidstro är de SD-väljare som tidigare har röstat på Socialdemokraterna (43 procent).

Figur 6.4. Andel (%) svarande per väljargrupp som anser att det stämmer mycket eller ganska bra att de kommer att få det bra i framtiden.

Sammanfattning

I det här kapitlet analyserades väljarnas syn på det förflutna och på framtiden. Sverigedemokraterna är ett värdekonserverativt parti som, i likhet med övriga höger-radikala partier i Europa, har en nostalgisk syn på nationens förflutna (Rydgren, 2018). Resultaten visar att:

- Sverigedemokraternas väljare anser i högre utsträckning än Socialdemokraternas och Moderaternas väljare att årtionden längre tillbaka i tiden (speciellt 50- och 60-talen) var den *bästa tiden för Sverige*. Det var även vanligare att välja nutiden som den bästa tiden bland Socialdemokraternas och Moderaternas väljare än bland SD-väljarna.
- Det var ovanligt i samtliga väljargrupper att *känna sig mer hemma i Sverige idag än för fem år sedan*, men Sverigedemokraternas väljare ansåg i lägst utsträckning att detta stämmer in på dem.
- En minoritet i samtliga väljargrupper upplever att de har *fått det sämre under de senaste fem åren*, men upplevelsen är vanligare bland Sverigedemokraternas väljare än bland Socialdemokraternas och Moderaternas väljare.
- Jämfört med Socialdemokraternas och Moderaternas väljare upplever Sverigedemokraternas väljare mindre *framtidstro*, och gruppen som har minst framtidstro är de SD-väljare som tidigare har röstat på Socialdemokraterna.

Resultaten pekar alltså på att det är vanligt bland Sverigedemokraternas väljare att uppleva att samhället har blivit sämre och att de känner sig mindre hemma i samhället idag än förr. Däremot mår de inte överlag psykosocialt dåligt (se kapitlet 'Marginalisering och välmående') eller upplever att de personligen har fått det sämre under de senaste fem åren. Eftersom de ändå har mindre framtidstro är det möjligt att de upplever att samhällsförändringar som de ser som negativa kommer att påverka även deras egna liv och möjligheter. Den förklaringen kan dock inte testas med frågorna som ställdes i denna studie.

7. Olika typer av invandrings-skeptiker bland SD-väljare?

Resultaten i kapitlen 'Höger- eller mittenväljare?' och 'Invandringen och invandrare' visade att så gott som samtliga SD-väljare är invandrings-skeptiska i bemärkelsen att de vill se en minskad invandring till Sverige. De visade också att omkring hälften av dem verkar ha en hög grad av xenofobi, som kan definieras som obehag vid möten med främmande människogrupper samt en tendens att anse att olika grupper bör leva åtskilt. Vi finner också xenofobi hos de andra väljargrupperna men i betydligt lägre grad.

Xenofobi kan förväntas vara en relativt stabil egenskap medan invandrings-skepticism kan variera mer på grund av olika samhälleliga händelser och individens livssituation. En mer detaljerad analys av Sverigedemokraternas väljare utifrån graden av xenofobi kan därför belysa olika motiv bakom valet att rösta på ett invandringsnegativt parti som Sverigedemokraterna. I det här kapitlet undersöker vi på vilka sätt SD-väljare med hög grad av xenofobi skiljer sig från SD-väljare som är kritiska till invandring, men som inte verkar hysa djupare liggande antipatier gentemot invandrare.

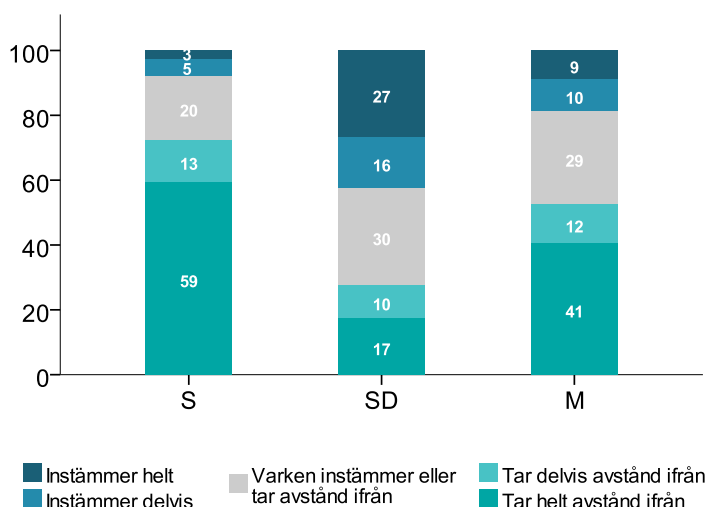
Tidigare forskning har visat att xenofobi och fördomar mot invandrare hänger ihop med andra typer av fördomar, som t.ex. sexistiska attityder (Ekehammar, Akrami, Gylje, & Zakrisson, 2004). När det gäller personlighetsvariabler har fördomar visat sig vara vanligare bland individer som har konservativa/auktoritära värderingar och lägre grad av vänlighet och empati (Dinesen et al., 2016; Bäckström & Björklund, 2007; Ekehammar et al., 2004). Dessa egenskaper kan därmed förväntas variera med graden av xenofobi även i den här studien.

Hög eller låg grad av xenofobi

Xenofobi kan uttryckas på olika sätt. I det här kapitlet mäts den med graden av instämmande i påståendet *Jag vill inte få en invandrare ingift i familjen*. Detta påstående fångar xenofobi väl eftersom det innebär en önskan att hålla invandrare på avstånd från sin närmaste omgivning, dvs. familjekretsen. De som helt eller delvis instämmer med påståendet har samlats i subgruppen "hög grad av xenofobi". De som tar helt eller delvis avstånd ifrån påståendet, eller varken instämmer eller tar avstånd ifrån det, har samlats i gruppen "låg grad av xenofobi".

Som visas i Figur 7.1 så instämmer 43 procent (antal = 907) av Sverigedemokraternas väljare med påståendet *Jag vill inte få en invandrare ingift i familjen*, medan 57 procent (antal=1 228) antingen tar avstånd ifrån påståendet eller varken instämmer eller tar avstånd ifrån det. Trots att de övriga väljargrupperna inte analyseras här är det värt att notera att xenofobi inte endast finns bland Sverigedemokraternas väljare. Bland socialdemokraterna var andelen med hög grad av xenofobi 8 procent (antal=42), och bland moderaterna var de 19 procent (antal = 116).

Figur 7.1. Andel (%) svarande per väljargrupp som tar avstånd ifrån eller instämmer med påståendet 'Jag vill inte få en invandrare ingift i familjen' som används som ett mått för xenofobi.

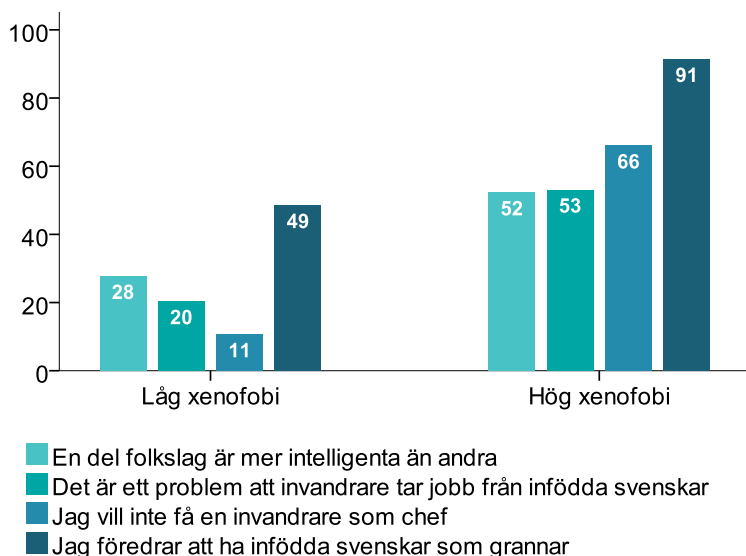
Vi undersökte även om socialdemokratiska och moderata väljare som har SD som andrahandsval också uttrycker mer xenofobi. Resultatet visar att det är betydligt vanligare bland de S-väljare (38 procent, antal=11) och M-väljare (30 procent, antal=65) som har angett Sverigedemokraterna som andrahandsval att helt eller delvis instämma i att de inte vill få en invandrare ingift i familjen, om man jämför med övriga S- respektive M-väljare.

För att mäta om frågan ovan är ett godtagbart mått på respondenternas nivå av xenofobi jämför vi resultatet med andra frågor som behandlar attityder till invandrare. Om vi påvisar en stor gruppskillnad här finns det fortsatt anledning att analysera dessa grupper separat utifrån vårt mått.

Figur 7.2. visar att det finns stora skillnader mellan SD-väljare med hög respektive låg grad av xenofobi (enligt frågan om familjemedlemmar) även i andra frågor

som mäter antipatier gentemot invandrare. En majoritet av gruppen som har hög grad av xenofobi anser att *en del folkslag är mer intelligenta än andra*, att *det är ett problem att invandrare tar jobb från infödda svenskar*, att *de inte vill få en invandrare som chef*, samt att *de föredrar att ha infödda svenskar som grannar*. Detta kan jämföras med gruppen SD-väljare som har låg grad av xenofobi, där det istället är en minoritet som håller med om dessa påståenden, vilket stöder antagandet att denna grupp verkligen är mindre xenofobisk (24, 33, 55 respektive 42 procentenheters skillnad).

Figur 7.2. Andel (%) svarande bland SD-väljare med låg eller hög grad av xenofobi som instämmer helt eller delvis i påståenden som mäter antipatier mot invandrare

Områden med små eller obetydliga skillnader

Välmående, vänlighet och lycka

Vi observerade ingen större skillnad i välmående och vänlighet mellan SD-väljare med hög respektive låg grad av xenofobi. Endast 1 procentenhets skillnad observerades mellan grupperna för påståendena: *Jag känner mig ofta ensam*; *Jag har fått det sämre de senaste fem åren* och *Jag tror att jag kommer att få det bra i framtiden*, *Jag är ibland ohövlig mot andra*. Det finns inte heller starka belägg för att SD-väljare med låg xenofobi skulle vara lyckligare. På påståendet *Sett på det hela*

är jag lycklig uppmättes 4 procentenheters skillnad, jämfört med SD-väljarna med hög grad av xenofobi.

Samhällsinklusion

Svaranden med en hög grad av xenofobi har en något mer negativ uppfattning om sin relation till samhället, enligt svaren på påståendena *Jag upplever på det stora hela att samhället ser mig; Jag upplever på det stora hela att jag är en del av samhället*, samt *Jag känner mig mer hemma i Sverige idag än för fem år sedan* (4, 7 respektive 7 procentenheters skillnad).

Utbildning och status

Analyser av olika socioekonomiska faktorer visade att det är något mindre vanligt bland SD-väljare med hög grad av xenofobi att ha *högskoleutbildning* jämfört med SD-väljare med låg xenofobi (5 procentenheters skillnad). Även när det gäller *självskattad status* finns det en mindre skillnad mellan subgrupperna: Det är något vanligare bland SD-väljare med hög grad av xenofobi att uppskatta sin status över medel jämfört med de med lägre grad av xenofobi (5 procentenheters skillnad).

Socioekonomiska frågor

När det gäller socioekonomiska höger-vänsterfrågor finns enbart mindre grupp-skillnader, där SD-väljare med hög grad av xenofobi ligger något mer åt höger i samtliga frågor. De instämmer oftare i påståendena att *inkomstskillnaderna bör minskas*, att *offentliga sektorn är för stor*, och att *det är bra med vinstdrivna privata alternativ inom vården* (2, 6 respektive 4 procentenheters skillnad). I en av frågorna påträffades en större skillnad; SD-väljare med hög grad av xenofobi tyckte i större utsträckning att *skatterna bör minskas* (9 procentenheters skillnad).

Nyhetsrapportering i statlig media

Det finns en viss skillnad i förtroende för statliga nyhetsmedier inom olika ämnesområden. SD-väljare med hög grad av xenofobi hade mindre förtroende för SVT/SR i deras nyhetsrapportering av *vaccin*, *global uppvärmning* och *politisk korruption* (6, 8 respektive 6 procentenheters skillnad), medan skillnaden mellan grupperna var mindre när det gäller nyhetsrapportering om *brottslighet* och *invandringen* (2 procentenheters skillnad).

Förtroende till samhällsinstitutioner

Inte heller finns det betydande skillnader i frågor som berör *förtroende för riksdag, domstolar* eller *statlig public service media* (SVT) (1, 2 respektive 3 procentenheters skillnad).

Politisk cynism

Det finns enbart en mindre skillnad gällande konspiratoriska frågor som reflekterar politisk cynism. SD-väljare som har högre grad av xenofobi anser i en något högre uträkning att *mycket viktig information undanhålls allmänheten på grund av egenintresse hos politiker* och att *det finns en liten okänd grupp som verkligen styr världspolitiken och har mer makt än de valda ledarna i olika länder* (3 respektive 5 procentenheters skillnad).

Kunskapsresistens och konspirationer

Kunskapsresistens var också något vanligare bland SD-väljare med högre grad av xenofobi. Skillnaden var dock liten både när det gäller att tro att *riskerna med vaccinering är större än nyttan mot barnsjukdomar, såsom mässlingen* (2 procentenheters skillnad), och att *inte* tro att *det pågår en global uppvärmning som är orsakad av människan* (5 procentenheters skillnad).

SD-väljare med hög grad av xenofobi var också en aning mer benägna att tro på vissa konspirationer, dvs. att: *läkemedelsindustrin arbetar för att hålla människor sjuka, snarare än friska för att göra större ekonomisk vinst; experiment som involverar nya droger eller teknologi utförs på allmänheten utan deras kännedom eller medgivande; och det finns bevis för eller kontakt med utomjordiska varelser som undanhålls allmänheten* (3 procentenheters skillnad på samtliga påståenden).

Ännu mindre, eller obefintliga, skillnader återfanns vid de andra konspiratoriska påståendena: *det finns grupper av forskare som manipulerar, fabricerar och undanhåller bevis för att vilseleda allmänheten* eller att *chemtrails, dvs. avsiktliga utsläpp av ämnen från flygplan, används för att manipulera människor eller väder* (1 respektive 0 procentenhets skillnad).

Andrahandsalternativ i partival

Andrahandsalternativ i val av parti skiljer sig aningen åt mellan grupperna. SD-väljare som har högre grad av xenofobi anger i större uträkning att de *inte skulle rösta på något parti alls om deras förstahandsval inte gick att rösta på* (6 procentenheters skillnad), och i mindre uträkning att de *skulle rösta på de övriga allianspartierna*

utöver *M* (5 procentenheters skillnad). Annars skiljer sig inte gruppernas andrahandsval åt (0–1 procentenheters skillnad).

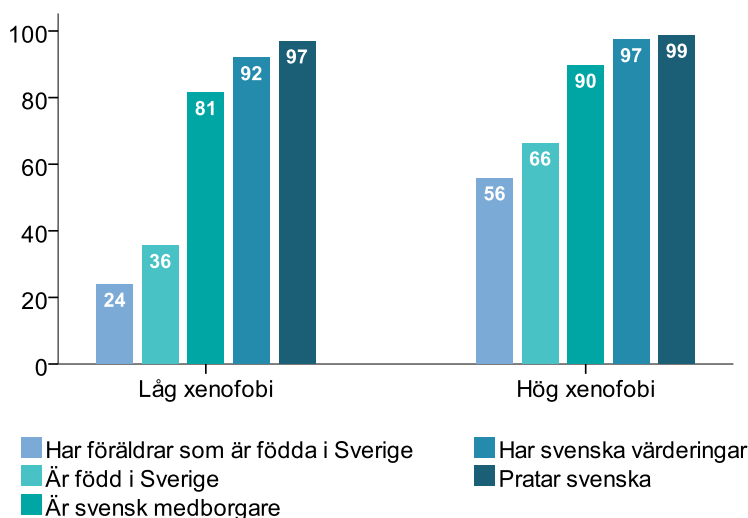
Områden med stora skillnader

Syn på svenskhet

Synen på vad som krävs för att en person skall definieras som svensk skiljer sig markant åt mellan grupperna, vilket visas i figur 7.3. SD-väljare med hög grad av xenofobi tycker oftare att det är viktigt att personen *har föräldrar som är födda i Sverige* och att personen själv *är född i Sverige* (32 respektive 30 procentenheters skillnad).

Mindre gruppsskillnader uppmättes för kraven att personen *är svensk medborgare*, *har svenska värderingar* eller *pratar svenska* (9, 5 respektive 2 procentenheters skillnad). Det skall dock noteras att alla dessa tre sistnämnda områden anses som särskilt viktiga hos samtliga SD-väljare och därmed minskar utrymmet för gruppsskillnader.

Figur 7.3. Andel (%) svarande bland SD-väljare med låg eller hög grad av xenofobi som anser att olika egenskaper är mycket eller ganska viktiga för att definiera en person som svensk.

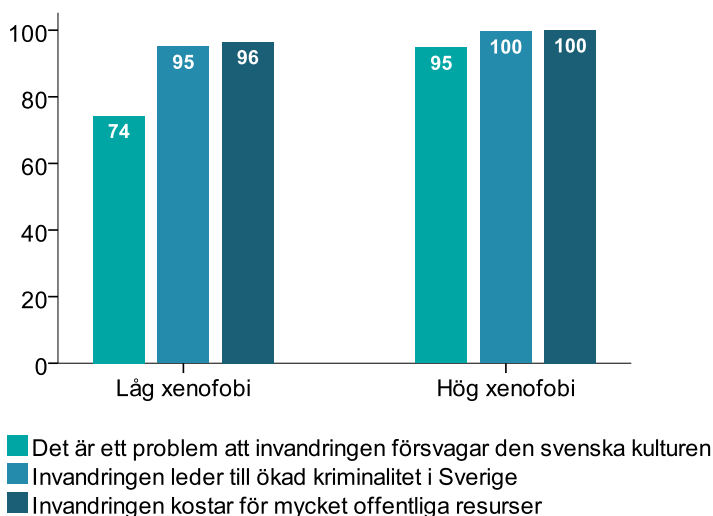
Syn på invandring

Figur 7.4 visar gruppernas inställning till invandringens effekter på samhället. Då nästintill samtliga SD-väljare instämmer i att *invandringen kostar för stora offent-*

liga resurser och att den leder till en ökad kriminalitet, blir utrymmet att observera gruppsskillnader minimalt. Av SD-väljarna med hög grad av xenofobi stämmer samtliga in i dessa påståenden. De med låg grad av xenofobi ligger 4 respektive 5 procentenheter lägre.

En stor skillnad mellan grupperna observeras i synen på om *det är ett problem att invandringen försvagar den svenska kulturen*, där SD-väljare med hög grad av xenofobi mycket oftare instämmer i detta påstående (21 procentenheters skillnad). Det bör dock noteras att även hos SD-väljarna med låg xenofobi stämmer en tydlig majoritet in i påståendet.

Figur 7.4. Andel (%) svarande bland SD-väljare med låg eller hög grad av xenofobi som instämmer helt eller delvis i påståenden som mäter negativa attityder gentemot invandringens effekter på samhället.

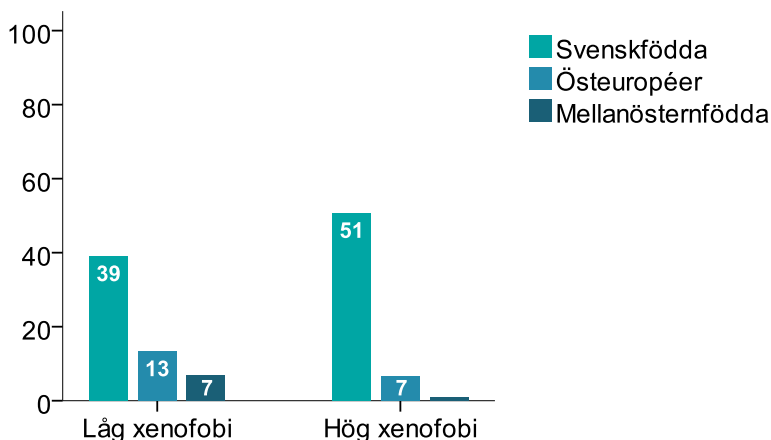

Tillit till andra folkgrupper

Även här ser man en skillnad hos SD-väljarna, där Figur 7.5 visar att de med hög grad av xenofobi känner mindre tillit till personer från Östeuropa och Mellanöstern och samtidigt en större tillit till personer som är födda i Sverige, jämfört med dem med låg grad av xenofobi. Överlag är tilliten hos SD-väljarna låg, endast 13 respektive 7 procent känner *tillit till östeuropéer* som de träffar för första gången. För personer från *Mellanöstern* är tilliten ännu lägre, enbart 7 respektive 1 procent. Tilliten till

svenskfödda personer är däremot desto större. 39 procent av de med låg xenofobi, och 51 procent av de med hög grad av xenofobi anger att de litar på en svenskfödd person de träffar för första gången.

Figur 7.5. Andel (%) svarande bland SD-väljare med låg eller hög grad av xenofobi som litar på människor från olika grupper i mycket stor eller ganska stor utsträckning när det träffar dem för första gången.

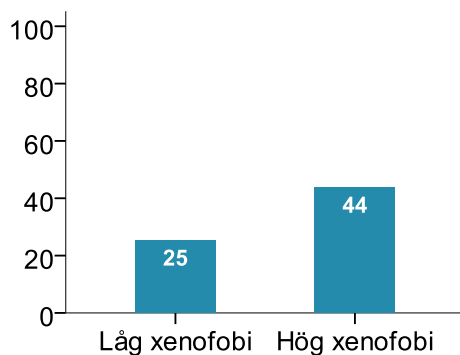
Media med sverigedemokratisk inriktning

Som vi beskrev ovan finns det inte någon större skillnad mellan grupperna med avseende på graden av förtroende till statlig media. Men som Figur 7.6 visar finns det en betydande skillnad när det gäller förtroendet för media med sverigedemokratisk inriktning. 44 procent av SD-väljare med hög grad av xenofobi har högt *förtroende för Samhällsnytt*, vilket är betydligt högre än bland SD-väljare med låg grad av xenofobi (25 procent).

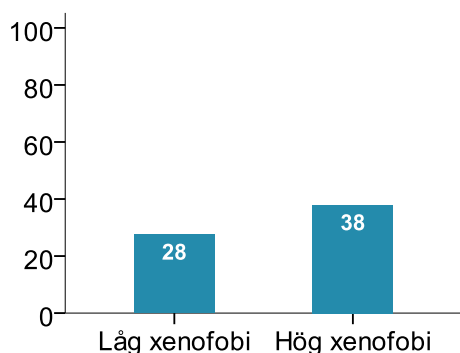
Empati och grundläggande värderingar

Som visas i Figur 7.7 är det vanligare bland SD-väljare med högre grad av xenofobi att ha lägre självskattad empati, mätt med frågan *Ibland tycker jag inte speciellt synd om andra när de har problem* (10 procentenheters skillnad).

Figur 7.6. Andel (%) svarande bland SD-väljare med låg eller hög grad av xenofobi som har mycket högt eller ganska högt förtroende för Avpixlat (numera Samhällsnytt).

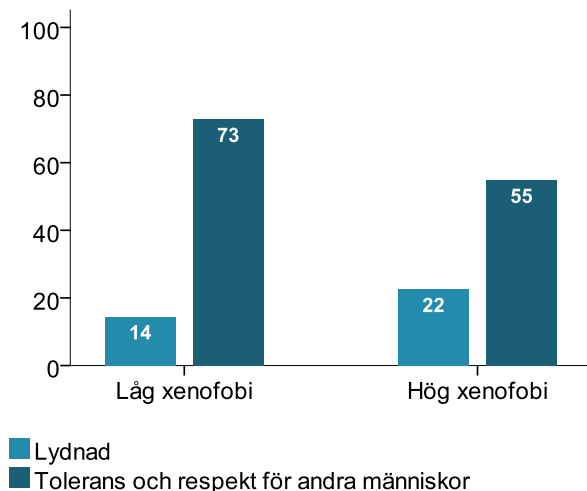

Figur 7.7. Andel (%) svarande bland SD-väljare med låg eller hög grad av xenofobi som anser att påståendet 'Ibland tycker jag inte speciellt synd om andra när de har problem' stämmer mycket bra eller ganska bra in på dem.

Figur 7.8 visar att det finns tydliga skillnader i grundläggande värderingar som har mätts genom att respondenter har angett vilka fem egenskaper ett barn bör uppmuntras att lära sig hemma. En minoritet av SD-väljarna valde *lydnad* bland de fem särskilt viktiga egenskaperna, men det valdes oftare hos dem med hög grad av xenofobi (8 procentenheters skillnad). Egenskapen *tolerans och respekt för andra människor* valdes av en majoritet i båda subgrupperna, men betydligt oftare i gruppen med låg grad av xenofobi (18 procentenheters skillnad). Bara 55 procent av SD-väljarna med hög grad av xenofobi valde den egenskapen.

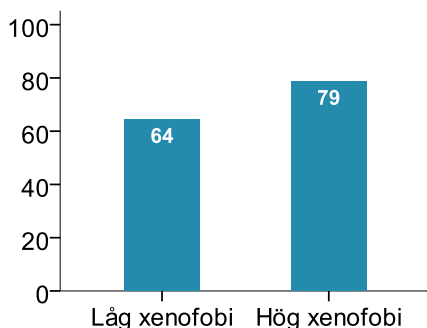
Figur 7.8. Andel (%) svarande bland SD-väljare med låg eller hög grad av xenofobi som valde 'lydnad' och 'tolerans och respekt för andra människor' bland fem särskilt viktiga egenskaper som barn kan uppmuntras lära sig hemma.

Konservativ-liberalideologi

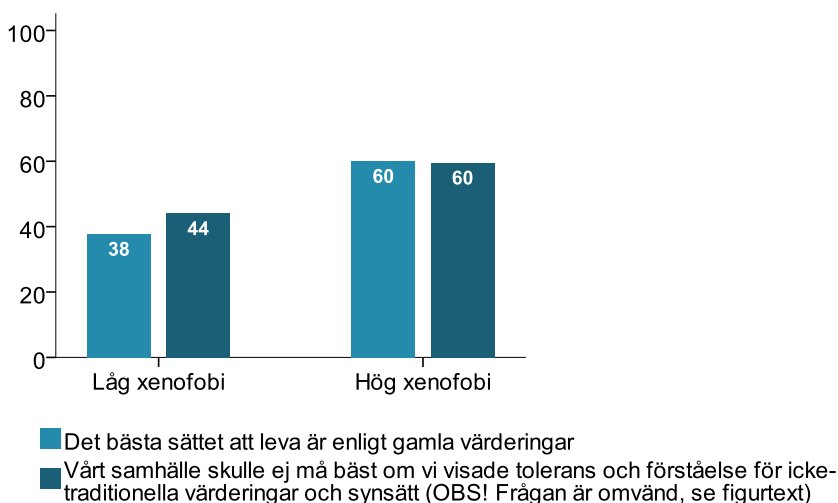
Figur 7.9 visar att det är relativt vanligt i båda subgrupperna att instämma med påståendet som mäter auktoritarianism, dvs. påståendet *för att stoppa de radikala och omoraliska strömningar som råder i dagens samhälle behövs en kraftfull ledare*. Det är dock en större andel SD-väljare med hög grad av xenofobi som instämmer i detta (15 procentenheters skillnad).

Figur 7.9. Andel (%) svarande bland SD-väljare med låg eller hög grad av xenofobi som instämmer i att 'För att stoppa de radikala och omoraliska strömningar som råder i dagens samhälle behövs en kraftfull ledare'.

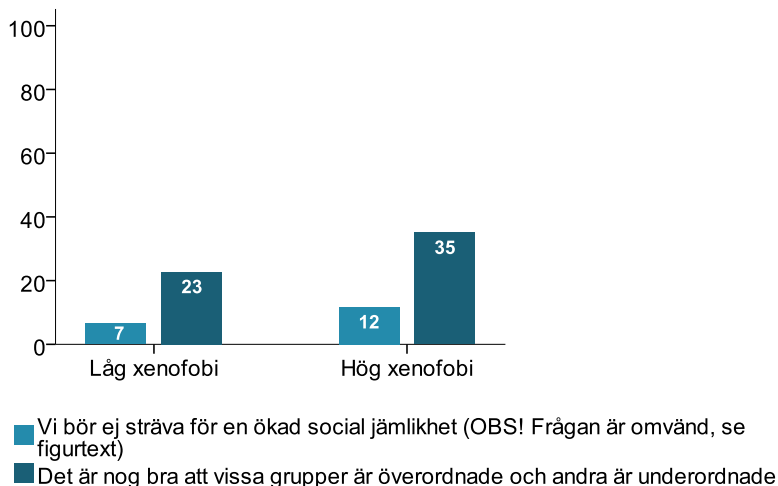
Likadana tendenser kan ses i påståenden som mäter värdekonserveratism samt tolerans för icke-traditionella värderingar och synsätt. Figur 7.10 visar att det är betydligt vanligare bland SD-väljare med hög grad av xenofobi att instämman i att *det bästa sättet att leva är enligt gamla värderingar* och att *ta avstånd ifrån påståendet att vårt samhälle skulle må bäst om vi visade tolerans och förståelse för icke-traditionella värderingar och synsätt* (16 respektive 22 procentenheters skillnad).

Figur 7.10. Andel (%) bland SD-väljare med låg eller hög grad av xenofobi som helt eller delvis instämmer i påståenden som mäter konservativa åsikter. OBS! Den andra frågan i figuren formulerades "Vårt samhälle skulle må bäst..." och i figuren presenteras andel svarande som tar helt eller delvis avstånd ifrån påståendet.

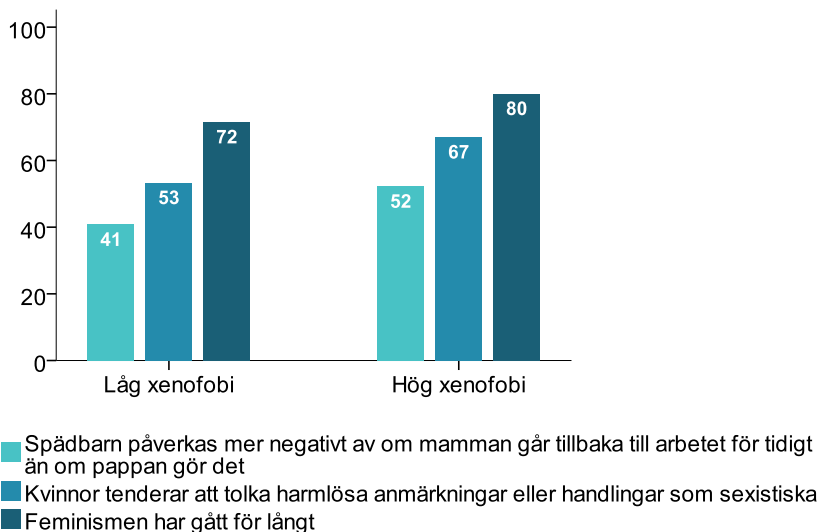

Som visas i Figur 7.11 finns det en skillnad mellan de två grupperna även när det gäller attityder gentemot sociala hierarkier och jämlikhet mellan olika sociala grupper. En minoritet av väljarna i båda grupperna *tar avstånd* från påståendet att *vi bör sträva för ökad social jämlikhet*, men det är vanligare bland SD-väljare med hög grad av xenofobi (12 procentenheters skillnad). På ett liknande sätt är det en minoritet som instämmer i att *det nog är bra att vissa grupper är överordnade och andra är underordnade*, men SD-väljare med hög grad av xenofobi instämmer oftare i påståendet (5 procentenheters skillnad).

Figur 7.11. Andel (%) svarande bland SD-väljare med låg eller hög grad av xenofobi som helt eller delvis instämmer i påståenden som mäter synen på sociala hierarkier. OBS! Den andra frågan i figuren formulerades 'Vi bör sträva för en ökad social jämlikhet', och i figuren presenteras andel svarande som tar helt eller delvis avstånd från påståendet.

Figur 7.12. Andel (%) svarande bland SD-väljare med låg eller hög grad av xenofobi som instämmer med påståenden som mäter attityder gentemot genusfrågan.

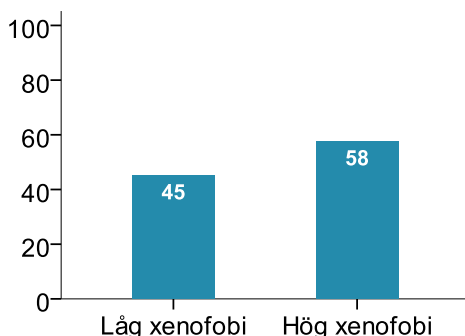

Sociokulturella frågor

Grupperna skiljer sig åt även i vissa sociokulturella höger-vänsterfrågor. Som visas i Figur 7.12 är det mer vanligt bland SD-väljare med hög grad av xenofobi att instämma i att *spädbarn påverkas mer negativt av att mamman går tillbaka till arbetet för tidigt än att pappan gör det*, att *kvinnor tenderar att tolka harmlösa anmärkningar eller handlingar som sexistiska*, och att *feminismen har gått för långt* (11, 13 respektive 8 procentenheters skillnad).

Som visas i Figur 7.13 så tar SD-väljare med högre grad av xenofobi även i större utsträckning avstånd ifrån att det är rimligt att skolor har dagar då de bara serverar vegetarisk mat (13 procentenheters skillnad).

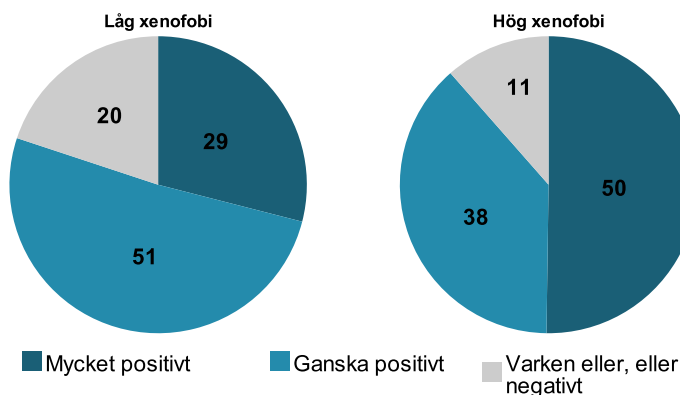
Figur 7.13. Andel (%) svarande bland SD-väljare med låg eller hög grad av xenofobi som tar helt eller delvis avstånd ifrån att det är rimligt att skolor har dagar då de bara serverar vegetarisk mat.

Synen på Sveriges framtid om SD styrde

De två grupperna av SD-väljare skiljer sig inte åt i synen på Sveriges framtid om Socialdemokraterna eller Moderaterna innehade regeringsmakten (0–2 procentenheters skillnad). Däremot, som visas i Figur 7.14, finns det en betydande skillnad i hur de skulle se på Sveriges framtid om Sverigedemokraterna styrde. 50 procent av SD-väljare med hög grad av xenofobi skulle se detta som *Mycket positivt*, vilket är betydligt högre än bland SD-väljare med låg grad av xenofobi (29 procent).

Figur 7.14. Andel (%) svarande bland SD-väljare med låg eller hög grad av xenofobi som skulle se Sveriges framtid mycket positivt, ganska positivt, eller varken eller/negativt om SD styrde.

Sammanfattning

I detta kapitel har vi undersökt skillnader *inom* Sverigedemokraternas väljargrupp uppdelad efter om väljarna uttrycker en låg eller hög grad av xenofobi (bedömt efter om de instämmer i påståendet *Jag vill inte få en invandrare ingift i familjen*). Resultaten visade på både likheter och skillnader mellan dessa grupper. Frågan delade Sverigedemokraternas väljargrupp på ungefär hälften, 43 procent instämde i påståendet och 57 procent tog avstånd ifrån eller varken instämde eller tog avstånd ifrån påståendet. Resultaten visade att:

- Inga större gruppskillnader fanns att observera gällande *individuellt välmående*. Väljare med hög grad av xenofobi bedömde sin lycka, ensamhet och vänlighet likvärdigt med SD-väljare med låg grad av xenofobi. Det observerades vidare inga skillnader mellan väljarnas uppfattning om sin relation med samhället, utbildningsnivå eller självupplevda status. Det innebär att ingen av dessa grupper kan betraktas vara mer eller mindre marginaliserad vare sig socioekonomiskt eller psykologiskt.
- *Förtroende* för politiker, samhället, statlig media eller *tron på konspirationsteorier* verkar inte heller skilja sig åt mellan grupperna. Det innebär att grupperna har ungefär lika hög grad av misstro och politisk cynism, vilka är egenskaper som har visat sig hänga samman med populism, dvs. synen på att samhället kan delas upp i två homogena, antagonistiska grupper: det rena och

goda folket och den korrupta politiska och kulturella eliten (Castanho Silva et al., 2017; Mudde, 2004).

- Större gruppskillnader observerades i frågor relaterade till *etnonationalism*. De SD-väljare som rapporterade hög grad av xenofobi uttryckte oftare att man bör vara född i Sverige och ha svenska föräldrar för att betraktas som svensk. I jämförelse med SD-väljare med lägre grad av xenofobi uttryckte SD-väljarna med hög grad av xenofobi högre tillit till svenskfödda personer samtidigt som de uttryckte en lägre tillit till östeuropéer och personer från Mellanöstern. De instämde även i högre utsträckning i påståendet att det är ett problem att invandringen försvagar den svenska kulturen
- Svaren från de SD-väljare som uttrycker hög grad av xenofobi tyder även på att de generellt har mer *konserverativa* och *auktoritära* värderingar samt uttrycker mer konservativa ståndpunkter om feminism och vegetarisk mat jämfört med SD-väljare med låg grad av xenofobi. Väljare med hög grad av xenofobi uttryckte även en mindre grad av självskattad *empati*. Resultatet bekräftar tidigare forskning som visat att attityder mot vegetarianism och olika utsatta grupper, som kvinnor, brukar hänga samman med etniska fördomar (Dhont et al., 2016; Ekehammar et al, 2014). Dessa attityder är i sin tur vanligare hos individer som har konservativa och auktoritära värderingar och/eller lägre empati (Bäckström & Björklund, 2007; Ekehammar et al, 2014).
- Det finns även viss grund för att förmoda att xenofoba sverigedemokrater kommer att vara mer trogna sitt parti. De säger i något högre grad att de inte skulle rösta alls om de inte hade möjlighet att rösta på Sverigedemokraterna, skulle se Sveriges framtid mer positivt om SD hade regeringsmakten, och de har högre tillit till media som stödjer Sverigedemokraterna.

Sammantaget möjliggör resultaten vissa spekulationer kring rörligheten mellan Sverigedemokraterna och andra partier. De egenskaper som skiljer sig åt mellan grupperna, dvs. etnonationalism och konservatism/auktoritarianism, är definierande egenskaper hos högerradikala partier och uttrycks även i högre utsträckning hos dessa partiers väljare (Mudde, 2007; Rydgren, 2018; Aichholzer & Zandonella, 2016). Egenskaper som skilde sig mindre åt hänger samman med höger-vänsterorientering (socioekonomisk status och socioekonomiska åsikter) eller en mer generell tendens att rösta på populistiska partier (misstro och politisk cynism: Mudde, 2004). Det är därmed möjligt att gruppen med högre grad av xenofobi utgör Sverigedemokraternas kärnväljare, som kan visa sig vara svåra för andra partier att vinna över på både kortare och längre sikt, men att Sverigedemokraternas snabbt växande väljarstöd de senaste åren kan tänkas förklaras av att de har lyckats mobilisera väljare även utanför denna kärngrupp, t.ex. bland väljare som upplever utan-

förskap i samhället, har en lägre framtidstro, hyser misstro mot politiker och/eller har en kritisk syn på invandring.

8. Diskussion

Den här rapporten syftade till att undersöka vad som ligger bakom väljarstödet för det snabbt växande riksdagspartiet Sverigedemokraterna. Analyser bygger på en studie av 2 217 sverigedemokratiska väljare, 634 moderatväljare, 548 socialdemokratiska väljare, samt 119 respondenter som inte skulle rösta om det var riksdagsval idag. Studien genomfördes av Novus enligt uppdrag från oss under våren 2018. Huvudresultaten kan sammanfattas på följande sätt:

Vilka röstar på SD och hur skiljer de sig från S- och M-väljare?

Rapportens första syfte var att undersöka vad som kännetecknar de väljare som röstar på Sverigedemokraterna och hur de skiljer sig från Socialdemokraternas och Moderaternas väljare.

Resultaten visade att Sverigedemokraternas väljare skiljer ut sig genom att nästan samtliga önskar en minskad invandring, att de ser invandring som ett både ekonomiskt och kulturellt hot, och att de har lågt förtroende för politiker. Det finns större spridning bland Sverigedemokraternas väljare i övriga frågor, men ytterligare några tydliga tendenser kan observeras. I politiska höger-vänsterfrågor kan Sverigedemokraternas väljare överlag beskrivas som högerväljare. Detta gäller både socioekonomiska frågor där sverigedemokratiska väljare ligger tydligt till höger om socialdemokratiska väljare men något vänster om moderata väljare, och – i synnerhet – sociokulturella frågor där de ligger till höger om både socialdemokratiska och moderata väljare. Jämfört med Socialdemokraternas och Moderaternas väljare är det även vanligare bland Sverigedemokraternas väljare att känna misstro till samhällsinstitutioner, att ha konservativa och auktoritära åsikter, en negativ syn på invandrare och feminism, att uppleva utanförskap i samhället, samt att ha en preferens för det förflutna över nutiden. Dessa resultat ligger generellt i linje med tidigare forskning av väljarstödet för högerextrema partier i andra europeiska länder (Arzheimer 2018; Rydgren 2018).

När det gäller psykologiska egenskaper har en majoritet av respondenterna en positiv grundsyn på tolerans och social jämlikhet, och kan beskrivas som empatiska och vänliga. Detta gäller även Sverigedemokraternas väljare. Dock är dessa egenskaper generellt något mindre vanliga bland sverigedemokratiska väljare än bland socialdemokratiska och moderata väljare. Som nämndes ovan finns det dess-

utom en stor skillnad mellan väljargrupperna när det gäller mer konkreta frågor om grupper som har en mer underordnad position i samhället, nämligen invandrare och kvinnor. Resultaten tyder på att Sverigedemokraternas väljare tenderar att dela den positiva synen på social jämlikhet som är vanlig i dagens Sverige, men att detta inte alltid omfattar konkreta attityder gentemot specifika grupper (se även Moffitt, 2017; Towns et al., 2014).

Våra resultat tyder på att det finns två grupper bland Sverigedemokraternas väljare varav en är mer xenofobisk (43 procent). Den mindre xenofobiska gruppen vill även de minska invandringen, men utan att hysa djupare liggande antipatier gentemot invandrare (57 procent). Våra analyser visade att grupperna inte skilde sig åt i alla frågor, men att det hos de med hög grad av xenofobi finns en generell tendens till åsikter i linje med högerradikalism, nämligen uttryck för etnonationalism, konservatism och auktoritarianism. Dessutom finns det en skillnad i psykologiska egenskaper som hänger samman med dessa högerradikala attityder (t.ex. Aichholzer & Zandonella, 2016), då mer xenofobiska SD-väljare skattar sig själva som mindre empatiska och har mindre toleranta och mer auktoritära grundvärderingar. Vi spekulerar i att gruppen med hög grad av xenofobi utgör Sverigedemokraternas kärnväljare, som kan visa sig vara svåra för andra partier att vinna över på både kort och lång sikt. SD:s snabba tillväxt i väljarstöd kan däremot förklaras av att de har lyckats mobilisera väljare utanför denna kärngrupp. Den gemensamma nämnaren för båda grupperna är dock en önskan att minska invandringen till Sverige och en benägenhet att se invandring som ett både ekonomiskt och kulturellt hot.

När det gäller frågor som rör respondenternas välmående och socioekonomiska status kan man konstatera att det är något vanligare bland Sverigedemokraternas väljare att vara psykologiskt eller socioekonomiskt marginaliserade jämfört med socialdemokratiska och moderata väljare, men att de flesta väljare i samtliga väljargrupper uppger att de mår bra (se även t.ex. Sannerstedt 2014). Detta kan tyda på att en genomsnittlig sverigedemokratisk väljare är motiverad att rösta på SD utifrån en negativ syn på samhällsutvecklingen snarare än upplevelser kopplade till sin egen livssituation. Det bör dock poängteras att de upplevda samhällsförändringarna kan upplevas som ett potentiellt hot mot väljarens framtida livssituation och möjligheter. Detta kan vi inte full ut reda ut med de frågor vi har ställt i vår studie, men vi finner visst stöd för det då bara cirka hälften av Sverigedemokraternas väljare tror att de kommer att få det bra i framtiden.

Vilka är dem som har bytt till SD från S och M?

Det andra syftet med den här rapporten var att undersöka vad som kännetecknar de som har bytt till Sverigedemokraterna från Socialdemokraterna respektive

Moderaterna och hur de skiljer sig från dem som idag fortfarande röstar på Socialdemokraterna och Moderaterna.

I många frågor tenderade Sverigedemokraternas väljare att vara ganska öv-
erens oavsett vilket parti de har röstat på tidigare. Detta gäller t.ex. synen på in-
vandring och invandrare, sociokulturella höger-vänsterfrågor, misstro mot sam-
hällsinstitutioner, samt en nostalgisk syn på det förflutna. Detta kan tolkas som att
även de SD-väljare som tidigare har röstat på Socialdemokraterna liknar de övriga
SD-väljarna i frågor som i tidigare forskning har pekats ut som centrala för de nya
europeiska höger-radikala partierna (Arzheimer, 2018). En fråga som vi inte kan
besvara i den här studien är om de väljare som har lämnat Socialdemokraterna för
SD har förändrat sina åsikter och attityder efter att de började identifiera sig med
Sverigedemokraterna, ett parti som lyfter dessa frågor i sin politiska agenda (Elge-
nius & Rydgren, 2018; Hellström & Nilsson, 2010), eller om det är just dessa åsikter
och attityder som ursprungligen har fört dem till partiet.

Det fanns även frågor där SD-väljare som tidigare har röstat på Socialdemokra-
terna respektive Moderaterna tenderar att skilja sig från varandra och där de ofta
ligger lite närmare sina tidigare partiers väljare. Tidigare socialdemokrater ligger
mer åt vänster i socioekonomiska frågor, men betydligt närmare övriga SD-väl-
jare än nuvarande socialdemokrater. Även välfärdschauvinism är något vanligare
bland SD-väljare som tidigare har röstat på Socialdemokraterna, vilket innebär att
de i något högre utsträckning anser att den offentliga sektorn inte är för stor (de
stödjer välfärdsstaten) men att invandringen kostar för stora offentliga resurser.
Dessa resultat kan tolkas i kombination med att det finns vissa skillnader i socio-
ekonomisk status och graden av marginalisering mellan olika SD-väljare. Tidigare
socialdemokratiska väljare har något lägre socioekonomisk status i både objekti-
va och subjektiva termer, de upplever i något högre utsträckning att de har fått det
sämre, och de tenderar att ha en mer pessimistisk framtidstro än de övriga SD-väl-
jarna, i synnerhet de som tidigare har röstat på Moderaterna. Det är möjligt att de
SD-väljare som tidigare har röstat på Socialdemokraterna i högre utsträckning är
motiverade av upplevelsen av oro över sin egen livssituation.

Orsaker till och utsträckning av tidigare och framtida rörlighet mellan SD, S och M

Det tredje syftet med den här rapporten var att undersöka möjliga orsaker bakom
väljarflödena mellan Sverigedemokraterna, Socialdemokraterna och Moderaterna,
samt hur framtida rörlighet kan förväntas se ut.

Vi fann, i linje med tidigare forskningsresultat (t.ex. SCB, 2016), att de flesta
av Sverigedemokraternas väljare tidigare har röstat på Socialdemokraterna eller

Moderaterna. Som redan har indikerats ovan kan det finnas skäl att tro att SD-väljare som tidigare har röstat på Socialdemokraterna i något högre grad upplever att de har en svår livssituation och att de är oroliga för att invandringen riskerar att försämra deras personliga situation ytterligare genom att försvaga välfärdsstaten. Tidigare moderatväljares skäl till att byta till SD kan i något större uträkning tänkas baseras på en upplevelse av invandringens negativa effekter på samhället. Denna slutsats är dock spekulativ och bör utforskas vidare i framtida studier eftersom analyserna i den här rapporten inte är lämpade för att identifiera kausala förklaringar.

Våra resultat tyder vidare på att den potentiella framtida rörligheten mellan Socialdemokraterna och Sverigedemokraterna troligen är relativt liten. Vår slutsats bygger på frågor som mäter andrahandsval och respondenternas bild av Sveriges framtid om olika partier skulle inneha regeringsmakten, där det är relativt ovanligt att SD- och S-väljare uttrycker en positiv syn på varandras partier. Slutsatsen stärks i analyser som visar att socialdemokratiska och sverigedemokratiska väljare (oavsett tidigare partival) tenderar att skilja sig ganska mycket åt i de flesta frågor som analyseras i den här rapporten. Detta kan innebära att de av Socialdemokraternas väljare som har varit benägna att byta till Sverigedemokraterna redan har gjort det, samt att de SD-väljare som tidigare har röstat på Socialdemokraterna inte längre känner tillhörighet med sitt tidigare parti.

Det finns däremot en större likhet mellan Moderaternas väljare och Sverigedemokraternas väljare, och även av frågor som mäter andrahandsval och uppfattningen om Sveriges framtid om olika partier skulle inneha regeringsmakten, kan vi dra slutsatsen att den potentiella framtida rörligheten mellan M och SD troligen är betydligt större. Trots dessa likheter finns det fortfarande tydliga skillnader mellan dessa väljargrupper. Moderaternas väljare uttrycker i lägre grad antipatier gentemot invandrare, och tenderar generellt att vara mindre konservativa och tillbakablickande än SD:s väljare. De tenderar dessutom att ha högre socioekonomisk status, i högre grad uppleva att de är inkluderade i samhället, ett större välbefinnande och en mer optimistisk framtidstro.

Styrkor och svagheter i studien

Den här rapporten baseras på ett stort datamaterial och kan erbjuda en ovanligt bred och detaljerad bild av vilka som röstar på Sverigedemokraterna. Vi har inte bara analyserat skillnader mellan väljargrupperna, utan även inom den sverigedemokratiska väljargruppen. Det finns alltid varians inom grupperna och den variansen är viktig att synliggöra. Sverigedemokraterna har vunnit väljare från varierande väljargrupper och därmed är olika samhällsgrupper och ideologis-

ka positioner representerade i partiet. Undersökningar som inte tar hänsyn till den variationen riskerar att missa viktiga förklaringsmodeller.

Det bör noteras att det kan finnas skevhet i urvalet då medelåldern är något högre än i befolkningen i stort. Resultaten kan vidare innehålla viss felvarians, och det är sannolikt att punkttestimaten kan slå fel med några procentenheter åt vardera håll. Den här studien syftar dock inte till att reda ut representativa punkttestimat utan fokus har varit att utforska relativa skillnader mellan väljargrupperna. Konfidensintervallen är också genomgående små tack vare ett stort antal respondenter i studien.

Den här rapporten erbjuder omfattande underlag till diskussionen och framtida arbeten inom både politik och forskning. Resultaten kan förväntas intressera politiker och väljare från samtliga svenska partier och även forskare som är intresserade av nutida och framtida politiska samhällsutveckling och strömningar. Framtida studier krävs för att undersöka de olika delarna i större detalj, samt för att identifiera och testa kausala förklaringar.

Referenser

- Aichholzer, J., & Zandonella, M. (2016). Psychological bases of support for radical right parties. *Personality and Individual Differences*, 96, 185–190.
- Andersen, J. G. & Bjørklund, T. (1990). Structural changes and new cleavages: The progress parties in Denmark and Norway. *Acta Sociologica*, 33, 195–217.
- Andersson, U., Ericson, A., Holt, K., Johansson, B., Karlsson, M., von Krogh, T., Lind, E., Strömbäck, J., Weibull, L., Lars Truedson (red) (2017). *Misstron mot media*. Stockholm, Institutet för mediestudier.
- Arzheimer, Kai. (2018). Explaining Electoral Support for the Radical Right. I J. Rydgren (red.), *The Oxford Handbook of the Radical Right*. Oxford University Press.
- Aspelund, A., Lindeman, M., & Verkasalo, M. (2013). Political conservatism and left-right orientation in 28 Eastern and Western European countries. *Political Psychology*, 34, 409–417.
- Bakker, B. N., Rooduijn, M., & Schumacher, G. (2016). The psychological roots of populist voting: Evidence from the United States, the Netherlands and Germany. *European Journal of Political Research*, 55, 302–320.
- Bale, T. (2003). Cinderella and her ugly sisters: the mainstream and the extreme right in Europe: bipolarizing party systems. *West European Politics*, 26, 67–90.
- Bäckström, M. & Björklund, F. (2007). Structural modeling of generalized prejudice: The role of social dominance, authoritarianism, and empathy. *Journal of Individual Differences*, 28, 10–17.
- Castanho Silva, B., Vegetti, F., & Littvay, L. (2017). The elite is up to something: Exploring the relation between populism and belief in conspiracy theories. *Swiss Political Science Review*, 23, 423–443.
- Cutts, D., Ford, R., & Goodwin, M. J. (2011). Anti-immigrant, politically disaffected or still racist after all? Examining the attitudinal drivers of extreme right support in Britain in the 2009 European elections. *European Journal of Political Research*, 50, 418–440.
- Dhont, K., & Hodson, G. (2014). Why do right-wing adherents engage in more animal exploitation and meat consumption? *Personality and Individual Differences*, 64, 12–17.

- Dhont, K., Hodson, G., & Leite, A. C. (2016). Common ideological roots of speciesism and generalized ethnic prejudice: The Social Dominance Human–Animal Relations Model (SD-HARM). *European Journal of Personality*, 30, 507–522.
- Dinesen, P. T., Klemmensen, R., & Nørgaard, A. S. (2016). Attitudes toward immigration: The role of personal predispositions. *Political Psychology*, 37, 55–72.
- Ekehammar, B., Akrami, N., Gylje, M., & Zakrisson, I. (2004). What matters most to prejudice: Big five personality, social dominance orientation, or right-wing authoritarianism? *European journal of personality*, 18, 463–482.
- Elgenius, G., & Rydgren, J. (2017). The Sweden Democrats and the ethno-nationalist rhetoric of decay and betrayal. *Sociologisk Forskning*, 4, 353–358.
- Elgenius, G., & Rydgren, J. (kommande). Frames of nostalgia and belonging: The resurgence of ethno-nationalism in Sweden. *European Societies*.
- Goertzel, T. (1994). Belief in conspiracy theories. *Political Psychology*, 15, 731–742.
- Goldschmidt, T. & Rydgren, J. (2015). Welfare for natives only or no welfare at all? Immigrant unemployment, workplace encounters, and majority attitudes toward social spending in Sweden. *Department of Sociology Working Papers Series, No. 22*.
- Hatakka, N., Niemi, M. K. & Välimäki, M. (2017). Confrontational yet submissive: Calculated ambivalence and populist parties' strategies of responding to racism accusations in the media. *Discourse & Society*, 28, 262–280.
- Hellström, A., & Nilsson, T. (2010). 'We are the good guys': Ideological positioning of the nationalist party Sverigedemokraterna in contemporary Swedish politics. *Ethnicities*, 10, 55–76.
- Holmberg, S. (2007). Sverigedemokrater – vilka är dom och vad vill dom? i S. Holmberg och L. Weibull (red.) *Det nya Sverige*. Göteborg: SOM-institutet.
- Hornsey, M. J., & Fielding, K. S. (2017). Attitude roots and jiu jitsu persuasion: Understanding and overcoming the motivated rejection of science. *American Psychologist*, 72, 459–473.
- Immerzeel, T., & Pickup, M. (2015). Populist radical right parties mobilizing 'the people'? The role of populist radical right success in voter turnout. *Electoral Studies*, 40, 347–360.
- Jungar, A.-C., & Juppskås, A. R. (2014). Populist radical right parties in the Nordic region: A new and distinct party family? *Scandinavian Political Studies*, 37, 215–238.
- Kitschelt, H. (2018). Party Systems and Radical Right-Wing Parties. I J. Rydgren (red.), *The Oxford Handbook of the Radical Right*. Oxford University Press.

- Moffitt, B. (2017). Liberal illiberalism? The reshaping of the contemporary populist radical right in Northern Europe. *Politics and Governance*, 5, 112–22.
- Mudde, C. (2004). The populist zeitgeist. *Government and Opposition*, 39, 541–563.
- Mudde, C. (2007). *Populist Radical Right Parties in Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Mudde, C. (2010). The populist radical right: A pathological normalcy. *West European Politics*, 33, 1167–1186.
- Mulinari, D., & Neergaard, A. (2014). We are Sweden Democrats because we care for others: Exploring racisms in the Swedish extreme right. *European Journal of Women's Studies*, 21, 43–56.
- Nordensvard, J., & Ketola, M. (2015). Nationalist reframing of the Finnish and Swedish welfare states – The nexus of nationalism and social policy in far-right populist parties. *Social Policy & Administration*, 49, 356–375.
- Norocel, O. V. (2016). Populist radical right protectors of the folkhem: Welfare chauvinism in Sweden. *Critical Social Policy*, 36, 371–390.
- Pew Research Center (2014). *Teaching the children: Sharp ideological differences, some common ground*. Hämtad 31 maj 2018 från <http://assets.pewresearch.org/wp-content/uploads/sites/5/2014/09/09-18-14-Child-Rearing-Values-Release.pdf>
- Rydgren, J. (2007). The sociology of the radical right. *Annual Review of Sociology*, 33, 241–262.
- Rydgren, J. (2008). Immigration sceptics, xenophobes or racists? Radical right-wing voting in six West European countries. *European Journal of Political Research*, 47, 737–765.
- Rydgren, J. (2017). Radical right-wing parties in Europe: What's populism got to do with it? *Journal of Language and Politics*, 16, 485–496.
- Rydgren, J. 2018. (red.), *The Oxford Handbook of the Radical Right*. Oxford University Press.
- Rydgren, J., & Ruth, P. (2011). Voting for the radical right in Swedish municipalities: Social marginality and ethnic competition? *Scandinavian Political Studies*, 34, 202–225.
- Rydgren, J., & van der Meiden, S. (2018). The radical right and the end of Swedish exceptionalism. *European Political Science*, 1–17.
- Sannerstedt, A. (2014). Sverigedemokraternas sympatisörer, i A. Bergström & H. Oscarsson (red.), *Mittfåra & marinal*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.

- Sannerstedt, A. (2015). Hur extrema är Sverigedemokraterna? I Annika Bergström, B. Johansson, H. Oscarsson & M. Oskarson (red), *Fragment*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Sannerstedt, A. (2016). Sverigedemokraternas sympatisörer: Fler än någonsin. I J. Ohlsson, H. Oscarsson, & M. Solevid (red.), *Ekvilibrium*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Sinclair, V. M. & Saklofske, D. H. (2018). Is there a place in politics for compassion? The role of compassion in predicting hierarchy-legitimizing views. *Self and Identity*, 17.
- SOM-institutet (2016). *Den nationella SOM-undersökningen 1986–2015*. Hämtad 7 april 2018 https://som.gu.se/digitalAssets/1585/1585262_v--lf--rdspolitik-och-v--lf--rdsopinion-sverige-2015---lennart-nilsson.pdf
- Statistiska centralbyrån (2016). Demokratistatistik rapport 21, *Flytande väljare*.
- Statistiska centralbyrån (2018). *Partisymptiundersökningen maj 2018*. Hämtad 5 maj 2018 <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/demokrati/partisymptier/partisymptiundersokningen-psu/pong/statistiknyhet/partisymptiundersokningen-psu-i-maj-2018---val-idag/>
- Sverigedemokraterna (u. å.). *Vår politik A till Ö*. Hämtad 7 april 2018 <https://sd.se/var-politik/var-politik-a-till-o/>
- Towns, A., Karlsson, E., & Eyre, J. (2014). The equality conundrum: Gender and nation in the ideology of the Sweden Democrats. *Party Politics*, 20, 237–247.
- Valforskningsprogrammet (2018). *Varifrån kom Sverigedemokraternas väljare?* Hämtad 7 april 2018 https://valforskning.pol.gu.se/digitalAssets/1685/1685658_varifr--n-kom-sds-v--ljare.pdf
- Van Hiel, A. (2012). A psycho-political profile of party activists and left-wing and right-wing extremists. *European Journal of Political Research* 51, 166–203.

Appendix A. Urval

Analyserna bygger på svaren bland 3518 respondenter, varav 2217 skulle rösta på Sverigedemokraterna om det vore val till riksdagen idag, 548 skulle rösta på Socialdemokraterna, 634 skulle rösta på Moderaterna, och 119 skulle inte rösta.

Totalt 3648 respondenter genomförde studien men 130 respondenter exkluderades från analyser av följande anledningar: de hade inte svarat vilket parti de skulle rösta på om det vore val till riksdagen idag; svarade i öppna frågan att de hade valt fel vid frågan om vilket parti skulle de rösta på om det vore val till riksdagen idag; gav en orimlig uppskattning (> 50 procent) som ett svar för en eller flera av frågor *Hur stor andel av alla de som bor i Sverige tror du är... (utlandsfödda/födda i Östeuropa/födda i Mellanöstern)?*; av de som inte skulle rösta, motiverade sitt beslut med religiösa skäl (t.ex. är Jehovas vittne) eller har inte svensk nationalitet.

Tabell A1 visar att fler män än kvinnor deltog i studien i samtliga väljargrupper. Vidare, medelålder var relativt hög i samtliga väljargrupperna (52–56 år). Åldersspannet var 18–79 bland Sverigedemokraterna och Moderaterna, 19–79 bland Socialdemokraterna, samt 22–78 bland de som inte skulle rösta.

Tabell A.1. Könsfördelning (%) och medelålder per väljargrupp.

	Kön		Medelålder (Standardavvikelse)
	% Man	% Kvinna	
Sverigedemokraterna	72.5	27.5	55.8 (15.28)
Socialdemokraterna	53.6	46.4	54.4 (17.89)
Moderaterna	64.5	35.5	55.9 (17.04)
Skulle inte rösta	74.6	25.4	52.3 (15.59)
Totalt	68.2	31.8	55.5 (16.06)

Appendix B. Metod

METODRAPPORT

Jämförande studie S, M och SD 2018

INSTITUTET FÖR FRAMTIDSSTUDIER

Maj 2018 • © 2018 Novus

Målgrupp:

De som skulle rösta på M, S eller SD om det vore val idag samt de som inte skulle rösta om det vore val idag

Urvalet:

Urvalet har gjorts bland de i Novus Sverige panel som i bakgrundsformuläret har angivit att de röstade på dessa partier 2014 alternativt inte röstade, kompletterat med de som när vi uppdaterade bakgrundsformuläret i oktober 2017 uppgivit att de kan tänka sig att rösta på någon av dessa partier alternativt inte rösta på något parti. Urvalet var ej stratifierat.

Metod:

Undersökningen genomfördes i Novus webbpanel, Sverigepanelen. Se mer om Sverigepanelen nedan.

Fältperiod:

25 januari–13 februari 2018 samt 5–19 april.

Urvalet skickades ut löpande under perioden 25 januari till 1 februari samt 5–6 april.

Påminnelse:

Skickades ut 3–4 dagar efter den första inbjudan.

Antal utskickade inbjudningar:

7711

Antal som blev "utscreenade" p.g.a. att de inte tillhörde målgruppen

1601

Antal genomförda intervjuer:

3409*

*) Dessutom kompletterandes det med 239 intervjuer från Norstats slumpmässigt rekryterade panel så totalt genomfördes 3 648 intervjuer.

För de 239 intervjuer Norstat genomförde gäller nedan:

Tillhörde inte målgruppen (Screened out) = 1696

Fullföljde inte undersökningen = 15

Inbjudan skickades till: 8303 panelmedlemmar

Samma metod som för Sverigepanelen användes förutom att Norstat inte hade information om vilket parti man röstat på 2014 eller vilka partier man idag kan tänka sig att rösta på eftersom de inte har denna bakgrundsinfo i sin panel. Norstat samlade också bara in intervjuer från SD väljare.

Deltagarfrekvens:

65 %

Antal som inte slutförde enkäten:

356

Svarstid, median:

18,5 minuter. De flesta ligger mellan 15 och 25 minuter.

Belöning:

Alla respondenter fick 10 poäng som belöning (standard är 5 poäng). Se mer information nedan om Novus belöningssystem.

Om Novus Sverigepanel

Novus Sverigepanel består av ungefär 40 000 panelister. Panelen är slumpmässigt rekryterad (man kan inte anmäla sig själv för att tjäna pengar eller för att man vill påverka opinionen) och är riksrepresentativ avseende ålder, kön och region i åldersspannet 18-79 år. Eventuella skevheter i panelstruktur avhjälps genom att ett riksrepresentativt urval dras från panelen samt av att resultatet viktas.

Vi använder oss av våra samarbetspartners för att genomföra kontinuerlig panelrekrytering på telefon. De ringer på slumpmässiga urval för att rekrytera panelmedlemmar. De som tackar ja lämnar ifrån sig sin e-postadress och vi mailar därefter till dem så att de får bekräfta att de fortfarande är intresserade av att vara med i panelen samt fylla i ett formulär med bakgrundsfrågor.

Vi vårdar vår panel väl genom sk Panelmanagement. Det innebär bl a att vi ser till att man inte kan delta i för många undersökningar under en kort period, inte heller i flera liknande undersökningar. Vi har också ett system för belöningar till panelen.

Undersökningsgenomförande

Ett urval ur panelen dras. Dessa får en inbjudan till undersökningen via e-post. Inbjudan innehåller information om hur lång tid undersökningen tar att besvara, sista svarsdatum samt en länk som man klickar på för att komma till frågeformuläret.

Man kan besvara alla frågor på en gång alternativt göra paus och gå tillbaka till frågeformuläret vid ett senare tillfälle. När datainsamlingen är klar påbörjas databearbetningen.

Novus belöningssystem

Det utgår en belöning för de undersökningar som man deltar i. När man svarat på en undersökning får man minst 5 poäng insatta på sitt poängkonto. 25 poäng kan användas för att skänka 25 SEK till Röda Korset. 100 poäng kan växlas in till en biobiljett som gäller på valfri film på SF Bio och på Svenska bio. 100 poäng kan växlas in till ett Superpresentkort värt 100 SEK. Superpresentkortet ger mottagaren möjlighet att välja fritt bland olika presentkort. Intjänade poäng har en giltighetsperiod på två fulla kalenderår efter det år när man tjänade in dem.

Forskningsrapport 2018/2

Sverigedemokraterna har på kort tid blivit ett av Sveriges största riksdagspartier. Det är också ett av flera liknande partier som på senare tid har fått ett växande väljarstöd i Europa, och därför kunnat flytta fram sina positioner i respektive lands partisystem.

Den här rapporten söker svar på en mängd olika frågor om Sverigedemokraternas väljare för att få en inblick i det växande stödet. Vilka värderingar och politiska åsikter har de? Hur ser deras socioekonomiska status ut, och hur upplever de sin relation till samhället? Är deras syn på invandring driven av oro över samhällsförändringar eller ett tecken på en djupare liggande antipati mot invandrare? Hur ser de på samhällsliga institutioner som riksdag och media?

Med ett stort tvärvetenskapligt datamaterial erbjuder den här rapporten en både bred och detaljerad bild av dem som röstar på partiet. Hur – och i vilken utsträckning – skiljer de sig från andra partiers väljare? Varför har de lämnat de partier de tidigare röstade på, och är det troligt att de kommer att återvända? Och slutligen, i vilken mån finns det skillnader inom Sverigedemokraternas väljargrupp?

Resultaten är relevanta för politiker, forskare och allmänhet som är intresserade av väljarbeteende och utvecklingen inom svensk politik.

Institutet för Framtidsstudier är en självständig forskningsstiftelse finansierad genom bidrag från statsbudgeten och via externa forskningsanslag. Institutet bedriver tvärvetenskaplig forskning kring framtidsfrågor och verkar för en offentlig framtidsdebatt genom publikationer, seminarier och konferenser.

INSTITUTET FÖR FRAMTIDSSTUDIER
BOX 591, SE-101 31 STOCKHOLM
TELEFON: 08-402 12 00
E-MAIL: INFO@IFFS.SE
WWW.IFFS.SE
ISBN: 978-91-982091-8-1